

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการพัฒนาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
ที่สมสมัย จังหวัดน่าน”

สัญญาเลขที่ RDG๔๖N๐๐๑๗

ทีมวิจัย

พระปลัดสมคิด พระไ比ภีกากู๊เกียรติ	อิสรรอมโม จิตเมธี	หัวหน้าโครงการ นักวิจัยหลัก
พระสมุห์ไสว	พุทธสโตร	นักวิจัยหลัก
พระนพรัตน์	จิตธรรมโม	นักวิจัยร่วม
พระคงศิลป์	ภททรายุโธ	นักวิจัยร่วม
พระสมุห์สมค	สมปัญโญ	นักวิจัยร่วม
พระศรีลักษ	สิริจันโท	นักวิจัยร่วม
พระมหาประดิษฐ์ เจ้าอธิการประชด	สุเมโธ	นักวิจัยร่วม
เจ้าอธิการกองธรรม		นักวิจัยร่วม
พระครูพรหมวีรสุนทร		นักวิจัยร่วม
พระครูสุจินันธรรม		นักวิจัยร่วม

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

มิถุนายน ๒๕๔๘

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการพัฒนาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
ที่สมสมัย จังหวัดน่าน”

สัญญาเลขที่ RDG๔๖N๐๐๑๗

ทีมวิจัย

พระปลัดสมคิด	อิสรธมโน	หัวหน้าโครงการ
พระใบฎีกาภู่เกียรติ	จิตเมธี	นักวิจัยหลัก
พระสมุห์ไสว	พุทธสโร	นักวิจัยหลัก
พระนพรัตน์	จิตธมโน	นักวิจัยร่วม
พระคงศิลป์	ภพทรายุธ	นักวิจัยร่วม
พระสมุห์สมค	สมปณโน	นักวิจัยร่วม
พระศรีลัย	สิริจันโท	นักวิจัยร่วม
พระมหาประดิษฐ์	สุเมธ	นักวิจัยร่วม
เจ้าอธิการประชยด		นักวิจัยร่วม
เจ้าอธิการกองธรรม		นักวิจัยร่วม
พระครูพรหมวีร์สุนทร		นักวิจัยร่วม
พระครูสุจินน์ธรรม		นักวิจัยร่วม

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกสว.)
มิถุนายน ๒๕๔๔

คำนำ

โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ได้เริ่มจัดมาเป็นเวลาเกือบห้าปีที่แล้ว ประเทศ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยทั่วไปนักจะนิรัตถุประสงค์เพื่อเป็นการฝึกอบรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน ให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการฝึกอบรมคน สามารถนำค่าสอนของพระทูทมาใช้ไปพัฒนาให้คนเป็นคนดี

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้เริ่มการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาสินกว่าปีแล้ว การดำเนินการดังกล่าวส่งผลดีให้กับเยาวชน ต่อทั้งศาสนาและสถาบันสังคม ต่อเยาวชนที่เข้าร่วม กิจกรรมและต่อสังคม โดยตรง เช่น เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่ต้องโอกาส แบ่งเบาภาระ ด้านการศึกษาแก่ครอบครัว ลดปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น การมัวสุน ทะเลาะ วิวาท เสพยาเสพติด ต่างๆ ให้เยาวชน ได้สนใจในหลักธรรมะ และเข้าใจกิจวัตรของสังคม เป็นการ สร้างค่านิยมที่สำคัญของพระศาสนา อย่างไรก็ตาม การดำเนินการส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการ สนับสนุนจากสังคมเท่าที่ควร โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของสถาบันสังคม จึงปล่อยให้เป็นไปตาม คาดการณ์ ตามมีความเกิด คุณภาพที่น่าจะดีกว่านี้ก็ยังไม่ทึงพอไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมยังไม่ เข้าใจคุณค่าและกระบวนการดำเนินงานอย่างแท้จริงก็เป็นได้

จากสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทำให้สถาบันมัคคีสังข์น่านซึ่งเป็นเครือข่ายพระสงฆ์ ระดับจังหวัดเห็นความจำเป็นและความสำคัญของคุณค่าการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่ม่าจะมี การประสานเชื่อมกันทุกๆ ฝ่ายในชุมชน จึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพูดคุยและ ได้ตกลงกันว่าจะ ร่วมกันเรียนรู้ศึกษาและพัฒนาการดำเนินงาน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของจังหวัด น่าน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และการปรับปรุงพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพต่อไป จึงเป็นที่มาของโครงการ “แนวทางการพัฒนาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่สันสมัย จังหวัดน่าน” ในครั้งนี้

ทีมวิจัยโครงการฯ

๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
บทที่ ๒ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๖
บทที่ ๓ องค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพการบรรยาย	๒๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๓๖
บทที่ ๕ สรุปและวิเคราะห์ผล	๖๐
ภาคผนวก	๖๖
เอกสารอ้างอิง	๖๕

บทที่ ๑

ความเป็นมาและความสำคัญ

โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคตุ่รร้อน ได้เริ่มจัดมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี จัดตามวัดต่างๆ เริ่มตั้งแต่วัดติปุทาราม จังหวัดระนอง ร่วมกับพุทธสมาคม ต่อมาก็เป็นบุญจมบพิตร ได้นำเอารูปแบบการบรรพชาภาคตุ่รร้อนมาจัดที่วัดเบญจมบพิตร ปรากฏว่า ได้ผลดีจึงมีผู้นิยมจัดกันอย่างแพร่หลายออกไปในวัดต่างๆ ทั่วประเทศทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพราะทำให้เด็กและเยาวชนหันหน้ามาสนใจพุทธศาสนาและห่างไกลยาเสพติด โดยทั่วไปนั้น การบรรพชาสามเณรภาคตุ่รร้อน มักจะมีวัดถูปะลังค์เพื่อเป็นการฝึกอบรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนให้เข้าใจว่างให้เป็นประโยชน์ในการฝึกอบรมตน สามารถนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปพัฒนา ให้ตนเป็นคนดี

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้เริ่มการบรรพชาสามเณรภาคตุ่รร้อนมา ๑๐ กว่าปี การดำเนินการดังกล่าวส่งผลดีทั้งประการทั้งด้านศาสนาและสถาบันสงฆ์ ต่อเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและต่อสังคมโดยตรง เช่น

- เป็นการช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาส ได้มีโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากเยาวชนชายที่เข้ามาบริรพชา ส่วนมากเป็นคนเป็นลูกหลานคนจน เมื่อบรรพชาแล้วส่วนมากมีจุดประลังค์อย่างเรียนต่อ ซึ่งต่อมาได้ถูกยกเป็นศาสนาทายาทที่สำคัญของพุทธศาสนา บางส่วนเมื่อสำเร็จจากการศึกษาลากิขาก็ออกไปก็เป็นคนดีคืนสู่สังคมทำประโยชน์ให้มีอิทธิพลมาก

- เนื่องจากเยาวชนที่เข้ามาบริรพชาส่วนใหญ่เป็นลูกหลานคนจน การเข้ามาบริรพชาส่งผลต่อครอบครัว ในด้านการแบ่งเบาภาระของครอบครัว โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจได้ระดับหนึ่ง

- เป็นการลดปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนในช่วงเปิดภาคเรียน โดยปกติแล้วช่วงนี้จะเป็นช่วงปัญหาต่าง ภูมิภาคในกลุ่มเยาวชนมาก เช่น อุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท การมัวสุ่มยาเสพติด เป็นต้น เมื่อจากเยาวชนมีเวลาว่างมากและห่างไกลจากผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ การเข้ามาบริรพชาทำให้ลดปัญหาดังกล่าวได้ แม้บางโรงเรียนสามัญศึกษาอย่างต้องจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้สนใจในหน้าที่รับผิดชอบและเข้าใจกิจวัตรของพระสงฆ์

แม้แต่การบรรพชาสามเณรภาคตุ่รร้อนที่จะมีคุณค่าดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคที่เป็นข้อพิจารณา อีกหลายประการ เช่น การดำเนินการส่วนใหญ่โดยเฉพาะจังหวัดน่าน การมีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุนจากสังคมยังมีไม่มากเท่าที่ควร โดยถือว่าการบรรพชาสามเณรภาคตุ่รร้อนเป็นเรื่องของคนละงาช ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นไปตามยถากรรม ตามมีตามเกิด คุณภาพที่น่าจะได้ก็ยังไม่พึงพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมยังไม่เข้าใจคุณค่าและกระบวนการดำเนินงานอย่างแท้จริงก็เป็นได้

การจัดกระบวนการอบรมศีลธรรมจริยธรรมยังคง เป็นแบบเดิม คือจะมีเฉพาะพระสงฆ์เท่านั้นที่ให้การอบรมเยาวชนเหล่านั้น ใช้หลักธรรมคำสอนบ้าง ปฏิบัติบ้าง บางพื้นที่มีกำลังที่จะอบรมให้ครบตามกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างได้ผลใช้เวลาในการอบรมไม่น้อยกว่า ๑๐ วัน โดยมีภาคคือ ๑ นอกเหนือจากคนละงาชเอง

นอกจากนี้การดำเนินงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีน้อย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ร่วม รวมทั้งการปรับปรุงรูปแบบและเนื้หาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคสมัยยังเป็นข้อจำกัด ของผู้รับผิดชอบดำเนินการซึ่งทำให้ขาดการประเมินความรู้ในการบรรพชาสามเณรภาคตุ่รร้อนมากกับเยาวชนที่เข้ามาบริรพชาเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๒๐-๓๐ % เอพาระปี ๒๕๕๒ จำนวนเณรที่บวชเพิ่มขึ้น

เป็น ๗๐ % จากการบัวเนรภาคตุ่ร์ร้อนของจังหวัดน่านรับสมัครเรียนจำนวน ๕๐ รุป มีผู้สมัครทั้ง หมด ๙๐ รุป เนื่องจากพ่อแม่ของเยาวชนส่วนใหญ่ยากจนจึงไม่สามารถส่งลูกเข้าเรียนในระบบโรงเรียนได้ จึงทำให้เป็นปัญหา อย่างหนึ่งที่คุณะสงค์ต้องรับผิดชอบทั้งหมดจากปีกภูมิการณ์ดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสาน ความสัมพันธ์กิจกรรมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาคนในลักษณะการมีส่วนร่วม ริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานงาน ช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุดุลยหมายในการพัฒนาเยาวชนอย่างบูรณา การ ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเยาวชนในทุก ๆ ด้านเยาวชนในจังหวัดน่านความมี โอกาส ได้รับการฝึกฝนแนวทางของพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยเพื่อให้เยาวชนได้รับการ พัฒนาการทางด้าน จิตใจให้มีความประพฤติที่ดีงามโดยยึดบพพุทธคุณที่ว่า วิชชา จรณะ “สัมปันโน ความรู้คุณธรรม” เพื่อสร้าง เยาวชนให้เป็นคนเก่งคนดีและมีความสุขสุสังคมการ พัฒนาเยาวชนจะสามารถกล่อมเกลาและขัดเกลาอุปนิสัย ของเด็กและเยาวชนไม่ให้ไปก่อปัญหาทางสังคมอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด ได้ต่อไปสภาน้ำมันคือสิ่งที่น่า ซึ่งเป็นเครื่องข่ายพระองค์มีพระบรมราชโองการจังหวัด หนึ่นความจำเป็นและความสำคัญของคุณค่าการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ ร้อนที่น่าจะมีการประสานเชื่อมกันทุก ๆ ฝ่ายในชุมชนจึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพูดคุย และได้ตกลงกันว่าจะ ร่วมกันเรียนรู้ศึกษาและพัฒนาการดำเนินงาน โครงการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนของจังหวัดน่านโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

โจทย์วิจัย

องค์ความรู้และการพัฒนาการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนคืออะไรและควรเรียนอย่างไร ?

คำถามย่อย

๑. การบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนมีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมอย่างไร
๒. กลุ่มเป้าหมายของผู้บัวเป็นคนกลุ่มใด มีคุณลักษณะอย่างไรและมีปัจจัยเงื่อนไขอะไรที่ สนับสนุนการบัว ?
๓. กระบวนการและกิจกรรมในการบัว การบัวเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ? จะ มีแนวทางในการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนที่สมสมัยได้อย่างไร ?
๔. จะมีแนวทางพัฒนาการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนได้อย่างไร ?

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาคุณภาพการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนที่มีต่อชีวิตและสังคม
๒. เพื่อศึกษากลุ่มเป้าหมายและคุณลักษณะกลุ่มเป้าหมายต่อปัจจัยเงื่อนไขในการบูรพชา สามเนรภาคตุ่ร์ร้อน
๓. เพื่อศึกษาระบวนการและกิจกรรมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการบูรพชาภาคตุ่ร์ร้อน
๔. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบูรพชาสามเนรภาคตุ่ร์ร้อนที่สมสมัยผลที่เกิดขึ้นจากการ ทำงาน

ระบบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันของคณะกรรมการที่ดำเนินงานเรื่องนี้อยู่ เพื่อใช้กระบวนการการวิจัยปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑. พื้นที่ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่สำหรับการดำเนินการไว้ ๑๒ แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการดำเนินงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาก่อน และจะมีการดำเนินงานในปีนี้ ได้แก่

- ๑) วัดมิ่งเมือง ต.ในเกียง อ.เมือง จ.น่าน
- ๒) วัดดอนมงคล ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
- ๓) วัดน้ำโคร้ ต.ศรีภูมิ อ.ท่าวังผา จ.น่าน
- ๔) วัดนิโคลาการาม ต.ป่าค่า อ.ท่าวังผา จ.น่าน
- ๕) วัดศรีบูญเรือง ต.เชียงกลาง อ.เชียงกลาง จ.น่าน
- ๖) วัดราษฎร์บ้านจุ่ง ต.อ.ทุ่งข้าง จ.น่าน
- ๗) วัดปfrag ต.ป้า อ.ป้า จ.น่าน
- ๘) วัดบ่อหลวง ต.บ่อหลวง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
- ๙) วัดพรหม ต.ป้อว้า อ.แม่จริม จ.น่าน
- ๑๐) วัดนาраб ต.นาเนื้อย อ.นาเนื้อย จ.น่าน
- ๑๑) วัดเมืองราม ต.นาเหลือง อ.เวียงสา จ.น่าน
- ๑๒) วัดพ้าสวรรค์ ต.สวัด อ.บ้านหลวง จ.น่าน

๒. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

๑) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เช่น เอกสารโครงการ เอกสารสรุปผล การดำเนินงาน เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

๒) ผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการ เจ้าอาวาส พระพี่เลี้ยง เจ้าคณะพระสงฆ์มหิการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

- ๓) ผู้ที่เคยผ่านการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสด์
- ๔) ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ที่เคยผ่านการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เช่น ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้นำและชาวบ้านในชุมชน รุ่นพี่ที่เคยบวชเณรมา ก่อน เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๓. ประโยชน์เชิงความรู้

- ๑.๑ คุณค่าการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนต่อชีวิตและสังคม
- ๑.๒ กลุ่มเป้าหมาย
- ๑.๓ รูปแบบกิจกรรมและกระบวนการ
- ๑.๔ แนวทางการพัฒนากระบวนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่สมสมัย

๔. ประโยชน์เชิงพัฒนา

- ๒.๑ พระนักพัฒนาและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการการเกิดการเรียนรู้
- ๒.๒ พัฒนาการมีส่วนร่วมของสังคมต่อการบรรพชาเพิ่มมากขึ้น
- ๒.๓ เป็นทางเลือกของการพัฒนาเยาวชนในภาคฤดูร้อน
- ๓.๔ รูปแบบและกระบวนการ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนได้รับการปรับปรุงให้สมสมัย

๓. ประโยชน์เชิงผลิต

๓.๑ ได้คุณมีของการบรรยาย

๓.๒ ได้สื่อการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน (VDO , VCD)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑. คุณค่าต่อสังคมของการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน เช่น การมีส่วนในการลดและแก้ปัญหาสังคม การพัฒนาคุณภาพเยาวชน เป็นต้น

๒. รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน เช่น เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรม ปัญหาอุปสรรคและการแก้ปัญหาการดำเนินงาน เป็นต้น

๓. ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และวิธีการระดมทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน

๔. การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของการดำเนินงานบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน

๕. รูปแบบวิธีการของการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน ที่สมสมัยกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

การประเมินผล

การประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยประเมินจากแบบสอบถาม กิจกรรม พฤติกรรม กระบวนการ ความเข้าใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เนื้อหาองค์ความรู้ เทคนิคการนำเสนอ การมีส่วนร่วม โดยการประเมินเริ่มขึ้น ก่อนการทำกิจกรรมเพื่อให้รู้ว่าหน่วยงานนั้น ๆ บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างไร และการนำทฤษฎี กิจกรรมของแต่ละปีในแต่ละหน่วยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาปรับปรุงให้สมสมัยก่อนดำเนินกิจกรรม

ลักษณะของผลงาน

- เป็นเอกสาร นำเสนอ มีภาพประกอบ
- รูปแบบนำเสนอ powerpoint

ระยะเวลาศึกษา ๑๐ เดือน ระหว่างเดือน ธันวาคม ๒๕๖๕ – กันยายน ๒๕๖๖

รูปแบบการอ้างอิง

รูปแบบการศึกษาในครั้งนี้ เนื้อหาอ้างอิงจากเอกสารกิจกรรมของแต่ละหน่วย การสัมภาษณ์ พูดคุย การวิเคราะห์ข้อมูล เนื้อหาที่ได้จากอินเทอร์เน็ตระบุ website or webpage ที่มาของข้อมูลนั้น ๆ และเอกสารที่เก็บรวบรวมข้อมูลของกรรมการค้าสนใจ

ที่มาของภาพถ่าย แผนภูมิ จังหวัดต่าง ๆ ของภาพถ่ายและ แผนภูมิ

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. การบรรรพยายามเเนรงภาคถูร้อน หมายถึง กระบวนการฝึกฝนอบรมเยาวชนชายในช่วงปีตีเรียนภาคถูร้อน ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องบรรพชาเป็นสามเณร ร่วมกิจกรรมตามที่วัดหรือผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดขึ้น

๒. คุณค่าของการบรรรพยายามเเนรงภาคถูร้อน หมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานบรรพชาสามเเนรงภาคถูร้อนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาตน ฯลฯ ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ การลดหรือแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ฯลฯ และสังคมโดยรวม ได้แก่ การลดและป้องกันปัญหาเยาวชน การสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพอุตสาหกรรม ฯลฯ

๓. รูปแบบและวิธีการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด รวมไปถึงเนื้อหา หลักสูตร วิธีการดำเนินงาน ของการบรรรพยายามเเนรงภาคถูร้อน

๔. การบวชเป็นโภกาส คือ ช่องให้นำเพลิงกุศโลย่างสูง เพื่อบรรลุถึงความบริสุทธิ์ ความสุข ความสงบอย่างประณีต เมื่อยังไม่ได้บวชไม่มีโภกาส คือ ช่องที่จะประพฤติกุศลเท่านั้นได้ เพราะยังพัวพันอยู่กับบ้านเรือน ผู้ประสังคบุญกุศลที่สูงขึ้นจึงได้ออกจากบ้านเรือน ทำตนเป็นอนาคติยะ และว่า ผู้ไม่มีเรือน ประพฤติเป็นผู้มักน้อย ลันโคล กินอยู่ ฟุ่มห่มอย่างง่าย กล่าวสั้น 乍ว่า บวช นั่นเอง พระสิภานคณาภรณ์ (เจริญ สุวารุณ โน. ๒๕๔๕:๔๕)

๕. “การบวชทำให้ผู้บวชได้ศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อเป็นศาสนทานายาหลีบต่อพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นศาสนบุคคล ที่พึงปฏิบัติและบ้าเพลินประโยชน์ต่อสังคม” พระวิสุทธาธิบดี (๒๕๔๕:๖)

๖. “การบวช เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ผู้บวชจะได้เข้าศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ผู้บวชสามารถอุทกุกข์หิ้งปงวัยได้ ทุกชีวิตในที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงแก่เจ้า บวชเป็นความดี” พระครูสารสัจารห์สังวรกิจ (๒๕๔๕:๗)

๗. สามเณรคือ ผู้ดำเนินเพศอย่างภิกขุแต่สมាតานศีล ๑๐ (ข้าเดื่อง วุฒิจันทร์ พร้อมคณะ:๒๕๔๕)

“พระวัสเป็นที่คุ้นเคย เป็นทางมาแห่งธุลี ส่วนการบรรรพยายามเเนรงภาคถูร้อนเป็นโอกาสสร้าง ผู้อุทกุศรองเรือน จะประพฤติพรมจารย์ให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ด้วยดีเหมือนสังฆที่ขัดแล้วยอมไม่ได้ เราพึงปลงผมและหนวด ครองผ้าย้อมฝาดอุกจากเรือน บวชเป็นผู้ไม่มีประโยชน์เกี่ยวข้องด้วยเรือนเด็ด”

แผนภูมิที่ ๑.๑ ระยะเวลากระบวนการบรรรพยายามเเนรงภาคถูร้อน

ม.ค.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ค.	→
เตรียมดำเนินการ	ดำเนินฯ/ประเมิน	ติดตาม/ส่งต่อ			

๖

บทที่ ๒

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิธีการบรรพชาสามเณร จากเอกสารอ้างอิงอื่น ๆ การสัมภาษณ์ผู้ที่ผ่านการจัดการบรรพชาสามเณรในจังหวัดน่าน และการศึกษาจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้ศึกษาจาก (www.mcu.ac.th) ซึ่งสะท้อนให้เห็นการบรรพชาที่ใช้กระบวนการ การนิยามคัพพ์ ภาคีรวมดำเนินกิจกรรมบรรพชาสามเณรที่หน่วยอบรมบรรพชาสามเณรจังหวัดน่านด้วย เช่น ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน ภาควิชาการ ภาคสื่อสาร เป็นต้น

ตามประเพณีไทย เมื่อเด็กชายในครอบครัวใดมีอายุสมควรจะเข้ารับการศึกษาเล่าเรียนได้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองก็จะนำไปฝึกพระที่วัดให้บรรพชาเป็นสามเณร อยู่ปฏิบัติรับใช้พระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนหนังสือ และพระธรรมวินัย เพื่อเตรียมตัวอุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อไปเมื่ออายุครบบวช ปัจจุบันประเพณีนี้ก็ยังมีอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย บางที่จะนิยมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็น “บวชลูกแก้ว” ซึ่งทางจังหวัดน่าน ก็ยังใช้กันอยู่แต่ไม่มากนัก เพราะเห็นว่าการให้กุลบุตรบรรพชาเป็นสามเณรยังเป็นวิถีการที่ช่วยให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามหลักธรรมพื้นฐานเบื้องต้นแห่งพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เป็นการปูทางที่จะเข้าถึงพระพุทธศาสนา สามเณรเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชوب เป็นผลเมื่อที่มีคุณภาพของประเทศไทยต่อไป จึงได้เกิดความนิยมน้ำเด็กชายวัยรุ่นมาเข้ารับการบรรพชาเป็นสามเณรเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเป็นหมู่เป็นคณะในระหว่างปีดภาคเรียนฤดูร้อนหรือเวลาว่างจากการศึกษาเล่าเรียน บางแห่งทางโรงเรียนดำเนินการจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเอง การให้บรรพชาแก่กุลบุตรแบบนี้เรียกว่า การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

วัตถุประสงค์ของการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่จัดกันทุกวันนี้ คือ

๑. เพื่อนำเยาวชนของชาติให้เข้าใกล้ชิดพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชน
๓. เพื่อเป็นการสืบพระศาสนาให้รั่วมนาสตากพรสืบไป
๔. เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทยขึ้นมาแต่โบราณกาล
๕. เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำปูนหาสังคม เช่น ปัญหาน้ำบ้า ยาเสพติด
๖. เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วม และรับผิดชอบร่วมกัน

จุดหมายและขอบข่ายการศึกษาของสามเณรภาคฤดูร้อน

พุทธศาสนานิกขนทุกคนควรทราบและสามารถปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันตามหลักการสำคัญแห่งพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง การบรรพชาเป็นสามเณรเป็นกระบวนการศึกษาที่รวมการเล่าเรียนและฝึกหัดปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นเพื่อให้เข้าถึงหลักการสำคัญแห่งพุทธศาสนาที่ถูกต้องแท้จริง และเป็นหนทางตรัสรายเดียวเท่านั้น พิธีการตามประเพณี เช่น การทำขวัญนาค การแห่นนาค เป็นพิธีที่จัดขึ้นประกอบพิธีบรรพชา เพื่อส่งเสริมกำลังใจและสร้างศรัทธาปสاتหะให้กับผู้เข้าบรรพชาให้เกิดความพร้อมทั้งกายและใจในการที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมและฝึกหัดตนเอง ให้เข้าถึงหลักการสำคัญแห่งพุทธศาสนาทั้งสิ้น

จุดหมายของการบรรพชาภาคฤดูร้อน คือ การศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยขั้นเป็นหลัก เปื้องต้นแห่งพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนาทุกคนควรทราบและปฏิบัติตาม การจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

ร้อนเป็นการจัดให้กับบุตรได้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน และฝึกหัดปฏิบัติตามจุดหมายนี้ และกับบุตรที่สมัครเข้าบรรพชาติเพื่อเข้าศึกษาเล่าเรียนและฝึกหัดปฏิบัติตามไปสู่จุดหมายดังกล่าวนี้

เยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับตามหลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เล่าเรียนหลักศิลปะรรมในพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรจริยศึกษามาประมาณ ๓๐ หัวข้อและได้รับการอบรมสั่งสอนให้ปฏิบัติตามหลักศิลปะรรมเหล่านั้น ทั้งจากบ้านและจากโรงเรียนบ้าง การศึกษาเล่าเรียนฝึกหัดอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนใช้ ไตรศิลป์ คือ ศิล สมาธิ และปัญญา เป็นหลัก และการใช้หลักสูตรของการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนของกรมการศาสนา

บางครั้งอาจถูกกับตัวเองว่าบันแต่จำความได้จนกว่าทั้งวันนี้ เราต้องการอะไรมากที่สุด หรือเราทำถังเสาะแสวงหาสิ่งใดอยู่ คำตอบที่ได้ตริงกันคือ ต้องการความสุข ไม่มีใครเลยที่ต้องการความทุกข์

ตามต่อว่าความสุขที่พากเราฝ่าเสาะแสวงหาภันนั้น มีใครได้พับแล้วหรือยัง ? หลายคนบอกว่าแบบแล้ว บางครั้งซักใช้ได้เลียงเข้าจริง ๆ จัง ๆ กลับถังแล เพราะความสุขที่รับพับแล้วนั้น แท้จริงเป็นเพียงความสุขชั่วคราว ดูแบบสุข ๆ ดีบ ๆ ด้วยเข้า คือสุขแล้วก็ทุกข์อีก สำหรับความสุขจริง ๆ สุขที่ไม่กลับเป็นทุกข์อีกนั้น จนแล้วจนรอดก็ยังหาภันไม่พบ

แม้ใครจะมีอายุยืนเป็นหนึ่งเป็นสอง หากยังไม่ได้พับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือยังไม่ได้พับคำสอนของพระองค์แล้ว ต่อให้เกณฑ์คนทั้งโลกมาช่วยกันหาความสุขอยู่ที่ไหน ก็อย่าหวังเลยว่าจะได้พับ มีแต่คนบางจำพากเท่านั้นเข้าใจผิดหลงปลิมว่าความสุขของปลอมที่ได้รับเพียงชั่วคราวนั้น เป็นความสุขที่แท้จริง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบความสุขที่แท้จริงแล้ว ตั้งแต่เมื่อ ๒,๕๐๐ ว่าปีก่อนโน้น และได้ทรงอธิบายลักษณะของความสุขไว้ว่าความสุขแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ความสุขที่ต้องอิงวัตถุ เรียกว่า สามิสสุข วัตถุที่ให้ความสุขนั้นอาจเป็นทรัพย์สิน แก้วแหวนเงินทอง ชั้วของ หรือตัวบุคคลก็ได้ เช่น สามี ภรรยา บุตร ริดา เป็นต้น คือต้องได้ของเหล่านี้มาไว้ในครอบครองจึงจะมีความสุข ความสุขชนิดนี้ไม่ถาวร เพราะจะนำความทุกข์ความร้อนใจมาให้ภายหลัง เช่นความสุขแบบหนุ่มสาวที่ต้องมีคู่ الزوج พ่อได้คู่มาแล้วก็ชื่นใจ แต่ไม่นานความทุกข์ก็ตามมา ทุกข์ เพราะเกรงจะไปเป็นอื่น เคยหวานแรง หวานมากเข้าก็ถอยเป็นนึง บางคู่ถึงกับหย่าร้างกัน ทุกข์ที่ตามมาจึงมากกว่าสุขที่ได้รับหลายเท่าหาก

๒. ความสุขทางธรรม เรียกว่า สามิสสุข ความสุขชนิดนี้เป็นความสุขอันแท้จริงของมนุษย์ เป็นความสุขที่ไม่กลับกันอย่างเป็นทุกข์อีก เพราะเป็นที่สั่นสุดแห่งความทุกข์ทั้งปวง เรียกว่า นิพาน

การเสาะแสวงหานิรนามสุขซึ่งไม่ต้องอิงวัตถุภายนอกนั้น มิใช้สิ่งที่จะหาบกันได้ง่าย ๆ ถ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ทรงอุบัติขึ้น ใครเล่าจะเป็นผู้ซึ่งแนะนำพระพุทธองค์เองก็เถอะ กว่าจะทรงพบความสุขชนิดนี้ ก็ต้องทรงบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่งยวดในพระชาติสุดท้ายถึง ๖ ปี แทบจะสิ้นพระชนม์ครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ในที่สุดก็ทรงค้นพบ และสามารถซึ่งแนะนำโดยอันเป็นทางตรงสุพระนิพานด้วยการบรรพชาว่า

ธรรมะเป็นที่ค้นแคน เป็นทางมาแห่งธุลี ส่วนการบรรพชาเป็นโอกาสสร้าง ผู้อยู่ในเรือนจะประพฤติพรมจรรย์ให้บริสุทธิ์ บรรบูรณ์ด้วยดีเหมือนสังข์ที่ขัดแล้วย่อมไม่ได้ เราพึงปลงหมและหนวด ครองผ้าย้อมฝ่าดือกจากเรือน นวชเป็นผู้ไม่มีประโยชน์เกี่ยวข้องด้วยเรือนเด็ด

ชีวิตแบบชาวบ้านนั้นคับแคบ ไม่เปิดโอกาสให้ทำความดีได้เต็มที่ ต้องดิ้นรน ปากกัดดินถีบ ห้ามเขี่ยงชีวิต บางทีดึงต้องกับก่อเรื่อง

บางคนแม้ตั้งใจรักษาศีล แต่ก็ไม่วายมีเหตุการณ์มาบังคับให้ต้องพูดปด เช่น เป็นเลขาธุการหน้าห้องมีหน้าที่จัดแขกเข้าพบผู้บังคับบัญชาแต่บางวันท่านไม่ต้องการรับแขก จึงส่งให้บอกคนอื่นที่มาขอพบทุกคนว่าไม่อยู่เดขาด ฯ ก็จำเป็นต้องพูดปดตามที่สั่ง ทั้ง ๆ ที่ไม่อยากจะทำ

แม้ที่สุดอาชีพที่ชาวโลกยกย่องว่าเป็นอาชีพนักบุญ เช่น อาชีพครู ซึ่งเปรียบเสมือนแพทย์ทางใจ มีหน้าที่ฝึกฝนอบรมปัญญาหั้งหางโลกและทางธรรมให้แก่ศิษย์ อาชีพแพทย์ซึ่งรักษาความเจ็บป่วยทางกายให้หาย มีเรื่องแรงทำงานเดียงชีวิตได้เป็นปกติต่อไป โดยที่ไปงานเหล่านี้ก็อ้วเป็นการสร้างบุญ แต่ทั้งครูหั้งแพทย์ก็ไม่วายมีจิตใจขุ่นมัว เพราะหน้าที่การงานลักษณะนี้ ยิ่งประกอบอาชีพอื่นด้วยแล้ว ยิ่งหน้าไม่พ้นต้องก่อเรื่องอยู่เรื่อย ๆ เช่น อาชีพเกษตรกรไม่วายต้องมาสัตว์ มาแมลง อาชีพทหารก็ไม่วายฆ่าคน อาจจะทางตรงหรือทางอ้อม อาชีพพ่อค้าก็มักหนีไม่พ้นการพูดปดในหลาย ๆ กรณี

แม้จะเห็นคุณค่าของกิจการบุชเติมเปี่ยมเช่นนี้แล้วก็ตาม การที่คนได้คนหนึ่งจะละทิ้งเหย้าเรือน ครอบครัว อกบกบช ก็ยังทำไม่ได่ง่าย ๆ ต้องอาศัยกำลังใจที่เข้มแข็ง มีกลยุทธ์มิตรช่วยประคับประคอง และมีกำลังบุญที่สั่งสมมาได้แล้วค่อยสนับสนุน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเล่าเหตุการณ์เมื่อครั้งเสด็จออกบรรพช่า

เรานี้เมื่อยังหนุ่ม เกศายังดำสนิท บริบูรณ์ด้วยความนุ่มที่กำลังเจริญยังอยู่ในปฐมวัย มารดาบิดามิ่งประถนาจะตามใจพากันร้องให้น้ำตาของอยู่ เร้ายังปลงผมและหนวด ครองผ้าย้อมไว้ด ออกจากเรือน นัวเป็นผู้ไม่เรือนเลียได้

เหตุจุใจให้ออกบวชในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาล มีผู้รู้ด้าน เน้นตามคำสอนของพระบรมศาสดา แล้วเกิดความเลื่อมใสครรภ์ร้าบ่ำบึง กล้า ออกบวชสำเร็จเป็นพระอรหันต์กันมากนนายน

บางท่านสั่งสมบุญบารมีมาเติมเปี่ยม แม้อายุเพียง ๙ ขวบได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระอิศรีพิมายย่อ ๆ ก็สามารถตามระลึกถึงทุกขีในสังสารวัฏได้จำรัด จึงตัดสินใจออกบวชโดยไม่รอช้า และสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ทันทีที่ปลงผมเสร็จ พิธีบวชยังไม่ทันเสร็จสิ้นเสียด้วยซ้ำ พระอรหันต์สาวกผู้นี้คือ พระทพพนัลล บุตร ผู้มีทุกข์อย่างแสบสหัสในวันเกิด

ก่อนอื่นขอให้ทราบว่าในสมัยโบราณ มีคนที่ออกบวชในลัทธิศาสนาต่าง ๆ เมื่อถูกความเลื่อม ๕ อย่าง เห้าครอบจ้ำ โดยไม่มีความเลื่อมใสครรภ์ร้าอย่างแท้จริงเป็นจำนวนนนมาก แม้สมัยเมื่อหัวพุทธองค์ยังทรงพระบูชา อยู่ก็มีเหล่านั้นแฝงมาบุชในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนไม่น้อยเช่นกัน จึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่พระราชาผู้ยังไม่เคยฟังพระธรรมเทศนาเลย จะต้องทรงลงสัญ

พระรัฐป้าดแสดงเหตุ ๕ ประการ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้วแก่พระราชา โดยแยกແຫะเหตุ แห่งทุกข์ออกเป็น ๒ นัย คือ ทุกข์เก่า และทุกข์ใหม่ โดยเน้นว่า

มนุษย์มีทุกข์เก่าอยู่มากแล้ว ยังไม่วายไปแสวงหาทุกข์ใหม่มาเพิ่มให้นักขึ้นไปอีก เนื่องดินพอกหาง หมู่ ทุกข์เก่า มี ๓ ประการคือ

๑. สังฆารไม่จังยังยืน สัตว์โลกถูกความชรา ความครั่วคร่ำศีบคลานเข้าครอบงำอยู่ทุกขณะ ผู้มีปัญญาจึงควรนึกถึงความชราอยู่เสมอ

๒. สัตว์โลกไม่มีผู้ป้องกันและไม่เป็นใหญ่เฉพาะตน จึงไม่มีใครป้องกันความดามได้

๓. สัตว์โลกไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องลงทะเบี่งหั่งปวงไป คือ ตายแล้วก็เอาอะไรไปไม่ได้ ทุกข์ในมี คือทุกข์ที่เกิดขึ้น เพราะชาโลกมีความรู้สึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตพร่องอยู่เป็นนิจ เขายังไม่รู้จักอิ่มตักเป็นท่าสแห่งต้นหา เห็นอะไรก็อยากรู้ได้ไปหมด ได้เท่าไรก็ยังไม่พอ อย่างที่เรียกว่า กมไม่เต็มความเพียรพยายามของพระอรหันต์เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จขึ้นบูรนิพพานไปนานกว่า ๒,๕๐๐ ปีแล้ว แต่พระพุทธศาสนา ก็ยังคงเจริญงูเรื่องสืบท่องมาได้จนถึงปัจจุบัน และมีเดาว่าจะเจริญต่อไปไม่นานที่สิ้นสุด คำอธิบายเรื่องนี้ได้จากพุทธคำรับสั่งที่ตรัสรักกับพระอานันท์ว่า

พระอานันท์ เมื่อตถาคตล่วงลับไปแล้ว พระธรรม จักเป็นศาสนาแทนเรา

พระองค์ประทานคำสั่งสอน และพระวินัยให้เป็นศาสนาแทนพระองค์ และโดยที่ธรรมะและวินัยของพระองค์เป็น อาการลิโก คือไม่มีวันล้าสมัย พระอรหันต์ลากหั่งหลาຍจึงสามารถถ่ายทอดพระสัทธรรมสืบท่อ ๆ กันมาได้ตระหุกวนนี้ยังกวนันน์ ความเพียรพยายามของพระอรหันต์แต่ละองค์ ในอันที่จะเผยแพร่พระพุทธศาสนา ก็มีมากล้น นำสรรเสริญยิ่งนัก ควรที่เราท่านทั้งหลายจะสนใจศึกษาเรื่องราวของบางท่านให้เป็นแบบอย่างในการสืบทอดอาชญาพุทธศาสนา เช่นเรื่องของพระในหนะ เป็นต้น

เรื่องราวของบุคคลผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งออกบวช ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันมีมากมายแต่ละท่านก็มีความรู้สึกนึกคิดในแบบมุ่นต่าง ๆ กันไป แต่ที่สุดแห่งความนึกคิดของท่านเหล่านั้น ก็คือการทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ทั้งสิ้น

ธรรมเนียมการบรรพชาและอุปสมบทในสมัยพุทธกาล

ในยุคต้นของพระพุทธศาสนา พระสาวกทุกภูปัลวันเป็นพระภิกษุไม่มีพระสาวกที่เป็นสามเณร แม้เจ้าชายสิทธัตถะเองเมื่อทรงออกผนวชก็เรียกว่าเสด็จออกบรรพชา เพิ่งจะมีการแยกให้คำว่า บรรพชา บ้าง อุปสมบทบ้าง เมื่อมีพุทธานุญาตให้มีการบวชเป็นสามเณรให้คำว่า บรรพชา สำหรับการบวชเป็นพระภิกษุใช้คำว่า อุปสมบท

สามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนาคือ สามเณรานุล ท่านได้รับพุทธานุญาตให้บวช เมื่อครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจากลับกุจงกบิลพัสดุเป็นครั้งแรก เพื่อแสดงธรรมโปรดพระพุทธบิชาและพระประบูรญาติ เหตุที่พระราหุลกุมาารได้บวชเป็นสามเณร เพราะพระนางพิมพาราทวงศิดว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคงไม่ทรงหนักลับมาครองราชสมบัติอย่างแน่นอนจึงทรงแนะนำให้พระราหุลกุมาาร ไปหล่อราชสมบัติจากพระพุทธองค์ เพราะโดยประเพณีทางโลกแล้ว พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์รัชทายาทแห่งกุจงกบิลพัสดุ

พระพุทธองค์ทรงคำว่า พระอรศควรได้รับอริยทรัพย์ ซึ่งเป็นมงคลอันมีค่าท่าม แลให้ประโยชน์สุขที่แท้จริงมากกว่าสมบัติกษัตริย์ จึงทรงมีพุทธบัญชาให้พระสาวริบุตรบรรพชาพระอรศราหุลเป็นสามเณร หัวใจวิธีได้สรณะคุณ การบรรพชาด้วยวิธีนี้ ได้ให้เป็นต้นแบบแห่งการบวชสามเณรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การบวชด้วยวิธีได้สรณะคุณ คือการให้ผู้ขอว้าซึ่งโภนหนวด โภนผม ห่มผ้าได้เรียบร้อยแล้ว เข้าไปกราบพระภิกษุเพื่อประกาศขอว้าด้วยหน้าลงมือพระภิกษุผู้รับบวชได้สรณะคุณ โดยการล่าวคำ ให้ที่พี่ ๑ ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้อุกบวชจึงกล่าวรับตามนั้น คำกล่าวมีดังนี้

พุทธิ สาระณัง คัจจามิ
 ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง
 ธัมมัง สาระณัง คัจจามิ
 ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง
 สังฆัง สาระณัง คัจจามิ
 ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง
 ทุติยันปี พุทธิ สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสอง ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง
 ทุติยันปี ธัมมัง สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสอง ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง
 ทุติยันปี สังฆัง สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสอง ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง
 ตะติยันปี พุทธิ สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสาม ข้าพเจ้าขอถือพระพุทธเป็นที่พึ่ง
 ตะติยันปี ธัมมัง สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสาม ข้าพเจ้าขอถือพระธรรมเป็นที่พึ่ง
 ตะติยันปี สังฆัง สาระณัง คัจจามิ
 แม่คำรับสาม ข้าพเจ้าขอถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง

การที่ให้ผู้บัวชกถ่าว้ำถึง ๓ ครั้งเข่นนี้ เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงถือว่า บางครั้งคนเราอาจเอ่ยปากโดยผลอสติ ไม่ทันได้คิด ไม่ทันคิด ฉะนั้นจะถือคำพูดเพียงครั้งเดียว มาเป็นหลักฐานยืนยันความตั้งใจจริงยังไม่ได้ ต้องกล่าวถึง ๓ ครั้ง เป็นการย้ำเจตนาว่า มิได้พูดพระผลอสติหรือเห็นแก่น้ำใจ

เมื่อกล่าวจบ ๓ ครั้งแล้ว ก็ถือว่าสำเร็จเป็นสามเณร จากนั้นจึงให้สามเณรรับลิขิกาบท ๑๐ ประการ

คือ

๑. ปานาติปานา-ธรรมณี งดเว้นจากการทำร้ายชีวิตสัตว์
๒. อทินนาทานา ธรรมณี งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้
๓. อพรัหมจริยา ธรรมณี งดเว้นจากการประพฤติอันไม่ประเสริฐ (เสพเมตุน)
๔. มุสาวาท่า ธรรมณี งดเว้นจากการพูดเห็จ
๕. ศุราเมรย์มัชปนาทัญญา ธรรมณี งดเว้นจากการดื่มน้ำมีเนื้ามาเสพติดให้โทษอันก่อให้เกิดความประมาท
๖. วิกาลโภชนา ธรรมณี งดเว้นจากการขันโภชนาในเวลาวิกาล
๗. นัจจศีลธรรมวิสุกทัศน ธรรมณี งดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการเล่นด่างๆ อันเป็นข้าศึกแก่พระมหาธรรม
๘. มาลาคันธวิเลปน ธรรมณี มัณฑนวิภูษณัญญา ธรรมณี งดเว้นจากการทัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอมและเครื่องย้อมทา ลูบไล้

๙. อุคชาสยน มหาสยนา เวรมณี งดเว้นจากการอนที่อนสูงใหญ่
๑๐. ชาต รูป ราช ปฏิคหณ แวร์ งดเว้นจากการรับทองและเงิน

แม้การบรรพชาจะสำเร็จด้วยไตรสรณคมณ แห่งนี้ แต่สิ่กข้าบทกิมีความสำคัญต่อความเป็นสามเณร ถ้าสามเณรล่วงละเมิดสิ่กข้าบทข้อใดข้อนึงเช่นใด ๕ ข้อข้างต้น สรณคมณ์ของสามเณรนั้นย่อมระงับไป ถือว่าขาดความเป็นสามเณร

ส่วนการบรรพชเป็นพระภิกขุนั้น กระทำการเด็ดด้น เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสูงได้มานานนัก พระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เอง เรียกว่า เอหิ ภิกขุ อุปสัมปทา โดยตรัสรว่า

"จะเป็นภิกขุมາเดติ ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เอօจงประพุติพระมหาธรรมยีให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์เดต"

พระภิกขุรูปแรกที่บรรพชด้วยวิธีนี้ คือ พระอัญญาโภณทัญญะนันเป็นพระสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้ หลังจากทรงแสดงปฐมเทศนาเรื่อง ธรรมจักรกับปวัตตนสูตร ณ ป่าอิสิปตัน มุตคทายวัน แล้วทำให้พระอัญญาโภณทัญญะได้ด้วยตาเห็นธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบัน

ต่อมาทรงอนุญาตให้อุปสมบทด้วยวิธีไตรสรณคมณ เรียกว่า ติธรรม คณูปสัมปทา คือ ไตรสรณ คมณ์เข่น เดียวกับสามเณร แต่รับสิ่กข้าของพระภิกขุ

ครั้งสุดท้ายทรงปรับปรุงวิธีการให้พระสงฆ์อุปสมบท ด้วยวิธี ปฏิติจดุกรรมว่าๆ ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่เดือนที่แล้ว

การบรรพชกับการอุปสมบท แตกต่างกันอย่างไร

การบรรพช มีความคดุม ๒ กรณี คือ

๑. หมายถึงเชพะการบรรพชเป็นสามเณร คือบวชให้แก่ผู้มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี

๒. หมายถึง ขันตอนเบื้องต้นของการอุปสมบท เพาะะต้องเข้าพิธี เข่นเดียวกับการบรรพชสามเณรก่อน เมื่อสำเร็จเป็นสามเณรแล้ว ก็ขออุปสมบทได้ทันที เป็นพิธีที่ต้องกระทำต่อเนื่องกัน

การอุปสมบท คือ การบรรพชเป็นพระภิกขุในพระพุทธศาสนา มีขันตอนตามลำดับดังนี้

๑. ให้บรรพชเป็นสามเณร

๒. ขอนิสัย (ขอให้อุปชามายเป็นที่พึ่ง หรือเป็นต้นแบบแห่งความประพฤติ)

๓. ถืออุปชามาย

๔. ตั้งชื่อภาษาลิไให้แก่ผู้ขออุปสมบท และบอกนามอุปชามาย

๕. ขอนบารและจีวรแก่ผู้ขออุปสมบท

๖. สั่งให้ผู้อุปสมบท ออกไปยืนนอกหัดบานสงฆ์

๗. สมนติภิกขุรูปได้รูปหนึ่งเป็นผู้ซักข้อม อันตรายิกธรรมแก่ผู้ขออุปสมบท

๘. เรียกผู้ขออุปสมบทเข้าในสงฆ์

๙. ให้ขออุปสมบท

๑๐. สมนติภิกขุรูปได้รูปหนึ่ง สอนถามอันตรายิกธรรมแก่ผู้ขอบวช

คุณสมบัติของผู้ได้รับอนุญาตให้บรรพชาภาคฤดูร้อน

ผู้บ่าวต้องเป็นชาย อายุตั้งแต่ ๑๒ ปีขึ้นไป จนถึงอายุ ๑๙ ปี เพราะการบรรพชาในจังหวัดน่านส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเด็กที่บ่าวแล้วต้องการที่จะศึกษาในพระธรรมวินัย หรือศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่อยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัย และเป็นการประยัดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษาเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ค่อนข้างที่จะขาดสน แต่ก็มีบางหน่วยอบรมที่มีผู้บรรพชา และอุปสมบทไปพร้อม ๆ กันเนื่องจากผู้จัดโครงการไม่ได้จำกัดในเรื่องของผู้ที่สมัครบรรพชา และถือว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่บรรพชาตระหนักรถึงคุณค่าของการบรรพชาในครั้งนี้ ๆ ที่ได้บรรพชาแล้วได้มีการศึกษาเล่าเรียน อีกประการผู้ที่จะบรรพชาได้ต้องได้รับการรับรองจากบิดา มารดา และผู้ปกครองเป็นอันดับแรกตามหลักพระธรรมวินัย

บุคคลต้องห้ามไม่ใช้บัวชื่นพระพุทธศาสนาโดยเด็ดขาด

ประเภทที่ ๑ บุคคลที่มีเพศกพร่องได้แก่

๑. ผู้เป็นบันเทาภก คือ กระเทย เมื่อเข้ามาน้ำชาแล้วก็จะทำให้อาดเด้งเนื้อแดงตัว ไม่ได้สนใจในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามหลักของการอบรมขั้นพื้นฐาน และยังทำให้มุคณะเกิดความกวนัดด้วยกิริยาทำท่า เช่นเดียวกับนญง

๒. อุกโตพัยญชนก คือ คนสองเพศซึ่งจะเป็นชายและหญิงในคน ๆ เดียวกันก็จะทำให้เกิดกรณีที่เมรู้ว่าจะใช้เพศในให้ถูกต้อง และเป็นอุปสรรคต่อการบรรพชา และร่วมกิจกรรมกับคณะเป็นต้น

ประเภทที่ ๒ บุคคลที่ทำผิดต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่

๑. ผู้ที่ม่าพระหรันต์มาก่อน ปัจจุบันนี้ก็คงไม่ได้พูดถึงเรื่องนี้มาก เพราะไม่รู้ว่าพระรูปในเป็นอรหันต์

๒. ผู้ที่ขึ้นชื่น ทำร้าย กิกขุณีมาก่อน

๓. ลักเพศ คือ ผู้ที่ปลอมเพศมาก่อน

๔. กิกขุผู้เข้ารีดเดียรกីย คือ เดียบขามาแล้วเปลี่ยนศาสนาไป เมื่อกลับมาขอบัวชื่นใหม่จะไม่รับ ถือว่าใจโผล่

๕. กิกขุผู้ต้องอาบติดปาราชิก คือ ผู้ที่บัวชื่นแล้วทำผิดร้ายแรง ถูกสึกมาครั้งหนึ่งแล้ว จะกลับมาบัวอีกไม่ได้ อาบติดปาราชิก เช่น เสพกาม ลักทรัพย์ ฆ่ามนุษย์ oward อุตติริมนุสธรรม เป็นต้น โดยเรื่องนี้ไม่มีอุปสรรคเท่าไหร่ เพราะกุลบุตรที่จะเข้ามารบรรพชาย่อมอยู่ในวัยเด็ก และวัยรุ่นที่ยังไม่เคยผ่านการบรรพชามาก่อน

๖. กิกขุทำสังฆภพ คือ ทำให้สังฆ์แตกแยก แม้ที่สุดคนที่มีนิสัยเดีย ทำให้มุคณะแตกแยก ก็ไม่รับเข้าบัวชื่น

๗. ผู้ทำโลหิตปูบาน คือ ทำร้ายพระศาสนาถึงหัวโลหิต

ประเภทที่ ๓ ผู้ทำผิดต่อผู้ให้กำเนิด คือ ม่าบิดามารดาของตน

บุคคลทั้ง ๓ ประเภทนี้เรียกว่า "อภกบุคคล" ห้ามอุปสมบทเด็ดขาด แม้บัวชื่นแล้ว รู้ทันลังก์ต้องจับสึก

บุคคลผู้ถูกห้ามบรรพชา-อุปสมบท

บุคคลเหล่านี้ไม่ได้ถูกห้ามอุปสมบทโดยเด็ดขาด เพียงแต่ไม่สมควรให้อุปสมบท ถ้าอุปสมบทแล้วก็แล้วกันไปได้แก่

๑. ผู้เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ๕ ประเภทซึ่งเมื่อบาชแล้วก็จะทำให้เกิดโรคติดต่อไปยังบุพพารทีบุน ฯ และทำให้ผู้ที่พบเห็นไม่กล้าที่เข้าใกล้และเป็นที่น่ารังเกียจแก่ชนหมู่ใหญ่

๑.๑ โรคเรื้อน (กุญแจง)

๑.๒ โรคผิวนิดเป็นทั่วตัว (คันโต)

๑.๓ โรคกลาก (กิลาก)

๑.๔ โรคมองครัว (โลสิ) คือมีเตามะแห้งอยู่ในก้านของหลอดลม

๑.๕ โรคเดดส์ที่เป็นกันอยู่ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันกุลบุตรในที่จะบัวจะต้องมีการตรวจเลือดทุกครั้งก่อนบรรพชา ก็จะทำให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าอาวาส หรือหัวหน้าหน่วยงานอบรม ว่าจะไม่เป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้ที่พบเห็นและจะไม่ติดต่อไปยังผู้อื่น

๒. ผู้ที่มีอวัยวะบกพร่อง เช่น มือขาด เท้าขาด หูขาด จมูกขาด นิ้วมือหรือนิ้วเท้าขาด งามนิ้มมือหรืองามนิ้วเท้าขาด

๓. ผู้ที่มีอวัยวะไม่สมบประกอบ เช่น หลังค่อม คอพอก เท้าบุกมือเป็นแผ่น

๔. ผู้พิการ ตาบอดตาใส งอย (มือ เท้างิ้ว) กระดูก คือเท้าหรือขาพิการ จะเดินก็เดินไม่ได้ ใช้หูหนูหูวาก

๕. ผู้ทุรพล คือง่อนแง่น เปลี้ย คือผู้ที่มีรูปร่างสมบประกอบ แต่ไม่มีแรง

๖. ผู้ที่มีข้อผูกพัน คือผู้ที่บิดามารดาไม่อนุญาต ผู้ที่มีหนี้สิน ผู้เป็นทาส หรือผู้ที่พระเจ้าแผ่นดินเลี้ยงดูให้

๗. ผู้ถูกอาญาแฝนดินอย่างหนัก จนมีร่องรอยปรากฏ เช่น ถูกเยี่ยน จนหลังลาย ถูกลักหน้า

๘. ผู้ประทุร้ายความสงบ คือ ใจผู้ร้ายที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นต้น

บุคคลที่ห้ามบรรพชา คือผู้ที่ยังไม่พร้อม ยังบัวไม่ได้คือ

บุคคลที่ทางพระธรรมวินัยไม่อนุญาตให้บรรพชานเนื่องจากยังขาดความพร้อมคือ เรื่องอภินิรบิขารเป็นลิ่งที่จำเป็นต่อผู้ที่บรรพชาอุปสมบทมาก เพราะตามพระธรรมวินัยแล้วสิ่งที่ต้องปฏิบัตินั้นก็คือมีจีวิ นาตร เผริวถือว่าผู้ที่บรรพชาแล้วจะต้องไม่ทำอาชีพอื่นๆ เช่น ทำไร่ ไก่ หรือรับจ้าง เพราะเห็นการไม่เหมาะสมไม่ควร เพราะผู้ที่บรรพชาอุปสมบทก็เพื่อศึกษาทางธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาสิ่งที่ควรศึกษา คือเดินจากอาชีพทางโลกนั้นเอง ผู้ที่ไม่พร้อมทั้งนาตร จีวิ หรือ อภินิรบิขาร ๘ เป็นต้นก็ไม่สมควรที่จะให้บัว

กิจวัตรของการบรรพชา -

จุดประสงค์สำคัญของการบัวคือ มุ่งการศึกษาธรรม และการให้ได้ศึกษาในทางโลกหรือทางพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือบาลี และเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้คงยั่งสืบอดการบรรพชาต่อไป

กิจวัตร มาจากคำ ๒ คำรวมกัน คือ "กิจ" คำนี้ คับ "วัตร" อีกคำหนึ่ง

กิจ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำ ถ้าไม่ทำ ก็ไม่ถึงกับเสียหาย หรือขาดจากความเป็นพระ แต่ไม่

วัตร แปลว่า สิ่งที่ควรทำ ไม่ได้บังคับ ถ้าไม่ทำก็ไม่ถึงกับเสียหาย หรือขาดจากความเป็นพระ แต่ไม่ ไม่น่าเลื่อมใส อาจเป็นช่องทางให้เกิดความเลื่อมใส กิจชุ่ดตั้งใจประพฤติปฏิบัติจิวัตรอย่างเคร่งครัด ความเป็นพระกิจชุ่ดของท่านก็ดีขึ้น เต็มขึ้น มีค่าขึ้นและสามารถกำจัดกิเลสได้เร็วขึ้น

กิจวัตรของสามเณรโดยทั่วไปนี้ พระธรรมในอดีตได้ผูกเป็นคำกลอนขึ้นท้าให้จ่ายแก่การจดจำ และนำไปปฏิบัติอยู่ ๘ ประการ ดังต่อไปนี้คือ

๑. บันทบัด

๒. ภาวดีวัด

๓. ทำวัตร สามัคคีและเจริญการงาน

๔. พิจารณาปัจจัยชน

๕. อุปภูรากอุปัชฌาย์อาจารย์

๖. บริหารสิ่งของและร่างกาย

๗. ขวนขวยเรียนธรรมวินัย

๘. ตั้งรดต้นให้น่าให้ไว

๙. บิณฑบาต

บิณฑบาต แปลว่า การตักแห่งก้อนข้าว โดยพระวินัยห้ามพระภิกษุหุงอาหารขันเอง ต้องรอให้เข้าให้ถ้าเข้าไม่ให้ก็อด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องบิณฑบาตเพราะทรงปราภานาให้พระภิกษุมีเวลาว่างพอที่จะประพฤติปฏิบูนติธรรมได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องไปดินนหนาเลี้ยงซีพ ให้เหนื่อยอ่อน หน้าดำคร่าเครียด จนไม่มีกะจิตกะใจที่จะศึกษาธรรมะ ถ้าจะว่ากันอีกแห่งหนึ่งคือ พระองค์ทรงกำหนดให้พระภิกษุถือเป็นหน้าที่จะต้องเลี้ยงซีพด้วยการบิณฑบาต เท่านั้น

ภิกษุ แปลว่า ผู้ขอ ต่างกับข้อทานอย่างไร พระภิกษุกับข้อทานใช้คำว่า ขอ เมื่อคนกัน แต่ว่าไม่ เมื่อคนกัน

ข้อทาน ขออย่างเข้าชี้ ร่าวร้อง คร้าครวญ เพื่อให้ผู้ให้เกิดความสงสาร แต่การขอของพระภิกษุ ท่านให้คำว่า ขอแบบสมณะ คือขอด้วยอาการลงบ ให้กิรับด้วยอาการลงบ ไม่ให้กิรับอย่างผู้ลงบ แม้การฉัน ก็ฉันอย่างลงบ การขอประทานนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นเท่านั้น

รูปแบบของการบิณฑบาตมีหลายลักษณะ เช่น

๑. พระถือบาตรรอกไปบิณฑบาตตามบ้าน

๒. ญาติโยมจัดมาถวายที่วัด

๓. พระรับนิมนต์ไปฉันที่บ้านญาติโยม

ในทางlogic เมื่อคราวให้ของ ก็ต้องมีการตอบแทนกันบ้างตามสมควร แต่พระภิกษุ-สามเณรบิณฑบาต ได้ข้าวปลาอาหารมาแล้ว จะมีอะไรตอบแทนเข้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางเงื่อนไขไว้ว่า เมื่อฉันข้าวปลาอาหารของเขามาแล้ว จะต้องประพฤติปฏิบูนติธรรม อบรมตนให้ดี ถ้าทำไม่ดีก็เท่ากับไม่มีอะไรตอบแทนเข้า แต่ถ้าทำดีแล้ว ก็ทำความดีนั้นย้อนมาตอบแทนญาติโยมด้วยการหาโอกาสสอนธรรมะ แนะนำทางดำรงชีวิตที่ถูกที่ควรแก่เข้า ชี้กิริยาอย่างนั้นได้จำต้องหนั่นศึกษา ค้นคว้า และปฏิบูนติธรรมให้อย่าง ฯ ขึ้นไปอีกจริง ฯ แล้ว สิ่งเหล่านี้มีค่ามากกว่าข้าวปลาอาหารที่เข้าตักบาตรให้มา

เวลาเราให้ของแก่ข้อทาน ข้อทานจะยกมือให้ทั้งหัว แต่พอตักบาตรให้พระ นอกจากพระไม่เห็นเรา เรายังต้องให้พระอีกทำไม่จึงเป็นอย่างนี้กว่าจะเข้าใจได้นับเป็นสิบ ๆ ปี เมื่อไม่กี่วันมาเนี่ยหนังสือพิมพ์ในประเทศญี่ปุ่นลงว่า ในเมืองไทยมีลักษณะประหลาดคือ เวลาชาวบ้านเขากองไปให้พระ เพื่อให้พระได้อยู่สบาย ๆ แทนที่พระจะให้หัตถกับลับต้องไปให้พระ แสดงว่าในเมืองไทยชักจะบิปริต ต่างประเทศเขามองอย่างนี้ หั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นเองก็นับถือพระพุทธศาสนา พอกเจอย่างนี้ยังติดเหลือก ทำไม่จะไม่เหลือกละ เพราะเป็นเงื่อนงำที่ลึกซึ้ง มองเห็น ๆ มองไม่ออก ชาวบ้านของเรางาบซึ้งว่า พระภิกษุฉันอาหารแล้วจะต้องปฏิบูนติธรรมให้อย่าง ฯ ขึ้นไป แล้วนำความรู้ที่ได้จาก

การปฏิบัติ กลับมาสอนซึ่งมีค่าเกินกว่าข้าวปลาอาหารที่ชาวบ้านให้ทาน เพราะฉะนั้นที่ให้กันกราบกัน ก็ต้องนี้ แหละ

๒. กวดวัด

เมื่อสามเณรกลับจากบินทบัดและขันอาหารแล้ว สิ่งแรกที่พึงกระทำคือกวดวัด กวดให้ทั่วถึงแต่ถนน หนทาง ศาล ตลอดจนกุฎิของท่าน

กวดวัดแล้วได้อะไร.....?

ก็ได้ความสะอาด เป็นสามเณรต้องฝึกตน ให้เป็นผู้รักษาความสะอาดอย่างยิ่งยวด หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มี ๓ ประการด้วยกัน คือความช่ำทุกชนิด ทำความสะอาดดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้สะอาดผ่องใส แต่การที่ใจจะผ่องใสได้ตั้งถุกายนอกจะต้องผ่องใสก่อน พระภิกษุจะต้องฝึกใจให้เริ่มพ้อใจในความสะอาดตั้งแต่ต้น ต่อไปปึงจะสามารถฝึกใจให้สะอาดตามวัตถุถุกายนอกได้

อาบิสส์ของการกวดวัด

๑. จิตใจย่อมผ่องใส ขณะกวดใจจะตื่นนึกถึงความใสสะอาด ทำให้ใจสงบเป็นสมานิ ไม่ข้าก็จะบรรลุธรรมไปตามลำดับ

๒. ย่อมยังจิตใจของผู้ที่พับเห็น ให้เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาด้วย

๓. แม่เทวදากิ่อนในทนาด้วย เพราเทวදากิ่รักความสะอาด มีเรื่องพระจิกรชูปนึง ท่านเดินธุดงค์ ปักกลดอยู่ในป่า ได้อาศัยโคนไม้เป็นที่ถ่ายปัสสาวะ อยู่จากรส คืนหนึ่งขณะที่ท่านนั่งสมาธิท่านเห็นรุกข์เทวตาที่อยู่ต้นไม้คุยกัน เทวตาคนแรกกว่า หลังพ่อองค์นี้จะรีบเดิน ดีอย่างเดียว ปัตถะะตระโน้นตรงนี้ ฉันเป็นมดทุกต้น เทวตาอีกคนว่า ก็ต้องอย่างนี้แหละ ท่านไม่ได้แบกสัมมาด้วยนี่ดันแรกกว่า จะอยู่จากรส ปัสสาวะ ตรงไหนเราไม่ว่า แต่ต้องให้เป็นที่ ไป เล่นทำกุนให้ทุกต้น เรายังรู้จะหลบไปอยู่ตรงไหนดี นี่... เทวตาจึงดูอยู่เหมือนกันนะ

๔. “ได้เชื่อว่า” สั่งสมบุญ ทำให้เกิดเป็นผู้มีผิวพรรณงาม “คือคนที่ชอบความสะอาด ก็จะถึงแต่ความสะอาด ผลออกมาก็ถูกใจคน ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธานทางธรรม

๕. ครั้นสิ้นธีวิตแล้ว ด้วยใจที่รักความสะอาด ย่อมน้อมนำให้ไปเกิดในสรรศ์ได้พระภิกษุรูปใดมีนิสัย ชอบกวดวัด รักษาความสะอาดอย่างนี้ แน่นอนเรื่อง สงบ จีร ตลอดจนกุฎิของท่าน ก็ยิ่งสะอาด แล้วในที่สุดใจ ของท่านก็ย่อมสะอาด เป็นผลให้มีความคิดดี พูดดี และทำดี

๓. การทำวัตรสวัตumnต์และเจริญภวนา

ในสมัยพุทธกาล พระภิกษุได้เข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งเข้าและเยิน เพื่อรับฟังโอวาทดูเอง โดยการทำวัตรสวัตumnต์

วัตร แปลว่า สิ่งที่ควรทำ

ทำวัตร หมายถึง การสวดบทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

ถ้าจะสรุปให้ได้ผล ต้องทำความรู้สึกเหมือนกับเราได้เข้าเฝ้าเฉพาะพระพักตร์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขณะที่สรรเสริญพระคุณของท่าน ใจก็จะชุ่มชื่น เป็นบุญเป็นกุศล ความคิด คำพูด และการกระทำของเรา จะไม่ร้ายในลักษณะซึ่ง มีแต่คิดดี พูดดี และทำดีตลอดไป

การท้าวตระ นักถึงคุณความดีต่าง ๆ ของพระรัตนตรัยเป็นประจำ ทำให้ใจของเราน้อมถึงคุณความดี แล้วเกิดความเลื่อมใสครรภามาเมื่อความเลื่อมใสครรภามาเมื่อความเลื่อมใสครรภาก็ถ้าข้ามไป ในที่สุดใจของเรางจะมั่นในความดีตั้งใจทำความดีตลอดไป

การสวดมนต์ คือการนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาท่องหรือสวดกัน ซึ่งลักษณะมาจากพระไตรปิฎก อันเป็นพระธรรมเหตุนาของพระองค์ทั้งสิ้น เช่น บทพระธรรมจักกปวัตตนสูตร ก็มาจากปฐมเทศนา ที่ทรงแสดงโปรดปัญจัคคี บทอาทิตย์สูตรก็มาจากพระธรรมเทศนา ที่ทรงแสดงโปรดชฎี ๓ พื่นของ พระบรมราชโองค์ พระพุทธศาสนา ในที่สุดสำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมด

การท้าวตระสวดมนต์ควรทำหั้งเข้า- เย็น เป็นการย้ำครรภามาในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ในสมัยโบราณ หั้งอุบลาก อุบลาก และพระสงฆ์ ต่างนิยมสวดมนต์กันมาก ดังนั้น เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง แม้พม่าจะเผากรุงฯ ด้วยพระไตรปิฎกและพระคัมภีร์ต่าง ๆ ถูกไฟไหม้ไปมาก ต่อมาก แต่ทำนเหล่านี้ก็สามารถเขียนขึ้นใหม่ได้ เพราะทุกวรรคทุกตอนถูกบันทึกอยู่ในความทรงจำของท่านหมด เราจึงยังคงมีพระไตรปิฎก ให้ศึกษา กันอยู่ ตระหนเท่าทุกวันนี้

อานิสสขของการท้าวตระสวดมนต์

- ทำให้ใจผ่องใส ตั้งมั่นเป็นสมาธิ และชุ่มชื่นอยู่ตลอดเวลาที่สุด
- ทำให้เกิดความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ
- เป็นการรักษาประเพณี ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจ
- เป็นการรักษาพระบูรณะ คือ พระธรรมคำสั่งสอนให้มั่นคงสืบไป
- ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง แม้ที่สุดการสวดมนต์ในภาษาบาลีส่วนมากเป็นสระเสียงแท้ ซึ่งเปล่งอุกมาจากศูนย์กลางภายใน

การเจริญภวนา คือการฝึกเจริญสมาธิ เพื่อให้เข้าถึงธรรมกายผู้ฝึกภวนามากเข้า ๆ ทั้งสติและสมาธิจะดีขึ้น จิตใจจะละเอียดอ่อน ชุ่มชื่น มีกำลังใจเพิ่มขึ้นตามลำดับ ใจที่จะละเอียดอ่อน นุ่มนวล เป็นสิ่งที่มีพลัง ไม่วันไหนต่อสิ่งที่มากะบบ ไม่ว่าจะหนักหนาสาหัสปานได้ก็ตาม

ใจของคนเราคล้าย ๆ กล้ามเนื้อ เวลาเราเคลื่ด ขัดหรือยก กล้ามเนื้อจะแข็งเป็นลำบัน แสดงว่า กล้ามเนื้อหมดแรงแล้ว

ส่วนกล้ามเนื้อที่ไม่เคลื่ด ขัดหรือยก เป็นกล้ามเนื้อนิ่มทางวิทยาศาสตร์เรียกว่า มีความยืดหยุ่นสูง หนังสติกหรือหนังยาง ถ้ากระตัว ไม่ได้ความ แต่ถ้ารุนแรง ขยายตัวได้酵ะ นั่นแหล่ะมีพลังสูง ใจคนก็เข่นกัน ยิ่งนุ่มนวลมากยิ่งมีพลังมากจะประกอบกิจการได้ ย่อมประสบผลสำเร็จส่วนใจที่กระตัว กระบวนการนี้ต้องควบคุมให้กระตัวน้ำค้าง หน้าหงิก ใจนินดี้เป็นใจที่อ่อนกำลังย่อมประกอบกิจการได้ ให้สำเร็จได้โดยยาก

๔. การพิจารณาปัจจัยน

ปัจจัยน แปลว่า การเพ่งพิจารณาอย่างรอบคอบละเอียดลออ

คนที่เจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม ต้องเป็นคนที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ชอบพินิจพิจารณา ผูกง่าย ๆ คือ ถ้าเป็นคนลวก ๆ ชาตินี้คาดไม่ได้ ถ้าเป็นคนละเอียด ช่างพิจารณา อยู่ที่ไหนก็เจริญ คือพิจารณาเรื่อง การใช้สอยปัจจัยสี่ ซึ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ขันได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยาธิกษาโรค

เรารู้ทั้งโลก ก็พิจารณาเหมือนกัน แต่พิจารณาแบบชาวโลกเช่นเรื่องอาหาร สำนักงานค้านั่งกันฟ้าอากาศนิดนึงสักปีก หรือไม่ร้อยหรือไม่ มีคุณค่าทางอาหาร มีโปรดีน คือ เนื้อ นม ไข่ มีแป้ง เท่านั้นเท่านี้ กินแล้วแข็งแรงดี ส่วนมากเราจะพิจารณาแค่นี้ยังไงให้ไม่ได้ เป็นการพิจารณาแบบเด็กเมื่อวานเช่น

การพิจารณาเพื่อทำให้เราเป็นคนมีสติรอบคอบ มีความละเอียดลออ พระองค์ให้พิจารณาถึง ๓ ระยะด้วยกัน คือ

๑. ให้มีสติรู้สึกตัวในการรับ ไม่ให้รับสิ่งของด้วยอำนาจกิจลสจน์ทำให้เสียสมณสารูป ต้องพิจารณาในการรับ เช่น เกลาออกบินทบาท ค่อนบารตรแล้วก็ควรพองหรือหลังเพลโดยอาหาารมาถวายกิมรับ ของใดที่ไม่เป็นประโยชน์แก่การประพฤติธรรมก็อย่ารับ และไม่ควรสะสมบริขารเกินความจำเป็น

๒. ให้พิจารณาในขณะบริโภคใช้สอย เช่น จันอาหารด้วยสำนึกเพียงเพื่อจะให้มีเรียวแรงปฏิบัติธรรม มิใช่เพื่อความสุขยานหรือเพื่อความอร่อยลิ้น ฯลฯ แม้สบง จีว หรือภูมิที่อยู่อาศัย ก็ถือหลักเดียวกันให้พิจารณา หลังจากบริโภคใช้สอย เมื่อบริโภคใช้สอยจนมีเรียวแรงแล้ว ได้อาจเรียวแรงนั้นมาประพฤติปฏิบัติธรรมจริง ๆ จัง ๆ หรือเปล่า ถ้าทำจริง ๆ จัง ๆ ก็ไม่เสียเปล่า คุ้มกับที่ยอมถวายมา แต่ถ้ายังไม่ทำให้ไม่ได้ แสดงว่ายังเป็นหนี้ผู้ถวายปัจจัยอยู่ หากพิจารณาสิ่งเหล่านี้อยู่ประจำ จะทำให้ติดสัมปชัญญะสมบูรณ์ขึ้น ต่อไปไม่จำเป็นจะทำอะไร จะอยู่ในความพินิจพิจารณาหมด

อานิสงส์ของการพิจารณาปัจจเวกชน

ทำให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ รู้จักประมาณตน ไม่โกรจัด ยิ่งกว่าเงิน ถ้าฝึกมาก ๆ เข้า ทำให้รู้จักตนเองได้ดีและสามารถสังเกตโนิสัยใจคอกคนอื่นได้อีกด้วย

๔. การอุปถัมภ์หมายอาจารย์

การอุปถัมภ์ คือ การถูและเอาใจใส่พระอาจารย์อย่างใกล้ชิด พระอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้มีพระคุณ ท่านตั้งใจอบรมสั่งสอนเราโดยไม่รู้จักเห็นด้วยหรืออีกมารยา เราต้องตอบแทนพระคุณท่าน ด้วยการตามดูแลรับใช้ แม้เรื่องส่วนตัวของท่านก็ไม่เว้น ครรที่เคยทำแล้วยื่นเข้าใจว่าให้ประโยชน์มหาศาล อานิสงค์ของการอุปถัมภ์ อุปัชฌาย์อาจารย์

๑. ทำลายมานะ ความถือตัวให้หมดไป และพะรานิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนเข้าแทนที่ ยิ่งถ้าเราเกิดในตรรกะสูง แต่ต้องความรับให้พระอาจารย์ซึ่งมาจากครอบครัวสามัญชน ความถือตัวจะถูกกำจัดไปทันที ในรานท่านอุปมา ความอ่อนน้อมถ่อมตนเหมือนร่างข้า ข้าร่วงในเมล็ดโตสมบูรณ์เติมที่ มีน้ำหนัก ข้าร่วงนั้นจะไม่มีต่ำลง แต่ถ้าร่วงในตั้งตง ไร้น้ำหนักแสดงว่าเมล็ดลีบ ไม่สมบูรณ์ คนที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนก็เช่นนั้น ยอมรับคุณความดีจากครูอาจารย์ได้เต็มที่ เพราะเป็นที่รักให้รู้ของบุคคลทั่วไป ความรู้มีเท่าได้ ครูอาจารย์ก็พอใจที่จะถ่ายทอดวิชาให้ และที่สำคัญคือ ใจเราถูกครอบครองโดยตลอดเวลา ส่วนคนที่ตื้อ ๆ ด้าน ๆ คิดว่าตัวเองวิเศษกว่าช้างบ้าน ครร ฯ ก็ไม่อยากถ่ายทอดวิชาให้

๒. ความใกล้ชิดครูบาอาจารย์ ยอมสามารถถ่ายทอดโนิสัยใจคอกที่ดีงามจากท่านได้โดยง่าย ทำให้เป็นคนฉลาด มีไหวพริบ และจิตใจจะละเอียดอ่อนได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่าง คนแก่โบราณสอนเดือนไว้ว่า อายุขึ้นเลขหน้าให้ระวังปาก เพราะเราว่าสารพัดก็จริง แต่กำลังวัยชรา นับวันจะถอย ถ้าพูดมาก บ่นมากลูกหลานรำคาญแล้วจะไม่มีความสุข เข้าใกล้ผู้เฒ่าครูบาอาจารย์ซึ่งมีประสบการณ์ผ่านโลกมาหากแล้วจึงได้ประโยชน์อย่างนี้

๖. บริหารสิ่งของและร่างกาย

บริหาร ในทางศาสนาหมายถึง บำรุงรักษา เอกไจส์ซ่อมแซม

การบริหารสิ่งของ คือ การดูแล เอกไจส์ปรับปรุงเครื่องใช้ไม้สอย ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวัด ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยคงทนถาวรใช้ได้นาน ๆ เป็นการฝึกตัวเอง ให้รู้จักประหยัด ใช้ของทุกชิ้นอย่างคุ้มค่า ของทุกอย่างที่มีอยู่ในวัด ไม่ว่าจะเป็นเสื่อสักผืน เสื้อสักเล่มหรือไม้กวาดสักอัน ล้วนเป็นของพระลัมมาต้มพุทธเจ้า ภูมิปัญญาที่ไม่ควรเสียหาย ไม่ควรเสียหายในทางพระศาสนา จึงได้ถวายผ่านมาทางพระภิกษุสังฆ์เราได้ใช้ของเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นทายาทของพระลัมมาต้มพุทธเจ้าโดยแท้

ยิ่งกว่านั้น ก่อนถวายข้าวแกงขึ้นจบเหนือหัว อธิษฐานแล้วอธิษฐานอีก เรายังควรระลึกอยู่เสมอว่า ให้ของวัด ก็คือใช้ของที่อยู่บนหัวของชาวบ้าน ถ้าใช้ทิ้ง ๆ ข้าง ๆ เสียหายเปล่าຍ่อมได้เชื่อว่า เป็นผู้ทำลายคอมบดี ของพระลัมมาต้มพุทธเจ้า ซึ่งก็คือทำลายพระพุทธศาสนาอีกนั้นเอง

การบริหารร่างกาย คือ การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง อย่าปล่อยให้ทรุดโทรมเจริญกว่าที่ควร เพราะจะทำให้การปฏิบัติธรรมได้ผลไม่เต็มที่

หลังจากนั้นสามอาทิตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสั่งต่อเนื่องกันนาน ๆ ๓ ชั่วโมง ๕ ชั่วโมง ควรเดินบ้างอาจะเดินกวดวัด เดินจักรนหวงพ่อของไปปักกุดหรืออยู่ตามเขา หลังจากนั้นสามอาทิตย์แล้ว ต้องหาโอกาสเดินขึ้นเขา ลูกโน่นลูกนี้ สักครั้งหรือหนึ่งชั่วโมง เพราะการนั่งนาน ๆ ลำไส้ไม่ค่อยได้ขยายตัว โอกาสท่องผูกมีมาก ต้องฝึกดูแลอริยาบทให้สม่ำเสมอ พอเราฝึกดูแลตัวเองได้ คนอื่นเราภัยมองเขากอกหมดอีกเหมือนกัน

อานิสงส์ของการบริหารสิ่งของและร่างกาย

- ทำให้เป็นคนมีนิสัยประหยัด รู้งาน และประมาณงานออก
- ทำให้เป็นคนกระชับกระเจง มีพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

๗. ขวนขวายเรียนธรรมวินัยธรรมะ มี ๒ นัย

นัยที่ ๑ หมายถึง ความดี ความถูกต้อง เช่น ความเมตตา กรุณา ความอดทน ไม่หลุดหลิจ ใจน้อย เป็นต้น ล้วนเป็นธรรมะ

นัยที่ ๒ หมายถึง ความจริงตามธรรมชาติ เช่น ความเกิด แก่ เจ็บ และตาย เป็นต้น ล้วนเป็นธรรมะ

ธรรมะ จึงแปลว่า ความดีก็ได้ ความถูกต้องก็ได้ ธรรมชาติก็ได้ แล้วแต่กรณี

คำสอนที่อยู่ในพระไตรปิฎก ว่าอะไรเป็นความดี อะไรเป็นความชั่ว ตลอดจนลักษณะธรรมชาติต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น

วินัย คือข้อบังคับที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งกำหนดให้พระภิกษุต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือไม่ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้

วินัยของชาวบ้านคือ ศีล ๕ ข้อ

วินัยของสามเณร คือ ศีล ๑๐ ข้อ

วินัยของพระภิกษุ คือ ศีล ๒๒๗ ข้อซึ่งเป็นแม่บท นอกนั้นแยกเป็น รายละเอียดในการปฏิบัติออกไปได้ถึง ๒๑,๐๐๐ ข้อ

นักกีฬาต้องซ้อมวิ่งก่อนลงสนาม แต่สนามที่ซ้อมวิ่ง กับสนามที่วิ่งจริงไม่เหมือนกัน สนามซ้อมวิ่งทำให้วิ่งดีมาก กล้ามเนื้อจะได้แข็งแรงเร็วมีการยืดตัวเป็นพิเศษ ถึงเวลาวิ่งจริง ๆ จะไปได้เร็ว

สติของคนกีฬา เช่นกัน จะให้ได้ต้องฝึก ฝึกแบบนักกีฬา แต่แทนที่จะเป็นสนามวิ่ง ก็ให้ศูนย์ ๒๗๙ ข้อ ซึ่งแตกเป็นรายละเอียดถึง ๒๙,๐๐๐ ข้อ เป็นบทฝึกฝึกหนักเข้า ๆ สติจะดี

วินัยจึงมีไว้เพื่อควบคุมประวัติศาสตร์ไม่ให้ผลลัพธ์ ถ้ารักษาวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่สมควรเรียกไป ย่อมมีโอกาสสำเร็จเป็นพระอหันต์โดยง่าย แต่ถึงจะสึกอ่อนมา ก็ยังเป็นคนมีสติดี สามารถทำงานได้โดยไม่ผิดพลาด เพราะได้ฝึกชำรุด ระวังมากก่อนนั้นเอง

คำว่า "ธรรมวินัย" จึงหมายถึง คำสั่งสอน ในพระไตรปิฎกทั้งหมด ซึ่งมี ๒ ลักษณะคือ

- ❖ เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เรียกว่า วินัย ซึ่งต้องทำตามนั้น ถ้าไม่ทำก็เสียหาย
- ❖ เป็นข้อเสนอแนะให้ทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ เรียกว่า ธรรมะ ซึ่งใครทำยอมได้ ใครไม่ทำก็ไม่ดี ขึ้น

๔. ธรรมะต้นให้น่าให้ไว

ผู้ที่หน้ากราบให้ไวคือ ผู้ที่หมั่นปรับปรุงตัวเอง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบวช คือ กำจัดกิเลสในตัวให้หมดไปกิเลสในตัวคนเรามีอยู่ ๓ ตระกูลใหญ่ ๆ คือ โภภะ โภสະ โภมะ

โภภะ คือ ความโลภ เห็นแก่ได้

โภสະ คือ ความโกรธ พยาบาท คิดทำลายล้างผลลัพย์

โภมะ คือ ความหลง ได้แก่หลงตัวเอง หลงตระกูลและหลงผิดต่าง ๆ

กิจวัตรข้อสุดท้ายนี้ มีเพื่อเน้นย้ำให้มีการปฏิบัติกิจวัตรทั้ง ๓ ข้อแรกอย่างจริงจัง จะได้เป็นพระวิรชุ สามเณรที่น่าเคารพกราบให้วาของสาธุชนทั่วไป เป็นผู้ที่มีแต่ความสุข เพราะได้เพาะนิสัยดี แทนที่นิสัยเสียที่มีมา แต่เดิม และที่สำคัญคือ ได้ประพฤติตนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบวชแท้จริง

อานิสงส์ของการบรรพชา

กล่าวโดยย่ออานิสงส์ของการบวชแบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ อานิสงส์หลัก ได้แก่

๑. กรณีของผู้ที่หมัดกิเลส สำเร็จเป็นพระอหันต์ ย่อมได้อานิสงส์คือ

ก. ทุกข์เก่าหมดไป

ข. ทุกข์ใหม่ไม่เกิดขึ้น คือ หมัดกิเลส

ค. เป็นเนื้อนาบุญอันประเสริฐของมนุษย์ทั้งหลาย ที่ได้ท่านบุญให้ทาน และถวายสักการะแด่ท่าน

๒. มองถึงด้านคุณธรรมในตัวของผู้บวช

ก. ทำให้ตัวเองเป็นผู้มีความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ

ข. จะได้น้ำใจงาม ที่เรียกว่า เป็นคนมีน้ำใจ

ค. เป็นผู้มีปัญญา

ประการที่ ๒ อนิสัยพลอยได้ ได้แก่

๑. านิสงส์ที่เกิดแก่ผู้อื่น

ก. ช่วยให้บิดามารดาได้มีโอกาสใกล้ชิดพิริยาสนาน เช่น ได้ฟังธรรม เป็นต้น เพราะต้องไปเยี่ยมเยียนผู้บวชอยู่เสมอ

๙. แม่สักออกไปแล้ว ลูกเมียก็เป็นสุข เพราะได้รับสัญญาฯ ที่เกิดจากการข้ามgaladict ด้วยไป เมื่อก่อน เคยขึ้นแล้วเมายา แมมากขึ้นมาก็อาจลางด พอบวชแล้วสักออกไปนิสัยดีขึ้น

ค. ประเทศไทยได้ผลเมืองดีเพิ่มขึ้น

๒. ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

อันสิ่งส์ของกรรมพชาช์วคราว

สำหรับนิสิต นักศึกษา ที่ได้บวชในช่วงสั้น ๆ เป็นครั้งคราวถือว่าเป็นการบวชชั่วคราว หากตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ดังนี้

๑. เป็นผู้รู้จักบริหารเวลา คือ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ภาคต่อภาคเรียนกว่า ภาคลัญญา เป็นผู้รู้จักการทันเป็นคุณธรรมข้อนึงของสปป.ปูรุษขณะเป็นนิสิต นักศึกษา ภาระรับผิดชอบยังมีไม่มาก ความกังวลทางบ้านเรือนไม่มี หากรับมาบวกก่อน ย่อมบรรลุธรรมได้โดยง่าย

๒. แม้ช่วงเวลาสั้น แต่ถ้าลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะได้ลิ้มรสความสุขอันเกิดจากความสงบแต่เยาว์ เพราะตอนเป็นนิสิต นักศึกษาเกิดเสียยังไม่แก่จัด เป็นเหมือนไม้อ่อน พอดีได้จ่ายครั้นบัวแล้วได้รับรถแห่งความสุข ภายใน ก็จะรู้ว่าบุปผานี้มีจริง ความสุขภายในดีกว่า ก็จะไม่ติดในความอิสระ อันเป็นความสุขทางโลก

๓. มีโอกาสได้ศึกษาหลักธรรมไว้กับความรู้ จะได้ใช้ความรู้ทั่วไปในทางที่ถูกที่ควร ดังพุทธพจนบานหงส์ว่า “ความรู้ทางด้านวิชาการ ที่ขาดโลกเรียน หากเกิดแก่คนพาก ไม่มีศีลธรรม ย่อมมีแต่จะน้ำความชืบหายมาให้ เพราะเขาจะน้ำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด เนื่องจากไม่มีคณธรรมกำกับ”

๔. ทำให้ได้ฝีกวินัย และเข้าใจวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ถ้าบัวชลแล้วตั้งใจฝึกฝนอบรมตนอย่างจริงจัง สิ่กอออกไปแล้วจะเป็นคนรักวินัย คนไทยส่วนมากมักจะไม่สังเกตทั้ง ๆ ที่มีพระเป็นตัวอย่างทางวินัยให้ดู เข้าขึ้นก็เดินออกไปบินทباتกันเป็น Qaeda สาวมรณ์ หรือฟังเทคโนโลยีท่านก็นั่งเป็น Qaeda เพราะจะนั่นคนที่เคยบัวชลแล้วความมีวินัยก็จะติดเป็นนิสัยไปด้วย

๕. ทำให้ได้ฝึกสมรรถิ ทักษิณให้สูงขึ้นเป็นผลต่อการศึกษาต่อไปภายหน้า

๖. เกิดความปลิ้มปีติยินดี ที่ได้ทำการดีไว้แล้วดังต่อไปนี้จะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจอยู่เสมอ ถึง
คราวจะตาย ก็ไม่น่าวงหน้าพะวงหลัง

คนหนุ่มสาวมักมองโลกไปข้างหน้า คิดสร้างอนาคตอย่างอย่างนี้ ส่วนคนเมื่อคุณแก่จะเหลือวามของข้างหลังคือถ้าเหลือวหลังไปปดู เราได้ทำความดีอย่างนั้น ๆ นึกแล้วก็ชื่นใจ แต่ถ้าแก่แล้ว เหลือวหลังไปปดู หาดีไม่ได้ ก็จะได้ความเหี่ยวใจเป็นเครื่องตอบแทน ตอนใกล้ตาย ก็จะตายแบบใจเหี่ยว ตรงกันข้าม ถ้าเคยบวช เคยทำความดีมา ก่อน ก็จะปลื้มปิติว่าได้ทำความดีแล้ว แม้จะตายก็ตายดี ตายอย่างคนที่ใช้ชีวิตคุ้มค่ามาแล้ว

๗. ทำให้รู้จักเป้าหมายของชีวิตที่แท้จริงว่า เกิดมาทำไม เพราะฝึกแล้วรู้ว่า ทำให้เกิดเป็นสุข ภายใต้สภาวะในชีวิตตามลำดับ จะได้แก่ไขปรับปรุงตัวเองให้อย่างถูกต้อง

๕. ทำให้มีความอดทน ไม่หัวใจในอุปสรรค

๙. ทำให้รู้จักตนเอง คือ รู้ว่าตัวเองมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมแค่ไหน เพียงใด เมื่อก่อนเราก็ว่าเราเก่ง แต่พอมาบวชแล้วได้ฝึกตน รู้เลยว่า จริง ๆ แล้วความสามารถแค่ไหน แต่เราได้พัฒนาปรับปรุงตัวเองขึ้นมาได้ อีกรอบหนึ่ง

๑๐. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล

๑๑. ได้ชื่อว่าได้ชำระทางกาย วาจา ใจ ให้สิ้นไป เพราะ ศีล ชำระทางกาย วาจา สมาริ ชำระทางสันดาน ให้เป็นคนมีสัมมาทิฐิ

๑๒. ได้ชื่อว่า ปฏิบัติบุชา ซึ่งเป็นการบูชาอันสูงสุด แม้จะเป็นช่วงสั้น ๆ ก็ตาม

๑๓. ทำให้มีโอกาสเข้าชนะกิเลสได้ระยะหนึ่ง จึงมีเชือสายแห่งความเป็นผู้ชนะ คนเรามีมีเชือแห่งความชนะแล้ว ต่อไปเห็นจะไม่ย่อหัวเพียรจนสำเร็จได้ การปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างเคร่งครัด จนสามารถเข้าชนะกิเลสได้ในกระบวนการชั้นสั้น ๆ นั้นย่อมเกิดกำลังใจว่า เราเกิดมีมีเชือ ขณะนี้การดำเนินตามรอยเบื้องพระยุค滥บาทแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกทั้งหลายนั้นแม้ยากยิ่งแต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัย ใจสู้ขึ้นมาเมื่อไหร่ หนทางข้างหน้าก็ไปได้ยาก

๑๔. ทำให้แสดงความสุขได้มากที่สุด เท่าที่มนุษย์จะพึงได้

๑๕. ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีกำไรชีวิตแล้ว เพราะได้กระทำการที่บาริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ

๑๖. ได้ชื่อว่าเป็นผู้เริ่มทางทางไปพระนิพพานแล้ว ส่วนจะได้เท่าไหร่นั้น ไม่ต้องห่วง เพราะเมื่อได้เริ่มต้นหนึ่งแล้ว สอง สาม สี่ ห้า ก็จะตามมาเอง แต่ถ้าไม่ได้เริ่มก็ยังอยู่ที่ศูนย์นั้นแหล่ ตายไปแล้วไปอีกชาตินึง

นี่คืออานิสงส์โดยย่อของการบวชชั่วคราว ด้วยเหตุนี้ก่อนที่จะปล่อยให้เด็กในปกครองของท่าน ไปแหล่งอยู่กับความเพลิดเพลินทางโลก หรือติดอยู่กับความมุ่งมานาญนิต ท่านที่เป็นพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรรับสนับสนุนเข้าให้ได้มาบวชในพระบวรพุทธศาสนา ก่อน ทั้งนี้นอกจากท่านจะได้ชื่อว่าเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครองที่สมบูรณ์ที่สุดแล้ว ยังเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอันเป็นบุญ ยิ่งยืนนาน สมดังพุทธคำสอนที่ว่า

“จะมาเป็นภิกษุแล้ว ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เอօจะประพฤติธรรมจรรยา ให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์เติบ”

(ที่มา เว็บไซต์ของศูนย์ประสานงานประชาคม่นาน)

พระสังฆกับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ควรคุยกันไปแม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ประสูตรที่ได้ต้นสาละ ที่ดังอยู่ส่วนลุมพินีวัน หรือตัวลูที่ได้ต้นศรีมหาโพธิ และปรินพพานที่ได้ต้นรังคุ ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมคือสิ่งต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ซึ่ง จำแนกได้เป็นสิ่งแวดล้อมของทางธรรมชาติ จันได้แก่ น้ำ อากาศ พืชและสัตว์ ร่าดูอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้สอยเป็นประโยชน์ได้ สิ่งแวดล้อมทางสังคม คือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ชุมชน อาคารบ้านเรือน เครื่องอุปโภคบริโภค ต่าง ๆ ศิลปกรรม วัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน พึงพาอาศัยกันหรือเบียดเบี้ยนกันโดยตรง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาตินั้นมักເອີ້ນເພື່ອເປັນປະໂຍ່ນດ້ວກ សวนที่ຈະເບີດເບີນກັນມືນ້ອຍ ຈຶ່ງມັກອູ້ໃນລກາພທີ ສົມຄຸລ ອົມມີຄວາມສົມບູຮົມແຕ່ສິ່ງແວດລ້ອມທາງສັງຄົມซົ່ງເປັນຜົມຂອງມຸນຸ່ຍົນນັ້ນ ເບີດເບີນສິ່ງແວດລ້ອມທາງธรรมชาตີ ໂດຍຕຽງ ພຣະສົງຫຼົກດໍາຮັງຊີວິຕອູ່ໃນສັງຄົມເຂັ້ນກັນ ດັ່ງນັ້ນ ພຣະສົງຈຶ່ງໄມ້ອາຈນໍາລົກເລື່ອງຈາກບໍ່ຢູ່ນາສິ່ງແວດລ້ອມເປັນພິ່ນໄດ້ ແລະໃນທາງກລັບກັນ ພຣະສົງຈະເປັນຜູ້ນໍາໃນກາແກ້ໄຂບໍ່ຢູ່ນາ ນໍາຈະທຳໄດ້ກວ່າກວ່າ ຈຶ່ງເກີດກະບວນກາຮັບຮັດຕາມธรรมชาตີ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ປະສົບກາຮັນຈົງ ເພື່ອໃຫ້ธรรมชาตີເປັນຄູ່ແກ່ເຈົ້າ

บทที่ ๓

องค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพการบรรยาย

จากการศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งทางหน่วยได้ดำเนินการตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโดยมีการประชุมชี้แจงมีหัวหน้าห้องอบรมทั้ง ๑๒ หน่วยและนักวิชาการ ร่วมในรูปแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการโดยการให้แต่ละพื้นที่นำกระบวนการ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ดำเนินการของแต่ละห้องที่ในปีที่ผ่านมา มานำมารวิเคราะห์เพื่อที่ศึกษาว่าแต่ละหน่วยพื้นที่ได้ดำเนินการบรรยาย สามารถติดต่อรับข้อมูลอย่างไร เป็นการศึกษาที่บางครั้งหน่วยที่ดำเนินการอบรมนั้นไม่รู้ว่าหน่วยนั้น ๆ ได้ใช้รูปแบบของตนเองที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ซึ่งไม่ได้สะท้อนถึงความรู้ต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปนั้นเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ามากต่อการนำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เป็นปัจจุบันที่สุด

พื้นฐานความรู้ที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม หรือกระบวนการบรรยายสามารถแสดงถึงความต้องการแต่ละปี และแต่ละพื้นที่ ที่ใช้กันจนทุกปีจนถึงปัจจุบันนี้ คือ

ความรู้ที่เปิดเผย (explicit knowledge) หมายถึง สิ่งที่ปรากฏในรูปเอกสาร คู่มือ หรือในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้สนใจสามารถเสาะหา สืบค้นเข้าถึงได้สะดวก และแลกเปลี่ยนถ่ายทอดได้

ความรู้ซึ่งลึก (tacit knowledge) หมายถึง สิ่งที่อยู่ในบุคคล ได้แก่ ทักษะประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งบางครั้งบุคคลนั้นอาจไม่รู้สึกว่าตนมีความรู้ประทับนี้

ความรู้แฝงในองค์กร (embedded knowledge) หมายถึง แบบแผน ธรรมเนียมปฏิบัติ วัฒนธรรม องค์กร กฎ กติกา ข้อตกลงต่าง ๆ ของการทำงานร่วมกันในกลุ่ม/องค์กร (วิจารณ์ พานิช.๙๕๔๖)

ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ชนบท เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พืชพันธุ์และสัตว์ในท้องถิ่น การอาชีพ วัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยี ปัญหาและการแก้ปัญหา

ขณะนี้ระบบการศึกษาทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย เกือบจะไม่ได้ศึกษาให้เกิดความรู้จริงเกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐานชุมชน ชนบท ศาสนาวัฒนธรรม

"...พากเราต้องยอมรับก่อนนะว่า ความรู้ต่างๆ เหล่านี้เป็นความรู้พื้นฐาน เป็นความรู้เป็นหลักวิชาการมากนัก แต่อยู่ในหลักของการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าหลักอันใดปฏิบัติแล้วได้ผล มันจะ จริง ฝังไว้อยู่ที่หัวหลักการต่างๆ ต้องแบ่งไว้ที่ข้างสมอง หรือแบ่งไว้ที่หัวใจ พร้อมใช้ทุกครั้ง เมื่อคนที่ถ่องถ่องความอะไรพวกเชื้อทั้งหลายนี้ เธอมักแกะกล่องก่อน พอยไปเรียนอะไรมากก็เก็บไว้ในกล่อง ถึงเวลาเก็บแกะกล่องมาใช้ แทนที่จะแบ่งไว้ตรงนี้(ซึ่งที่ศีรษะ)พร้อมใช้ เพราะว่าเอาไว้ในกล่อง ไม่เคยนำมาใช้ nie อันตรายมีมีความเจ้าใส่กล่องแทนที่จะใส่ฝักให้ข้างเจ้า ..." (บุญยงค์ วงศ์รักนิติ ศัมภากษณ์ ๑ พ.ย.๙๕๔๕)

นับตั้งแต่โบราณมา วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนไทยตลอดมา การศึกษาจะทำกันที่วัดโดยมีพระภิกษุสงฆ์ผู้มีความรู้สูงก่อรากฐาน เป็นผู้จัดการศึกษาและเป็นครู เด็กชายจะถูกนำไปเป็นศิษย์วัดหรือ

สามเณรเพื่อศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการอบรมศีลธรรม และหลักธรรมทางศาสนา ทำให้เด็กชายส่วนมากอยาใจของ เทียนได้ และมีความรู้ในด้วยจริยธรรมของสังคมโดยดีเป็นเกียรติ ของตนเอง และครอบครัว

จากความเชื่อเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองนำเด็กเยาวชน ลูก หลาน นักเรียน นักศึกษา เข้ามาศึกษาเข้ามา บรรพชาเพื่อให้ได้ทำการศึกษาในเรื่องของศีลธรรมเหล่านี้ บางครั้งเป็นสิ่งที่บางพื้นที่กีร่องรับเยาวชนเหล่านี้ ไม่ได้ ทำให้การจัดกระบวนการ กิจกรรมต่าง ๆ ยังขาด ๆ เกิน ๆ ไปมาก เพราะจ้าว่านักผู้ที่เข้ามาบรรพชาเหล่านี้ มาก พระพี่เลี้ยงไม่เพียงพอ และยังขาดเทคนิคหลาย ๆ อย่างที่จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้มาก อาจจะเป็นการมองโดยทั่วไปว่าเมื่อนำบุตรหลานไปปะบอนให้กับพระแล้วก็ไม่ต้องห่วง เพราะเป็นหน้าที่ของหน่วย อบรมเหล่านี้จะทำขึ้น หรือปักครองตลอดการการอบรมซึ่งทำให้มีเกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับหน่วย อบรมโดย

ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งกับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่จังหวัดน่าน มักพบอยู่เป็น บางพื้นที่ ซึ่งเป็นเรื่องที่แบบที่จะไม่เกิดขึ้นเลยก็คือ การหาสามเณรเข้ามาบรรพชา เป็นกรณีที่บางหน่วยอบรมที่ ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะหน่วยอบรมเหล่านี้ซึ่งล้วนแล้วเป็นหน่วยอบรมที่อยู่ในสถาบันการศึกษาทั้งสิ้น และเป็นสถาบันที่จะต้องมีบุคลากรเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน หากว่าไม่มีบุคลากรเข้าศึกษาแล้วในอนาคต การศึกษาของหน่วยนั้น ๆ ก็ต้องมีปัญหาในการจัดการบริหาร แต่ก็ต้องกันข้ามกับหน่วยอบรมบางหน่วยที่ เยาวชน หรือ สามเณรที่จะบวชันมากกว่าความต้องการของหน่วยอบรม เมื่อมองปัญหาต่าง ๆ แล้วก็พอแยกประเด็นคือ

ปัจจัย ในการซื้อเครื่องอัญญาภิชารและค่าภัตตาหารเดี่ยงสามเณร เป็นปัญหาหลักที่บางหน่วยก็พบ อุปสรรคที่สำคัญและตรงกับทุกหน่วยเป็นส่วนใหญ่ การบรรพชาทุกครั้งต้องใช้จ่ายมากผู้ปกครองต้องสอดคล้องใน แต่ละหน่วยอบรมว่า การบวชในแต่ละครั้งนั้นให้ทางผู้ปกครองด้องทำอย่างไร โดยเฉพาะเรื่องปัจจัยเพราะ ผู้ปกครองฐานะค่อนข้างยากจน แต่อย่างให้บุตรของตนได้บวชและศึกษาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมคือการนำภัตตาหารมาช่วยเป็นบางวันเท่านั้นถ้าหากมากกว่านั้นก็ไม่ได้ เนื่องจากต้องทำ เป็นจำนวนมาก

ประดิษฐ์ ภัลลสี (สมภานัน ๒๕๒๖) ได้เสนอแนวคิดในการจัดสรรในเรื่องการหาปัจจัย และอุปกรณ์ อัญญาภิชารว่า ทางโรงเรียนป้าได้ดำเนินการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนโดยการเงินช่วงปี คือสมมติว่าปีนี้จัด บรรพชา ปีต่อไปก็หยุดเพื่อให้ครูบาอาจารย์ พักผ่อน (ครอบครัว) ปีต่อไปก็ดำเนินการจัดกิจกรรมการการบรรพชา เป็นอย่างนี้เรื่อยมา “ปัจจัยได้มายอย่างไร ?” ผมได้มาจากการบุญต่อไปที่อยู่ทางกรุงเทพฯ ผู้ที่รู้จักเมื่อครั้งยังเป็น “พระภิกขุ” เรื่องปัจจัยจะไม่มีปัญหาเพียงแต่บอกญาติโอมว่าบรรพชาชุป ลະ..? บาท ไม่นานก็ครบตามจำนวน ซึ่งก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้การมีหรืออานิสต์เก่าของหัวหน้าโครงการที่ผ่านประสบการณ์ การบวชในพุทธศาสนา มาเรียบเรียบร้อยแล้ว และได้ครรภารจากประชาชนที่อยู่ในตัวเมืองในญี่ปุ่นที่เติมเปี่ยมไปด้วยความเจริญด้านวัฒนธรรม และ หลากหลายวัฒนธรรม แต่ยังเติมเปี่ยมไปด้วยความเสียสละให้ทาน ถึงแม้พระภิกขุชุปนั้น ๆ จะได้สิ่งของมาเป็น คุณสุดยอด ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงแรงจิตศรัทธาของสาธุชนคนไทยที่มีหัวใจแห่งการนับถือพุทธศาสนา เที่ย ความสำคัญของการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อที่จะช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษา ในระดับที่ ตนเองปารวน

องค์กรชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนเป็นหัวใจของการพัฒนา

แม้การพัฒนาชนบทจะมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่เป็นหัวใจของความยั่งยืนของสังคมชนบท นี้ ๓ องค์ประกอบ ดือ

๑. องค์กรชุมชน หรือองค์กรสังคม คือองค์กรที่ชาวบ้านก่อตั้งขึ้นเอง หรือเป็นองค์ที่พระสงฆ์เห็นควรจัดตั้ง เป็นองค์กรที่ เอกพัทธิ และสามารถทำให้เกิดความเจริญยั่งยืนไปไม่ใช่องค์กรที่ทางราชการเปิดตั้งให้

การมีองค์กรชุมชน พระสงฆ์ ทำให้มีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนเพื่อชุมชนทำให้สามารถ พัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและอื่นๆ รวมทั้งทำให้เข้าถึงภาวะวิกฤตได้ดี ขึ้น

การมีองค์กรชุมชนคือประชาธิปไตยในระดับ “ราษฎร” อันเป็นประชาธิปไตยที่ใกล้ตัวชาวบ้านที่สุด หากมีการส่งเสริมให้มีองค์กรชุมชนและมีการรับรองความเป็นนิติบุคคลขององค์กรชุมชน ไม่เพียงแต่จะทำให้ แก้ปัญหาความยากจนได้โดยรวมเร็วเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยในระดับ “ราษฎร” จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ของประชาธิปไตยในระดับบันดับตัวบุคคล

ในสังคมปัจจุบันและอนาคต ความหลากหลายของประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีบทบาทในด้านต่างๆ มากขึ้น

๒. ความรู้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ความรู้จริงคือ พลัง การท่องเนื้อหาในหนังสือโดยปราศจากการศึกษา สภาพของจริงไม่ทำให้เกิดความรู้จริง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความยั่งยืนของ สังคมชนบท ระบบการศึกษาทั้งหมดควรเข้ามาสร้างความรู้จริงเกี่ยวกับชนบท

๓. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน หรือองค์กร ต้องแยกกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรหรือประชาชน ออกเป็นคนละเรื่องกับความรู้ที่กล่าวถึงในข้อ ๒ เพราะแม่หน้ามีความรู้เกี่ยวกับชนบทแต่ปราศจากกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนก็ยังไม่เกิดการพัฒนาขึ้น เมื่อยิบประคุจ่าเมื่อมีองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก ถ้าพุทธบริษัทไม่ เรียนรู้ก็ไม่บรรลุธรรมหรือมีการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ในที่นี้ไม่ได้แปลว่าให้เยาวชนท่องหนังสือ หรือให้ วิทยากรไปสอนความรู้สำเร็จูปได้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ประยุกต์ นำไปใช้เลย นั่นก็หมายความว่า เป็น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กรสังคมหรือหน่วยอุบัติ และเยาวชน

การศึกษาองค์ความรู้ ที่ได้จากชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เข้าอบรม ซึ่งจะ เป็นประโยชน์มาก โดยให้ผู้ที่มีประสบการณ์ในพื้นที่

ที่มา: สมคิด อิสสารามุโน.๒๕๑๖

ศาสนาพิธิและพิธีกรรมการบูรพชา อุปสมบท

ศาสนาพิธิ หมายถึง รับเปลี่ยนแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในศาสนาเมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา ความจริง ศาสนาพิธิ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกศาสนาซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อของศาสนาหรือลัทธิอันนั้น ๆ เป็นสิ่งเกิดขึ้นภายหลังศาสนา โดยศาสนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาก่อน แล้วพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นแม้ไม่ใช่สิ่งที่เป็น แก่นสารของศาสนาแต่ท่านผู้รู้ก็เบรี่ยบพิธีกรรมหรือศาสนาพิธิไว้ก้าวเป็นดังเปลือกไม้ ซึ่งเคยห่อหุ้มแก่นของต้นไม้ คือเนื้อแท้ของศาสนาไว้ โดยทั้งสองส่วนนี้ต้องอาศัยซึ่งกันและกันกล่าวคือ หากไม่มีแก่นแท้ของศาสนา ศาสนาพิธิ

ก็อยู่ไม่ได้นาน เช่นเดียวกับดันไม่ที่มีแต่เปลือกไม้มีแก่นก็ทำให้ดันไม่นั้นทนต่ออุณหภูมิพิเศษ แต่พอเมื่อกินแล้วก็หาย ซึ่งแก่นของดันไม้จะอยู่หรือเจริญเติบโตได้นั้นต้องมีกระพี้หรือเปลือกเป็นผู้นำอาหารมาหล่อเลี้ยงให้กับล้ำต้นตลอด เช่นเดียวกับศาสนาที่จะต้องมีทั้งพิธีกรรมควบคู่ไปกับหลักของศาสนา เพื่อให้เข้ากับจริยธรรมคนเชื้อทางพุทธศาสนา ได้กล่าวไว้ถึง ๖ ชนิดนั้นก็คือ ๑. ราคจริต พากที่รักสุขรักงาน ชอบทำอะไรที่ใช้ความระมัดระวัง ๒. โภสจริต พากที่ใจร้อน ชอบทำงานที่ใช้ความรวดเร็ว และการอยู่กับผู้คนต้องกระทบกระทั่งกันบ้าง ซึ่งเป็นนิสัยที่ชอบท้าทาย ๓. โนหจริต พากไม่กระตือรือร้น เจ้อหยาไม่ค่อยที่จะสนใจในการปฏิบัติเท่าไหร่ ๔. สหชาจริต พากที่เชื่อยা�หูเบา ซึ่งหากความชอบอะไรแล้วก็จะทุ่มเทใจให้อย่างเต็มที่ ๕. พุทธจริต ซึ่งพากนี้ค่อนข้างที่จะค่อนข้างที่จะมีน้อยมากที่ชอบไฟรู้ ช่างลงสัย ช่างสังเกต ทำอะไรมีการติดต่องเสมอ ๖. วิตกจริต เป็นคนที่ไม่กล้าตัดสินใจ เป็นกังวล ไม่กล้าแสดงออก

เป็นธรรมด้าตันไม้ที่มีแก่นหั้งหลอย ใช่ว่าจะมีแก่นมาแต่เริ่มเกิดขึ้นเป็นต้น กินไม่ได้ แก่นย้อมเกิดมีขึ้น ภายในหลังหั้งสันและ ก่อนที่จะมีแก่นเกิดขึ้นภายในลำต้นได้ก็จะเป็นจะต้องอาศัยเปลือก อาศัยกระพี้ ห่อหุ้มป้องกัน อยู่ภายนอก ถ้าต้นไม้ปราศจากเปลือกและกระพี้เสียแล้ว จะมีแก่นเกิดขึ้นไม่ได้เลยจันได ความจริง ความนิยม เชื่อถือเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นพิธีเรียกขวัญ พิธีเชิญขวัญ พิธีทำขวัญ พิธีทำขวัญนาค เป็นต้น ที่พุทธศาสชนทั้งหลายนิยมประพฤติปฏิบัติจัดทำสืบต่อกันมาแต่โบราณกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ถ้วนเป็นเรื่องของลัทธิศาสนาพราหมณ์ทั้งสิ้น ไม่ใช่คำสอนทางพระพุทธศาสนา ไม่ใช่นือหาสาระ ไม่ใช่แก่นไม่ใช้สัจธรรมจัด ได้ว่าเป็นเพียงเปลือก เป็นเพียงกระพี้ของพระพุทธศาสนาแม่โดยแท้ อุปมาเหมือนบรรดาบุคคลทั้งหลายที่เดินขึ้นบันไดความบ้านเรือน บุคคลที่มีกำลังกายอ่อนแอก ไม่แข็งแรง ได้แก่ เด็กและคนทุพพลภาพ หรือคนชราทุพพลภาพ ย่อมมีความจำเป็นจะต้องอาศัยเกราะรากบันไดขึ้นลง ล้วนบุคคลที่มีร่างกายแข็งแรงก็ไม่มีความจำเป็น จะต้องอาศัยเกราะรากบันได ขึ้นลงได้อย่างสะดวกสบาย

บรรดาพุทธศาสชนทั้งหลายผู้นิยมเชื่อถือพิธีร่องต่าง ๆ ก็จันนั้นเหมือนกัน พุทธศาสชนผู้ได้รับการศึกษาอบรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างน้อย ยังเข้าไม่ถึงสัจธรรมซึ่งว่ายังเป็นผู้มีกำลังใจไม่เข้มแข็ง ยังมีจิตใจไม่มั่นคง จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกระพี้ร่องต่าง ๆ ไปพลา ฯ ก่อน ล้วนพุทธศาสชนผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมจนมีความรู้เข้าถึงสัจธรรมแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องอาศัยกระพี้ร่องเหล่านั้นอีกต่อไป ซึ่งพุทธศาสชนผู้มีจิตใจยังไม่เข้มแข็งพอ ไม่อาศัยเกราะพิธีร่องเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้หน้าหาพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ไม่ว่าโอกาสจะได้รับการศึกษาอบรมทุกประพุทธศาสนา และไม่มีโอกาสจะประพฤติปฏิบัติตนเข้าถึงสัจธรรมทั้งประพุทธศาสนาได้เลย

การบรรพชาอุปสมบท มีภูมิเกณฑ์อยู่ก่อนบุตรคนใดจะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาต้องได้รับการอนุญาตจากบิดามารดาติดพี่น้องเสียก่อน เนื่องมาจากในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้ทำการบรรพชาสามเณร ราหุลซึ่งเป็นพระโอรสของพระองค์เองเมื่อครั้งเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากญาติพี่น้อง ทำให้พระเจ้าสุทโธทนาไม่ทรงพอพระทัย และทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงประทานอุปสมบทให้แก่บุคคลที่พ่อแม่หรือญาติอนุญาตให้เท่านั้น ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ทรงรับและถือปฏิบัติตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และทรงบัญญัติเป็นสิกขิขบทั้นมา ว่าถ้าพระภิกษุรูปใดอุปสมบทให้แก่บุตรที่ไม่ได้รับอนุญาตจะต้องโทษทางพระวินัย แต่ในปัจจุบันนี้ได้เพิ่มหลักการให้ลงทะเบียนเข้า เช่น ในกรณีที่ผู้ต้องการจะบวชหรืออุปสมบทเป็นข้าราชการหรือพนักงานบริษัทต้องไปขอใบอนุญาตบวชจากผู้ได้บังคับบัญชา ก่อน ผู้ขอรับการบรรพชาอุปสมบทต้องมีใบรับรองแพทย์ ใบรับรองความ

ประพุตจากก้านนั้น ผู้ในญี่บ้าน เป็นต้น หั้งหมวดที่ตั้งขึ้นตามความเห็นชอบคุณประสงค์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อครหา ภายหลังการบรรพชาอุปสมบทและเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ใจของผู้ที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท แต่พระที่สามารถออกใบอนุญาตให้บรรพชาอุปสมบทได้ก็คือเจ้าคณะอ่าเภอเท่านั้น เมื่อได้รับเอกสารพร้อมแล้วก็กำหนดวัน เวลาทำการบรรพชาอุปสมบท ก่อนทำการบรรพชาอุปสมบทต้องทำพิธีโภนห้า โดยนิมนต์พระสงค์จำนวน ๕ รูป ๗ เกจิญชัยมงคลเพื่อความเป็นสิริมงคล จากนั้นก็นุ่งขาวห่มขาวเป็นนาค การเป็นนาคก่อนทำการบรรพชาอุปสมบท นั้นมีเรื่องสืบเนื่องมาจากครั้งพุทธกาล คือเมพญานาคตนหนึ่งแปลงกายเป็นมนุษย์มาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเกิด ความเลื่อมใสศรัทธาจึงเข้าไปขออุปสมบทจากพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยทิพย์จักขุว่าเขานี้สัตว์ เดรัจจาน ไม่สามารถที่จะทำการอุปสมบทได้จึงไม่ทรงอนุญาต เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่พญานาคจึงเป็นพิธีกรรมที่นิยมทำกันว่า ก่อนบวชต้องนุ่งขาวห่มขาวเป็นนาคเสียก่อนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ต่อจากนั้นก็ทำพิธีบายสีสู่ขวัญ นาคเพื่อเป็นสิริมงคลเป็นการรับขวัญนาคก่อนทำการบรรพชาอุปสมบท การเป็นนาคบางพื้นที่จะใส่กระโจมที่ศีรษะ โดยทำเป็นรูปพญานาค หลังจากนั้นก็เข้าสู่พิธีการบรรพชาอุปสมบท การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในบางพื้นที่ ก็ใช้พระภิกขุรูปเดียว คือ พระอุปัชฌาย์รูปเดียว ไม่มีพระอันดับ ส่วนการอุปสมบทนั้นต้องนิมนต์พระให้ครบองค์ สองรูป คือ ตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป แต่ที่นิยมคือ ในชนบท ๕, ๗, ๙ รูป ชุมชนเมืองก็มากขึ้นตามกำลังครรภของเจ้าภาพ ความแตกต่างระหว่างชนบทกับในเมืองก็คือ การที่พิธีอุปสมบทในชนบทจะใช้พระภิกขุจำนวนน้อยรูป เพราะว่าใน ชนบทมีพระจำพรรษาอยู่น้อย ไม่เหมือนในตัวเมืองที่มีพระจำพรรษาอยู่มาก นอกจากนี้ในพิธีบรรพชา-อุปสมบท ยังมีพิธีกรรมพื้นบ้านมาสอดแทรก บางพื้นที่บุคคลผู้ที่จะบรรพชาอุปสมบทต้องมีพ่ออุกแม่ออก (โดยอุปถักรากหรือ เจ้าภาพในการบรรพชา-อุปสมบท) เสียก่อน มีการขอน้านมเพื่อเป็นการระลึกถึงบุญคุณของพ่อแม่ที่ได้อบรมเดี้ยงดู นาและให้ดือพ่ออุกแม่อุกเบรียนเสื้อนอนพ่อแม่ที่แท้จริงของตน

พิธีขออุปสมบทตามราศ
และพิธีทำขวัญนาค
ที่มา:
สมคิด อิสสารอมโน^๒
(๒๕๔๗)

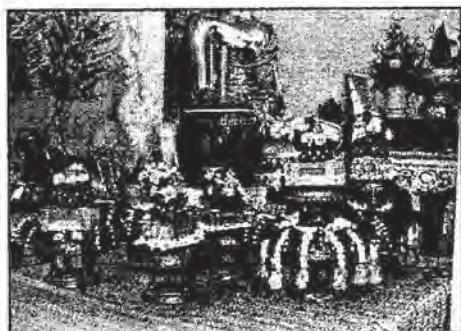
เครื่องไทยธรรมถวายพระสงค์ บางพื้นที่ก็ใช้อกไม้รูปเทียน บางพื้นที่ก็ใช้มะพร้าวประดับตกแต่งโดยการ ปักยอดปัจจัยถวายพระสงค์ บางพื้นที่ก็ใช้เครื่องสังฆทานตลอดถึงของใช้ที่เหมาะสมแก่พระสงค์ เป็นปัจจัย ภายนอกที่ทำให้รู้ว่าແแหละคือพิธีกรรมการบรรพชา-อุปสมบท ตามคติโบราณกาลที่สืบทอดกันมาช้านาน นอกจากนี้ประเพทเครื่องไทยธรรมที่นิยมถวายพระสงค์ ตามปัจจัย ๕ และถึงของที่นับเนื่องในปัจจัย ๕ เช่น

เครื่องนุ่มน้ำประเภทเครื่องผ้าทุกชนิดที่มีสีสมควรแก่พระภิกษุสามเณรใช้ด้วยได้ ซึ่งมีดีไม่ชุดขาดบาดตาย เป็นของไม่ควรวาว เชน ผ้าลายดอกไม้ เป็นต้น เป็นของไม่สมควรใช้นุ่มน้ำสำหรับสมณะ

เครื่องขับจันต่างชนิด ทั้งอาหารควรหานและเครื่องดื่มน้ำนานาชนิด ยกเว้นเครื่องดองของเม้า เชนผู้ฯ เมรัยและยาเสพย์ติดให้โทษทุกชนิด

เครื่องอุปกรณ์ที่อยู่อาศัย ซึ่งรวมเรียกว่า เครื่องสุขภัณฑ์ได้แก่ ตู้ เตียง โต๊ะ เก้าอี้ ที่นอน เตื่อ หมอน มุ้ง พร้อมเป็นต้น รวมทั้งเครื่องชำระลิ้นกาย เชน สบู่ถูด ผงขี้ฟอก แปรงและยาสีฟัน เป็นต้น

เครื่องยาน้ำบัดความป่วยไข้ทุกชนิดและเภสัช ๕ คือ เนยใส เนยขัน น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย (น้ำตาด) รวมทั้งหมากพู บุหรี่ ชา เป็นต้น

เครื่องลักษณะที่เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการลักษณะ
บุขาผู้ที่มีพระคุณ หรือครูบาอาจารย์ที่ดี และประเสริฐ
คือพานพุ่มธูปเทียนแพ ซึ่งจะถวายแก่พระอุปัชฌาย์
และพระกรรมวาจา และอนุสาวนาอาจารย์
(ที่มา: สมคิด อิสสารอมโน. ๒๕๔๗)

วัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลสำหรับ
การบรรพชาสามเณร หรือภิกษุ คือการขับขอ ซึ่ง
เป็นการ บ่งบอกถึงการประยุกต์หลักธรรมให้มาเป็น
การขับร้องที่ให้ผู้มาร่วมงานเพลิดเพลิน และเป็น
คำสอนที่เกิดจากการเรียนรู้ทางศาสนา

ปัจจุบันสิ่งที่พบเห็น ที่หาได้ยากยิ่งที่สังคมชุมชน
เมืองจะกระทำคือ การอยู่กันอย่างครอบครัวที่อบ
อุ่นไปด้วย บุญ ตา ยาย รักในศาสนา เห็นบุตรหลาน
ได้บรรพชาอุปสมบทกันเป็นจำนวนมาก

หลักสูตรที่ใช้ในการอบรม

หลักสูตรของแต่ละพื้นที่ส่วนมากจะยึดหลักสูตรของการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่จัดทำขึ้นโดย
กรรมการศาสนา บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนระยะสั้น แต่จะนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใดนั้นอยู่ที่การนำไป
ประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ระยะเวลาของการอบรม และในขณะเดียวกันบางพื้นที่ก็จะให้หลักสูตร

การอบรมสามารถภาคตูรุ่นที่จัดทำขึ้น โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของชาติ หน่วยอบรมจะมีหลักสูตรที่ขาดไม่ได้คือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องโถดตปปะ สด สมปัชญา ขันติ การเดินจกรรม การเจริญสติปัฏฐาน การละลายพฤติกรรม บางพื้นที่เน้นการเดินธุดงค์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ และให้วิทยากรตามให้ความรู้ซึ่งจะดำเนินการโดยการบรรยายเป็นที่เรียนร้อยแล้วถึงจะออกเดิน เพื่อให้รู้เรื่องกฎระเบียบของการบรรยายการเป็นภิกขุสามเณรใหม่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลที่จะมาร่วมกิจกรรม ร่วมกับหน่วยอบรม ในเมืองกับชนบทจะเห็นความแตกต่างกันไม่มากเท่าไรแต่บางพื้นที่หน่วยอบรมที่พร้อมด้านหลักสูตรที่มีการพัฒนาจากการทดลองนำการอบรมแบบอยู่กับที่ คืออยู่ที่ใดที่หนึ่งจนปิดโครงการโดยการป้อนข้อมูลให้ผู้ที่มาช่วยอย่างเดียว ไม่มีการนันทนาการทุกอย่างต้องอยู่ในกรอบระเบียบ แบบแผน แนวคิดของผู้จัดกลุ่มฯ หนึ่งเท่านั้น จะไม่มีการตี kazha ตามสภาพแวดล้อมอื่น แต่จะเป็นการสอนแบบในระบบเป็นวิชาที่เรียนแบบนักธรรมโดยเนื้อหาธรรมด้านๆ ตรงจุดนี้จะทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้ามาบรรยายเกิดความเบื่อหน่ายได้ ตามธรรมชาติของเด็กที่ต้องการความสนุกสนานบ้างเป็นบางครั้ง ทางพื้นที่จังหวัดน่านจึงได้มีการพัฒนาฐานแบบหลักสูตรการบรรยายสามเณรภาคตูรุ่นให้สมสมัยที่สุด

โดยหลักสูตรในการจัดกิจกรรมจะเน้นในเรื่องของการตี kazha พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพุทธประวัติ ธรรมวินัย (ระเบียบข้อบังคับ) ศาสนาพื้น (พิธีกรรมทางศาสนา) ภารายาทของชาวพุทธ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมมั่นฐานและยังมีการเน้นในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพด้านต่างๆ เช่น การนำธรรมเข้ามาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อม ภาพการดำเนินชีวิตประจำวัน ศีล สมาริ ปัญญา เมื่อทุกคนมีแล้วก็ดำเนินอยู่เสมอว่าการที่เราจะทำอะไร จะทำดีจะทำชั่ว ต้องมีสตินิรัตน์ศีล เป็นต้น การเน้นในเรื่องของยาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาลที่ทางผู้จัดเห็นว่าโครงการบรรยายสามเณรภาคตูรุ่นน่าจะมีส่วนในการลดปัญหายาเสพติดของเยาวชนได้ในระดับหนึ่ง การจัดตั้งเครือข่ายให้เยาวชนที่สนใจที่จะเข้ามายืนหนาที่ในการช่วยเหลืองานพระพุทธศาสนา โดยคดอยประสานงานกับสำนักงานเจ้าคณะอำเภอซึ่งมีพระเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ เพื่อที่จะช่วยเป็นพระพี่เลี้ยงในการดำเนินงานในปีต่อๆ ไปในวันข้างหน้า

ในส่วนของสื่อ ขณะที่หน่วยพื้นที่ที่มีการเริ่มพัฒนาจะปรับเปลี่ยนการถ่ายทอดโดยใช้สื่อที่กันลมมีช่วยในการเรียนการสอน การถ่ายทอดกิจกรรม เช่น VDO CD SLIDE นิทาน ประสบการณ์จริง ศื่อธรรมชาติ ซึ่งผู้ที่เข้าอบรมจะเข้าใจง่ายและสนใจกว่าการอบรมแบบเดิม ที่พิริ่ส่องกันมาข้านานและจะถูกความเปลี่ยนใหม่ให้กับผู้เข้าอบรม ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ในส่วนของการบรรยาย วิทยากรที่จะมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าอบรมจะเป็นทั้งพระสงฆ์และคุณหสดที่มีความรู้ความสามารถด้านตัวตนของวิชาที่จะบรรยาย นำวิธีชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ปัญหาทางสังคม สิ่งที่ควรอนุรักษ์และปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและแก้ไข การอบรมแนวใหม่จะเข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันที่ผู้ที่เข้ามาบารมีมุ่งมั่น อบรมในช่วงของการบรรยายสามเณรภาคตูรุ่นจึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายทางโลกที่มีวิทยากรจากหน่วยงานภายนอก นำบรรยายถ่ายความรู้และทางธรรมก็จะมีพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยาย นำปฏิบัติ มีแนวคิดร่วมสมัย กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้นจากความเชื่อง่าย ๆ เป็นการทดลองด้วยตนเองก่อนดึงจะเข้า การสัมภัจจุริจะห่วงการพัฒนาระบบการอบรมที่จัดทำให้เด็กไม่เกิดอาการเบื่อหน่าย มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

กัญจน แก้วเทพ และคณะ (๒๕๕๓) ยังได้ทบทวนบทบาทพระสงฆ์ในฐานะสื่อบุคคล ในงานวิจัย ๔ เรื่อง พนว่า สถาบันสงฆ์มีความสำคัญต่อชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทกิจกรรม ดังเดิมการพัฒนาจิตใจ ควบคู่ไปกับ

การพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ความเป็นบุคคลที่ควรค่าแก่การเคารพ และการได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน ว่าเป็นผู้มีเมตตา ลักษณะโลก ไม่หวังกอบโกยเป็นคุณสมบัติที่ชาวบ้านต้องการ มากกว่าฐานะการศึกษา หรือความรู้

พื้นที่ดำเนินการแบ่งเป็น ๒ พื้นที่ คือ พื้นที่ประกอบพิธีและพื้นที่กระบวนการ

๑. พื้นที่ประกอบพิธี ส่วนใหญ่แล้วจะต้องมีพื้นที่ที่กว้างขวางพอที่จะบรรจุผู้คนที่มาร่วมกิจกรรมและร่วมงานได้เป็นอย่างดี มีความร่วมมือสามารถเป็นที่พักผ่อน สะทวักสบาย สะอาด อำนวยความสะดวกด้านบริการ ห้องน้ำ และในขณะเดียวกันสามารถที่จะเป็นที่ศึกษาเป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย พื้นที่โดยภาพรวม แล้วเป็นพื้นที่รับสตูดี้ต่อการเดินทางติดต่อกันหน่วยงานที่สนับสนุนเป็นพื้นที่ที่สำคัญมากสำหรับการพับปะของผู้ประกอบและกุลบุตร หน่วยอบรม หากหน่วยอบรมที่มีสถานที่พร้อมที่จะประกอบพิธีแล้วหรือสัปปายะ จะทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยอบรมเล็กและหน่วยอบรมใหญ่ที่มีความพร้อมที่แตกต่างกันไปทำให้ผู้ประกอบที่เป็นญาติฯ มีความหวังที่จะนำบุตรหลานของตัวเองมาบวชในโอกาสต่อไป หากหน่วยอบรมมีพื้นที่สำหรับให้กุลบุตรที่บรรพชาแล้วได้ศึกษาตามธรรมชาติ เช่น สวนรุกขาริ สวนสมุนไพร แหล่งโบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวฯ ก็จะทำให้กระบวนการอบรมไม่มีความจำเจเบื่อหน่ายในวิชาการเรียนการสอน หากมีสถานที่พร้อมแต่ที่ยากจะไม่พร้อมก็จะทำให้ไม่ได้สิ่งที่เป็นสาระประโยชน์ แต่จะได้เพียงแค่นันหนากการเท่านั้น

๒. พื้นที่กระบวนการ เป็นพื้นที่ที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามัญ ばかり หลังจากเสร็จสิ้นโครงการ จบหลักสูตรภาคฤดูร้อน ต่อไปจะเป็นกระบวนการภาคติยาทที่มีพื้นที่เดิมและจะต้องเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นระบบ ซึ่งทางสถาบันการศึกษาจะต้องนาบุคคลากรเข้ามาศึกษาเล่าเรียนต่อ เพื่อการบริหารการศึกษาที่เป็นระบบ ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีฐานะทางครอบครัวยากจน หรือปานกลาง อาศัยอยู่ตามเขาและชนบท ที่ไม่สะดวกต่อการเดินทางแต่ละวันเพื่อมาศึกษา ตลอดถึงเด็กที่ขาดการศึกษาไม่ต่อเนื่อง การจัดการบรรพชาสามเณรจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กยากจนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งสายสามัญและปริยัติธรรมเพื่อเป็นบุคลากรที่สำคัญในการช่วยกันเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ครั้หราพุทธศาสนาได้ช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุนกิจกรรมของศาสนาที่ตนเองเป็นผู้ที่เคยผ่านการบรรพชาจากสามเณรภาคฤดูร้อน ที่มีพระพี่เลี้ยง วิทยากรคุยอบรมพรัสดอนจนเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับนับถือ เป็นการตอบแทนคุณของศาสนาอย่างหนึ่ง และเป็นการเกื้อกูลต่อผู้มีพระคุณ

งบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน สามารถแยกออกเป็นประเภทตามเงื่อนไขได้ดังนี้

- งบประมาณเดิมของทางวัดที่มีอยู่ ในกรณีที่บ้างพื้นที่จัดโครงการขึ้นมาเองไม่ได้ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น อันเนื่องมาจาก การที่วัดตั้งกล่าวมีทุนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของงบประมาณการจัดการคณะทำงาน สถานที่ ทุกอย่างพร้อมจึงดำเนินการเอง
- งบประมาณของกลุ่มของกิจกรรมที่เหลือจากการบ瓦ชสามเณรของคณะสงฆ์ โดยทั่วไปของกิจกรรมจะจัดกันเป็นในระดับอำเภอ ดังนั้นในแต่ละปีคณะสงฆ์ของแต่ละอำเภอจะมีการระดมทุนจากวัดในอำเภอเพื่อจัดเป็นกิจกรรมของอำเภอ วิทยากรที่จะมาให้ความรู้หรือพระพี่เลี้ยงก็เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่อำเภอ สถานที่ปฏิบัติธรรมในกรณีที่มีการธุดงค์ไปตามวัดต่างๆ ก็จะเป็นวัดภายในอำเภอ

- งบประมาณทางสังคม / ชุมชน / องค์กร งบประมาณในส่วนนี้จะอุดหนาในรูปของกิจกรรมที่เป็นนวัตกรรมและองค์กรภายนอกต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นทุนให้ในการดำเนินการและบุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ในการเป็นวิทยากรมาอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ
- งบประมาณจากทางกรมการศาสนา ทางกรมการศาสนาจะให้งบประมาณในการดำเนินงานโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาให้ในแต่ละแห่งที่จัดโครงการ นอกจากจะเป็นงบประมาณแล้ว ทางกรมการศาสนายังได้ออนุเคราะห์ในเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมตลอดโครงการ โดยทางกรมการศาสนาเป็นผู้กำหนดเอง ประเด็นนี้จะแล้วแต่การนำไปประยุกต์ใช้ของแต่ละพื้นที่

จากทุกพื้นที่เมื่อมีการจัดโครงการก็จะบอกรบุญแก่ครรภชาประชานโดยทั่วไป และเสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ข้าราชการในพื้นที่ และพ่อค้า ประชาชน หากแต่หน่วยที่มีศักยภาพด้านการจัดแผนงบประมาณก็จะได้รับในส่วนที่เป็นงบประมาณและบุคลากรสนับสนุนจากองค์กรภายนอกอื่น ๆ พอที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่บางครั้งก็มีอุปสรรคบ้าง เช่น ทุนไม่เต็มที่มีบุคลากรที่จะบวช ไม่มีวิทยากรที่จะดำเนินการบางพื้นที่ไม่มีทุนแต่จำนวนบุคลากรที่ต้องการบวชมากจนไม่สามารถที่จะรับได้ ตຽงจุดนี้จึงถือว่าเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของการจัดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในเขตจังหวัดต่างๆ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการบรรพชาถ้วนเมืองภาคฤดูร้อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการบรรพชา วิทยากร อบรมให้ความรู้ อาคารสถานที่พักอาศัย หรือมีการรวมกันจัด ในการนี้ของบางแห่งที่มีงบแต่ไม่มีบุคลากรที่จะมาเข้มกันที่มีคนจำนวนมากไม่สามารถรับไหวด้วยว่างบประมาณไม่พอ

เด็กและเยาวชนที่เข้ามาบวช

เด็กและเยาวชนที่สนใจเข้ามาว่ามีกิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนสามารถแยกประเภทได้ ๒ ประเภท และมีปัญหาที่แตกต่างกัน คือ

๑. **เด็กและเยาวชนที่เป็นชาวเช้า** เยาวชนกลุ่มนี้จะมีปัญหาตรงที่ว่าดีชีวิตจะแตกต่างจากชนพื้นราบและไม่ได้มีแค่เพียงผ่านเดียวหากแต่จะมีหลายผ่านด้วยกัน เช่น ผ่านมัง ถิ่น ผ่านไทล็อ เด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยจะมีความเชื่อ ศาสนา ภาษาที่ต่างกับชนพื้นราบ บางรูป/คนจะเรียนรู้ได้เร็วและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี กลุ่มนี้จะไม่มีปัญหาสำหรับพะพี่เดี้ยง อีกประการหนึ่งบางรูป/คนอาจจะไม่ได้บวชด้วยครรภชาที่อยากระบวช หากแต่จะได้รับการซักขวนจากหน่วยอบรมหรือสถานศึกษาไปขอให้มาบวชเพื่อเรียนต่อ กลุ่มนี้จะเห็นความสำคัญของตนเองมากกว่าด้วยกิจกรรม ดังนั้นเยาวชนกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกิจกรรม "ไม่ค่อยตั้งใจที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมตามกฎหมายของโครงการสักเท่าไหร่ และการที่ไม่ได้บวชด้วยครรภชาหมายถึงตนซักขวนให้เข้ามาบวช ตຽงจุดนี้จึงทำให้เกิดความคาดหวังจากผู้ปกครองที่เมื่อหน่วยงานหรือโรงเรียนได้ไปขอให้เข้ามาบวชแล้วจะต้องดูแลบุตรลานของตนเองเป็นอย่างดี เหมือนอย่างที่ตนเองได้เลี้ยงดูมา จึงมอบภาระในการดูแลทั้งหมดให้กับเจ้าอาวาสวัดที่บุตรของตนจะเข้าไปอาศัยอยู่ที่จะต้องเลี้ยงดู สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาตามที่ผู้ปกครองต้องการ แต่อย่างไรก็ตามพุทธิกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีพุทธิกรรมเหมือนกันหมดทุกคนทุกคนจะเป็นเพียงบางคน บางกลุ่ม หรือบางผ่าน เท่านั้น

๒. เด็กและเยาวชนพื้นราบ กลุ่มนี้สามารถแยกแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มที่อยู่อาศัยในเมือง และ กลุ่มที่อยู่ในชนบท เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มข้างต้นจะเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เด็ก จะมีความกล้าแสดงออกและเป็นคนที่ค่อนข้างเอาแต่ใจตัวเองมาก เนื่องจาก การเลี้ยงดูของครอบครัว มีความ อดทนค่อนข้างน้อย เด็กช่วยเหลือตัวเองในบางกรณีไม่ได้ เช่น การซักผ้า การล้างภาชนะบรรจุอาหาร (บะหมี่, ข้าว) ภายนอกลุ่มถือว่ามีขาดความสามัคคีเป็นน้อยนั่นเอง เนื่องจาก การรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายจากพ่อแม่ที่เลี้ยง ในขณะเดียวกันเด็กกลุ่มนี้จะเรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดเร็วกว่าอย่างเห็นได้ชัด

จากการที่มีเด็กและเยาวชน ๒ กลุ่มอยู่ร่วมกันทำให้เกิดความล้ำบากในการอบรมของพระพี่เลี้ยง
เนื่องจากการรับรู้ของเด็กต่างกัน ถึงแม้แต่ละกลุ่มเด็กและเยาวชนจะผ่านการศึกษาขั้นปฐมศึกษาขั้นปีที่ ๖
มาแล้วก็ตาม ตรงจุดนี้ทำให้การถ่ายทอดบางอย่างจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ จากรูปนี้ที่
นำเด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในเมืองมาช่วยด้วยกันทำให้เห็นความแตกต่างของเด็กทั้งสองกลุ่ม ในด้านการเรียนรู้
จากการที่วิทยากรบรรยายและเสวนา เด็กในตัวเมืองหรือเด็กพื้นราบจะมีความเข้าใจเรียนรู้เร็วกว่าเด็กชนกลุ่มน้อย
อาจจะเป็นเพราะวัฒนธรรม ประเพณีและการได้รับการศึกษาที่แตกต่างกัน ในขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนที่เป็น
ชนกลุ่มน้อยจะมีประเพณีที่ลับเลี้ยงกันกว่าในเมืองทำให้ไม่ต้อง เมื่อได้รับการอบรมอย่างให้ทำอะไรก็จะปฏิบัติ
ตามนั้นหมดทุกอย่าง หากแต่ว่าพระพี่เลี้ยงต้องคิดอย่างกับบุคคลให้เป็นไปตามที่ได้รับมอบหมาย ในขณะที่เด็กพื้น
ราบจะค่อนข้างขาดความรับผิดชอบตรงจุดนี้

หากนำเด็กที่เป็นชาวเช้าและเด็กในเมืองหรือพื้นราบมาเข้ากิจกรรมบวชเณรทั้งในตัวเมืองหรือชนบทก็ตาม ไม่ได้ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันมากนัก สามารถที่จะเรียนรู้กระบวนการหลักสูตรแบบใหม่ที่มีทั้งการ อบรมทฤษฎี และแนวปฏิบัติ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยให้เด็กเหล่านี้ได้นำไปใช้ในสังคมต่อไปข้างหน้า อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้ามาบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนได้สะท้อน ออกมากทางความคิดเห็นเกี่ยวกับประโภชน์ที่ได้จากการบรรพชาว่า เป็นการบวชที่ดีที่สุดที่การบวชครั้งนี้มีประโภชน์ในด้านการใช้เวลาว่างให้เกิดประโภชน์ ตลอดถึงการได้ทดลองเพรียบบดามารดา ผู้บังเกิดเกล้า ถึงร้อยละ ๗๐% นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าอบรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนจำนวนไม่น้อยที่แสดงความรู้สึกว่า การบรรพชานในครั้งนี้ทำให้ตนเองได้เห็นคุณค่าชีวิตในสมณเพศ ทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัวเราเป็นการประยุกต์หลักของชีวิตให้เข้ากับธรรมชาติ เช่นธรรมชาติของพ่อแม่ที่มีความรักให้แก่ลูก ๆ ถึงแม้ลูกตัวเองจะเป็นอย่างไร ทำให้มีกำลังใจในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น และทำให้มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องภาพเหล่านี้ก็สะท้อนออกมากทางด้านร่างกาย ถึงแม้จะเป็นลิ้งที่ป่องออกไม่ได้ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นกับตัวของผู้ที่บรรพชา หรือกับตัวของชุมชนเอง ผู้ที่สัมผัสได้นั่นก็คือชุมชน ต่างกันเมื่อกิจกรรมวิชาการยังคงผลลัพธ์และผลเสียของกระบวนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นการสะท้อนมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

พื้นที่คำนวณการแบ่งเงิน ๒ พื้นที่ อีก พื้นที่ประกอบพิธีและพื้นที่กิจกรรมนวนการ

๑. พื้นที่ประกอบพิธี สถานที่ญี่แล้วจะต้องมีพื้นที่ที่กว้างขวางพอที่จะบรรจุผู้คนที่มาร่วมกิจกรรมและร่วมงานได้เป็นอย่างดี มีความร่มรื่นสามารถเป็นที่พักผ่อน สะดวกสบาย สะอาด อำนวยความสะดวกด้านบุคลากร ห้องน้ำ และในขณะเดียวกันสามารถที่จะเป็นที่ศึกษาเป็นแหล่งแห่งการเรียนรู้ความคู่กันไปด้วย พื้นที่โดยภาพรวมแล้วเป็นพื้นที่รับสะดวกต่อการเดินทางติดต่อกันหน่วยงานที่สัมบูรณ์เป็นพื้นที่ที่สำคัญมากสำหรับการพบปะของผู้ปกครองและกุลบุตร หน่วยอุบรม หากหน่วยอุบรมที่มีสถานที่พร้อมที่จะประกอบพิธีแล้วหรือสัปปายะ จะทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยอุบรมเล็กและหน่วยอุบรมใหญ่ที่มีความพร้อมที่แตกต่างกันไปทำให้ผู้ปกครองที่

เป็นญาติๆ มีความหวังที่จะนำบุตรหลานของตัวเองมาบวชในโอกาสต่อไป หากหน่วยอบรมสืบพื้นที่ดำเนินการให้กับบุตรที่บรรพชาแล้วได้ศึกษาตามธรรมชาติเช่น สวนรุกขาริ สวนสมุนไพร แหล่งโบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวฯ ก็จะทำให้กระบวนการอบรมไม่มีความจำเจเบื่อหน่ายในวิชาการเรียนการสอน หากมีสถานที่พักริมแม่น้ำที่สามารถมีพักผ่อนก็จะทำให้มีได้สิ่งที่เป็นสาระประโยชน์ แต่จะได้เพียงแค่นั้นหากการท่านนั้น

๒. พื้นที่กระบวนการ เป็นพื้นที่ที่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญ บาลี หลังจากเสร็จสิ้นโครงการ จบหลักสูตรภาคฤดูร้อน ต่อไปจะเป็นกระบวนการอาศัยอยู่กับพื้นที่เดิมและจะต้องเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นระบบ ซึ่งทางสถาบันการศึกษาจะต้องหาบุคลากรเข้ามาศึกษาแล้วเรียนต่อ เพื่อการบริหารการศึกษาที่เป็นระบบ ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีฐานะทางครอบครัวยากจน หรือปานกลาง อาศัยอยู่ตามเขาและชนบท ที่ไม่สะดวกต่องานเดินทางแต่ละวันเพื่อมาศึกษา ตลอดถึงเด็กที่ขาดการศึกษาไม่ต่อเนื่อง การจัดการบรรพชาสามเณรเชิงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กยากจนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งสายสามัญและปริยัติธรรมเพื่อเป็นบุคลากรที่สำคัญในการช่วยกันเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ศรัทธาพุทธศาสนาได้ช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุนกิจกรรมของศาสนาที่ตนเองเป็นผู้ที่เคยผ่านการบรรพชาจากสามเณรภาคฤดูร้อน ที่มีพระพี่เลี้ยง วิทยากรค่อยอบรมพัฒนาจนเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับบันถือ เป็นการตอบแทนคุณของศาสนาอีกอย่างหนึ่ง และเป็นการเกื้อหนุนต่อผู้มีพระคุณ

งบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน สามารถแยกออกเป็นประเภทตามเงื่อนไขได้ดังนี้

- งบประมาณเดิมของทางวัดที่มีอยู่ ในกรณีที่บางพื้นที่จัดโครงการขึ้นมาเองไม่ได้ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น อันเนื่องมาจากการที่วัดดังกล่าวมีทุนไม่จำกัดจะเป็นในเรื่องของงบประมาณการจัดการคณะทำงาน สถานที่ ทุกอย่างพร้อมจึงดำเนินการเอง
- งบประมาณกองกลางของกิจกรรมที่เหลือจากการบรรพชาสามเณรของคณะสงฆ์ โดยทั่วไปของกิจกรรมจะจัดกันเป็นในระดับอำเภอ ดังนั้นในแต่ละปีคณะสงฆ์ของแต่ละอำเภอจะมีการระดมทุนจากวัดในอำเภอเพื่อจัดเป็นกิจกรรมของอำเภอ วิทยากรที่จะมาให้ความรู้หรือพระพี่เลี้ยงก็เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่อำเภอ สถานที่ปฏิบัติธรรมในกรณีที่มีการธุดงค์ไปตามวัดต่างๆ ก็จะเป็นวัดภายในอำเภอ
- งบประมาณทางสังคม / ชุมชน / องค์กร งบประมาณในส่วนนี้จะอุดมในรูปของการอนุญาตตามหน่วยงานและองค์กรภายนอกต่างๆ ทั้งในส่วนที่เป็นทุนเข้าในการดำเนินการและบุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ในการเป็นวิทยากรมาอบรมถวายความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ
- งบประมาณจากทางกรมการศาสนา ทางกรมการศาสนาจะให้งบประมาณในการดำเนินงานโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนมาให้ในแต่ละแห่งที่จัดโครงการ นอกจ้าจะเป็นงบประมาณแล้ว ทางกรมการศาสนายังได้อนุเคราะห์ในเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมตลอดโครงการ โดยทางกรมการศาสนาเป็นผู้กำหนดเอง ประเด็นนี้จะแล้วแต่การนำไปประยุกต์ใช้ของแต่ละพื้นที่

จากทุกพื้นที่เมื่อมีการจัดโครงการก็จะน้อมถวายแก่ครรภาราประชานโดยทั่วไป และเสนอโครงการต่อองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ข้าราชการในพื้นที่ และพ่อค้า ประชาชน หากแต่หน่วยที่มีศักยภาพด้านการจัดและงบประมาณก็จะได้รับในส่วนที่เป็นงบประมาณและบุคลากรสนับสนุนจากองค์กรภายนอกอื่นๆ พอที่จะดำเนินการ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่บางครั้งก็มีอุปสรรคบ้าง เช่น ทุนไม่夠ไม่มีบุคลากรที่จะมา ไม่มีวิทยากรที่จะดำเนินการ บางพื้นที่ไม่มีทุนแต่จำนวนบุคลากรที่ต้องการมากจนไม่สามารถที่จะรับได้ ตรงจุดนี้จึงถือว่าเป็นปัญห้าอย่าง หนึ่งของการจัดการบริการสาธารณสุขตามภาคฤดูร้อนในเขตจังหวัดน่าน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการบริการสาธารณสุขตามภาคฤดูร้อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ของทางจัดการบริการ คณะกรรมการบริการฯ คงจะนักวิจัยจึงคิดว่า น่าจะมีการกระจายทุนทั้งในส่วนของทุนที่เป็นงบประมาณการจัดการ วิทยากร อบรมให้ความรู้ ข้าราชการลูกน้ำที่พากาศัย หรือมีการรวมกันจัด ในกรณีของบางแห่งที่มีงบแต่ไม่มีผู้บัวกิจการที่จะมาเข้มกันที่มีคนบุกขามากจนไม่สามารถรับไหว้ด้วยว่างบประมาณไม่พอ

เด็กและเยาวชนที่เข้ามานำบวช

เด็กและเยาวชนที่สนใจเข้ามาร่วมกิจกรรมการบริการสาธารณสุขตามภาคฤดูร้อนสามารถแยกประเภทได้ ๒ ประเภท และมีปัญหาที่แตกต่างกัน คือ

๑. เด็กและเยาวชนที่เป็นชาวเช้า เยาวชนกลุ่มนี้จะมีปัญหาตรงที่วิธีชีวิตจะแตกต่างจากคนพื้นบ้าน และไม่ได้มีแค่เพียงผ่านเดียวหากแต่จะมีหลายผ่านด้วยกัน เช่น ผ่านมัธยม ถัดไปแล้ว ผ่านมหาลัย แล้วและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยจะมีความเชื่อ ศาสนา ภาษาที่ต่างกับคนพื้นบ้าน บางรูป/คนจะเรียนรู้ได้เร็วและปั้นตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี กลุ่มนี้จะไม่มีปัญหาสำหรับพระที่เลี้ยง อีกประการหนึ่งบางรูป/คนอาจจะไม่ได้บวชด้วยศรัทธาที่อยากจะบวช หากแต่จะได้รับการซักขวนจากหน่วยอุบรมหรือสถานศึกษาไปขอให้มาบวชเพื่อเรียนต่อ กลุ่มนี้จะเห็นความสำคัญของตนเองมากกว่าตัวกิจกรรม ดังนั้นเยาวชนกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกิจกรรม ไม่ค่อยตั้งใจที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมตามกฎหมายของโครงการสักเท่าไหร่ก็แล้ว แต่จากการที่ไม่ได้บวชด้วยศรัทธาหมายถึงตนซักขวนให้เข้ามานำบวช ตรงจุดนี้จึงทำให้เกิดความคาดหวังจากผู้ปกครองที่เมื่อหน่วยงานหรือโรงเรียนได้เปิดข้อให้เข้ามานำบวชแล้วจะต้องดูแลบูรณาการของตนเองเป็นอย่างดี เหมือนอย่างที่ตนเองได้เลี้ยงดูมา จึงมอบภาระในการดูแลทั้งหมดให้กับเจ้าอาวาสวัดที่บุตรของตนจะเข้าไปอาศัยอยู่ที่จะต้องเลี้ยงดู สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาตามที่ผู้ปกครองต้องการ แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีพฤติกรรมเหมือนกันหมดทุกคนทุกกลุ่มอาจเป็นเพียงบางคน บางกลุ่ม หรือบางผ่าน เท่านั้น

๒. เด็กและเยาวชนพื้นบ้าน กลุ่มนี้สามารถแยกแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มที่อยู่อาศัยในเมือง และกลุ่มที่อยู่ในชนบท เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มข้างต้นจะเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เด็กจะมีความกล้าแสดงออกและเป็นคนที่ค่อนข้างเข้าแต่ใจตัวเองมาก เนื่องจากการเลี้ยงดูของครอบครัว ล้วนคามอดทนค่อนข้างน้อย เด็กช่วยเหลือตัวเองในบางกรณีไม่ได้ เช่น การซักผ้า การล้างภาชนะบรรจุอาหาร (บาตร, จาน) ภายนอกกลุ่มนี้ถือว่ายังขาดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ค่อยที่จะมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ นับหน้ายาจากพระที่เลี้ยง ในขณะเดียวกันเด็กกลุ่มนี้จะเรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดเรื่องว่าอย่างเห็นได้ชัด

จากการที่มีเด็กและเยาวชน ๒ กลุ่มอยู่ร่วมกันทำให้เกิดความลำบากในการอบรมของพระที่เลี้ยง เนื่องจากการรับรู้ของเด็กต่างกัน ถึงแม้แต่ละกลุ่มเด็กและเยาวชนจะผ่านการศึกษาขั้นปฐมศึกษาขั้นปีที่ ๖ มาแล้วก็ตาม ตรงจุดนี้ทำให้การถ่ายทอดบางอย่างจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ จากการนี้ที่นำเด็กชนกลุ่มน้อยและเด็กในเมืองมาช่วยด้วยกันทำให้เห็นความแตกต่างของเด็กทั้งสองกลุ่มในด้านการเรียนรู้ จากการที่วิทยากรบรรยายและส่วนตัว เด็กในตัวเมืองหรือเด็กพื้นราบจะมีความเข้าใจเรียนรู้เร็วกว่าเด็กชนกลุ่มน้อย

อาจจะเป็นเพราะวัฒนธรรม ประเพณีและการได้รับการศึกษาที่แตกต่างกัน ในขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยจะมีประเพณีที่จะเคียงคู่กันมาในเมืองทำให้ไม่ตื้อ เมื่อได้รับการอบรมหมายให้ทำอะไรไร้จังหวะที่ต้องนั่งหงดทุกอย่าง หากแต่ว่าพระพี่เลี้ยงต้องค่อยกำกับดูแลให้เป็นไปตามที่ได้รับหมาย ในขณะที่เด็กพื้นราษฎรจะค่อนข้างขาดความรับผิดชอบตรงจุดนี้

หากนำเด็กที่เป็นชาวเขาและเด็กในเมืองหรือพื้นราบมาเข้ากิจกรรมบวชเณรทั้งในตัวเมืองหรือชนบทก็ตาม ไม่ได้ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันมากนัก สามารถที่จะเรียนรู้กระบวนการหลักสูตรแบบใหม่ที่มีพัฒนาระบบทุกประวัติ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยให้เด็กเหล่านี้ได้นำไปใช้ในสังคมต่อไปข้างหน้า อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้ามาบรรพชาสามารถรักษาคุณธรรมได้สักท่อน ออกมากทางความคิดเห็นเกี่ยวกับประยุทธ์ที่ได้จากการบรรพชาว่า เป็นการบวชที่ดีที่สุดที่การบวชครั้งนี้มีประยุทธ์ในด้านการใช้เวลาว่างให้เกิดประยุทธ์ ตลอดถึงการได้ทดสอบพระคุณบิดามารดา ผู้บังเกิดเกล้า ถึงร้อยละ ๗๐% นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าอบรมบรรพชาสามารถรักษาคุณธรรมจำนวนไม่น้อยที่แสดงความรู้สึกว่า การบรรพชาในครั้งนี้ทำให้ตนเองได้เห็นคุณค่าชีวิตในสมณเพศ ทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัวเราเป็นการประยุกต์หลักของชีวิตให้เข้ากับธรรมชาติ เช่นธรรมชาติของพ่อแม่ที่มีความรักให้แก่ลูก ๆ ถึงแม้ลูกตัวเองจะเป็นอย่างไร ทำให้มีกำลังใจในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น และทำให้มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องมากขึ้นนี้ก็สักท่อนออกมากทางด้านร่างกาย ถึงแม้จะเป็นลิ่งที่บ่องไม่ได้ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นกับตัวของผู้ที่บรรพชา หรือกับตัวของชุมชนเอง ผู้ที่สัมผัสได้นั้นก็คือชุมชน ต่างก็มีการวิพากษารายถึงผลดีและผลเสียของการบรรพชาสามารถรักษาคุณธรรมเป็นการสะท้อนมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า "ฝึกอบรม" บางท่านรู้สึกชื่นชมยินดี ที่ได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรม เพราะจะได้ฝึก คลายความตึงเครียดจากการปฏิบัติงานประจำบ้านก็ยินดี เพราะได้รู้จักผู้คนมากขึ้น ทั้งผู้เข้ารับการอบรม ตัวยังกัน ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการฝึกอบรม รวมทั้งวิทยากรที่มาถ่ายทอดความรู้ให้บ้างก็ยินดี เพราะได้เปลี่ยน บรรยายกาศแวดล้อมที่จำเจ แต่หลายท่านก็รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อตนถูกส่งตัวมาลงที่นั่น บางท่านเพียงแต่เอ่ยถึงคำว่า "ฝึกอบรม" ก็ไม่อยากได้ยินเสียงแล้วในขณะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้สึกต่อการฝึกอบรมดังกล่าวแล้ว กลับมี หน่วยงานฝึกอบรมขึ้นในทุกกระทรวงทบวงกรม จึงควรที่ท่านทั้งหลายจะได้ทำความรู้จักกับความหมายและ วัตถุประสงค์อันแท้จริงของการฝึกอบรม เมื่อท่านต้องรับหน้าที่วิทยากร ท่านจะได้สามารถจัดความรู้สึกอันไม่ ถูกต้องต่าง ๆ ได้เพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

ความหมาย

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของคนไปสู่จุดที่เราต้องการ โดยมุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นประโยชน์ต่อ การปฏิบัติงานในตำแหน่ง слов่า "เทคนิค"หมายถึงศิลปะหรือกลเม็ดที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นเทคนิคการ ฝึกอบรม คือศิลปะวิธีที่ใช้เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญและทัศนคติที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

มีคำามนulatory คุณตามว่าทำไม่ต้องก้มีการอบรม ซึ่งเป็นคำที่หลายท่านก็คงพอเข้าใจบ้าง แต่บาง ท่านก็ยังไม่เข้าใจของวัตถุประสงค์ของการเข้าอบรม บางคนเข้าอบรมให้เข้าอบรมก็เข้าไป เข้าห้องน้อย่างไรก็ทำ อย่างนั้น ไม่ได้สังเกตว่าการอบรมนั้นคืออะไร การอบรมนั้นก็เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน ข้อบกพร่อง นั้นเกิดขึ้นแล้ว โดยสังเกตจากการปฏิบัติงานของแต่ละคนมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่หน่วยงานต้องการ และเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในอนาคต ข้อนี้หมายถึงปัจจุบันยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้น แต่มีความโน้มเอียงจะ เกิดขึ้นแน่ ๆ ในอนาคต เพราะวิทยากรก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา คนที่เคยปฏิบัติงานได้ดีในสมัยหนึ่ง อาจจะล้าหลัง เพราะไม่สามารถก้าวทันวิทยาการต่าง ๆ จึงต้องอบรมให้รู้จักใช้วิทยากรนั้นให้เป็นประโยชน์ เพื่อความลับด้วย รวดเร็วและประหนายดในการทำงาน เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง ก็จำเป็นต้องมีการอบรมเพื่อก่อให้เกิดความ เข้าใจตรงกันระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นหัวใจหลักของการทำงาน หากแต่ละฝ่ายไม่เข้าใจกัน คือที่จะปฏิบัติงานของตัวเอง โดยไม่มีความประสาน ให้งานมีความซับซ้อนซับซ้อนกันก็ไม่สามารถที่จะทำให้งานนั้น สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถึงจะสำเร็จก็เพียงแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น จึงหัวใจของการประสานงานก็คือการประสานงานมี ทั้งผู้รับและผู้ส่งสารถึงจะเป็นการเข้าใจตรงกันเสมอ และอบรมทุกครั้งต้องการให้คนให้เต็มที่และลงกับ ความสามารถของแต่ละบุคคล การฝึกอบรมจะทำให้ทราบได้ว่าโครงสร้างงานใดหากมีการวิเคราะห์ตรงนี้ได้ก็จะทำ ให้คนกับงานมีความกลมเกลียว เมื่อมนุษย์ทำงานร่วมกันนั้น ต้องมีความเข้าใจกัน มีการเอาใจเขม่าใส่ใจเรา ผู้ ที่สามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษย์ พฤติกรรมในองค์การได้อย่างถ่องแท้จะสามารถร่วมมือ

ประสบงาน ปฏิบัติงานร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีต่อไปและเป็นการมุ่งให้คุณค่าของแต่ละบุคคล ว่ามีความนัดไม่เหมือนกัน เก่งไม่เท่ากันและไม่เหมือนกัน เดิมพิจารณาแต่ส่วนตัวของเขามาใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่ทีมงานและส่วนรวม

ความเชื่อพื้นฐานของนักฝึกอบรม

ทุกคนย่อมมีข้อบกพร่องแต่ข้อบกพร่องนั้นสามารถแก้ไขได้ทุกคนย่อมต้องการเป็นคนดีและทำงานได้ผลดี เสมอั้นจึงมีการสร้างการทำงานเป็นทีม ไม่ลำเดียวใครก็สามารถหักได้ แต่หากนำมาผูกมัดเข้าอย่างแน่นหนา แล้ว ก็จะมีความน่าเชื่อถือมาก ยกนักที่ใจจะมาหาญหักได้ การทำงานก็เข้มแข็งกว่าคน ๒ คน หรือมากกว่าหนึ่นร่วมกันทำงาน ผนึกกำลังกันแน่นหนาจึงไร้กังวลน่าเชื่อถือ แต่หากไม่เชื่อถือกัน ก็จะมีผลกระทบต่อการทำงาน ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่แก่งแย่งแข่งดี ผนึกกำลังสมัครตามสามัคคี มีพัฒนาการที่ดีอย่างก่อสร้าง

สาเหตุที่คนไม่ชอบการฝึกอบรม

ผู้จัดการฝึกอบรมไม่ปฏิบัติตามหลักการฝึกอบรมที่ดี และเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมไม่ชำนาญพอดี และผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงของการฝึกอบรมซึ่งสาเหตุเหล่านี้ ทำให้การจัดการฝึกอบรมไม่ได้ผล เท่าที่ควร เป็นการสูญเปล่าทั้งเวลา และงบประมาณ รวมทั้งแรงงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมิใช่สิ่งที่พิจารณาของผู้ได้เลือกสารานิมัยวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อให้ท่านเข้าใจความหมายและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการฝึกอบรม
๒. เพื่อให้ท่านสามารถเป็นวิทยากรผู้ถ่ายทอดวิชาได้อย่างถูกต้อง
๓. เพื่อให้ท่านสามารถจัดบริหารโครงการฝึกอบรมได้อย่างเป็นระบบ

การฝึกอบรมที่มีงานต้องมีการประสานงานให้เป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับองค์กร หน่วยอบรมใดที่สามารถติดต่อประสานงานระหว่างกันและกันได้อย่างราบรื่น ก็จะสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีความสามารถสูงในการบริหารความขัดแย้งด้วย โดยการมองความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นว่า เป็นเรื่องปกติของบุคคลที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านภาษา อาชีวณ์ สังคมและสติปัญญา หลักการบริหารความขัดแย้งแนวใหม่นั้น ให้ถือว่าการมีความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ แต่ต้องรู้จักบริหารความขัดแย้งนั้นให้ดี ให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อองค์กร ทั้งขัดแย้งกันแล้ว ต่างฝ่ายต่างก็พยายามแข่งขันกันกระทำการดี เพื่อพิสูจน์ตนเองว่าสิ่งที่ตนปฏิบัตินั้นดีกว่า นับเป็นสิ่งที่ดีแต่หากขัดแย้งกันแล้ว มีการใช้กำลังต่อต้านก็ต้องใช้ความสามัคคี เริงมนุษยสัมพันธ์ ใช้ความเป็นหลักผู้ใหญ่กว่าเข้ารับอธิกรณีเช่นนั้นให้ลงบลงให้จังได้

ผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม

การจัดการฝึกอบรมแต่ครั้งจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับหน่วยงานเจ้าสังกัด หรือหน่วยอบรมที่เป็นตัวตั้ง อุดมการณ์ของผู้ทำงานส่วนรวมย่อมจะประสบอุปสรรคนานาประการ บางครั้งอาจเกิดความท้อใจ อาจเกิดความเบื่อหน่าย อาจเกิดความเข้มระอาใจ จึงสมควรมีอุดมคติประจำใจในการทำงาน เสียสละเพื่อส่วนรวมนั้น ในเรื่องนี้พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ท่านมีคติแก้หนี้อยเป็นอุดมคติประจำใจของท่านในการทำงานเพื่อส่วนรวมว่า “ถึงหนี้อยยากแล้วหนี้อยหาย แต่เครื่องหมายความดียังอยู่”

บุคคลผู้เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวมนั้น ย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริมจากสังคมว่าเป็นอัตถារิบุคคล
คือ เป็นบุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นคนมีประโยชน์แก่สังคม มีคำพังเพยยกย่องบุคคลประทานนี้ว่า “เมื่อยาม
อยู่ก็มีคนจำนวนมากเคารพรักใคร่ เมื่อยามจากไปก็มีคนเสียดายอาลัยถึง” ซึ่งมีภาคีดัตตรกันข้ามกับทรัพย์คน
ไม่ดี คนประทุษร้ายประชาชน คนเขาเบรียบสังคม มีคำพังเพยประณามคนประทานนี้ว่า “เมื่อยามอยู่ก็ริบ แต่คน
เกลียดชัง เมื่อยามลับหลังก็มีแต่คนสาปแชง”

คำว่า “เครื่องหมายความดียังมีอยู่” นั้น ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา หมายถึง คุณความดีอันเป็นบารมีธรรม กล่าวคือ บุคคลผู้เสียสละเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมนั้นย่อมได้รับเครื่องหมายแห่งความดีอันเป็นอิริยทรัพย์เป็นบุญบารมีธรรม เพราะเป็นการสร้างสมบูรณบุญบารมีธรรม อันจะเป็นปุพเพเกตบุญเบตานรับดันสืบต่อไปในภายหน้า

หน่วยงาน สนับสนุนและเห็นคุณค่าของการฝึกอบรม นับแต่จัดสรรงบประมาณ ให้คัดเลือกบุคคลอย่างเหมาะสม และมีอิสระในการฝึกอบรมแล้วก็ใช้บุคคลนั้นให้ตรงกับการฝึกอบรม ซึ่งการอบรมโครงการบรรพชา สามารถภาคตูรุกันสิ่งที่ขาดไม่ได้คือเนื้อหาสาระ เช่น วิชาธรรมะ พุทธประวัติ ศาสนาพื้นบ้าน ผู้บริหารที่ต้องรับผิดชอบ ความต้องการให้เหมาะสมกับความสนใจของวิทยากร ซึ่งจะทำให้เขาน่าความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ของมาใช้ให้อย่างเต็มที่ เพื่อที่จะให้ผู้เข้ารับการอบรม พร้อมที่จะรับแนวคิดและหลักวิชาใหม่ ๆ ดังใจรับฟัง และนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานของตน วิทยากร ต้องสามารถถ่ายทอดและสร้างสรรค์ที่ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม อุทิศตนให้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้บุคลากรร่วมคิด ร่วมหาวิธีการเพิ่มขวัญและกำลังใจเป็นการยิ่งที่เดียวได้แก่ หลักด้วย เนื่องจากเป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจ พึงพอใจ ภาระคุณสมบูรณ์ ซึ่งกันและกันแก่กันและกัน ใจอาจะทำให้ได้รีการดี ๆ หลัก ๆ วิธีการ ความพึงพอใจในงานเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าคุณแลให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจดีเข้าจะร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่การงานให้บังเกิดเป็นผลลัพธ์ อย่างดีเสมอ

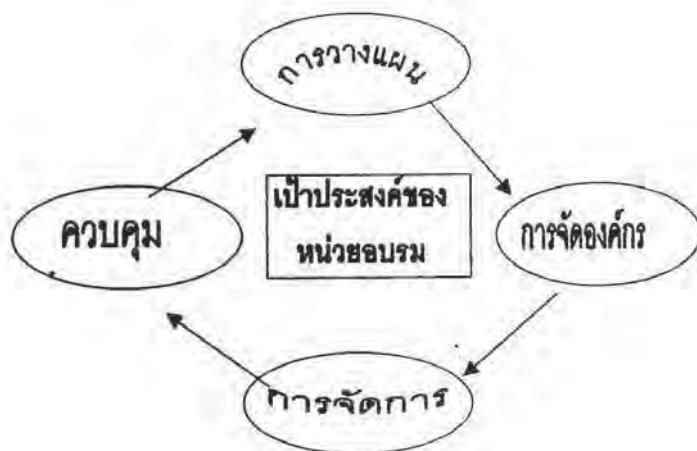
กระบวนการฝึกอบรม

ที่ว่าการฝึกอบรมเป็นกระบวนการ เพราะมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่วนอีกนับสิบสิบสี่สิบหกกันโดยมาก อาจตัดขั้นตอนใดออกได้ หาความจำเป็นในการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จของกิจกรรม เป้าหมาย จุดประสงค์ของการอบรมที่นี้คืออะไร ความคาดหวังของหน่วยอบรมหัวเรื่องอะไร ซึ่งนี่เรียกว่าเป็นการวางแผนขั้นพื้นฐานว่าจะทำให้จุดประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นบรรลุผลสำเร็จได้อย่างไร จัดหลักสูตรให้มีความลอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ผู้เข้ารับการอบรมว่าอยู่ในวัยไหน และควรที่จะให้เหมาะสมกับเวลา และสถานที่ เช่น หลักสูตรที่เน้นแก่นศาสตร์มากไปก็ไม่ประสบผลสำเร็จแน่นอน เพราะ วัยเด็กต้องการที่จะมีการเล่น การมีส่วนร่วม กล้าแสดงความคิดเห็นมากมาย ผู้ที่จะจัดหลักสูตรให้ได้นั้นต้องมีประสบการณ์ในการอบรมภาคฤดูร้อนมาพอสมควร เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานนั้น ผู้จัดการห้องหลายจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านนี้ด้วย ซึ่งจะเป็นการเสริมเชี่ยวชาญในการบริหารให้แก่ต้นเอง และหน่วยงาน ตลอดถึงการ บริหารโครงการฝึกอบรม หรือ อำนวยการ หรือการกำกับดูแลให้งานที่ต้องปฏิบัติห้องหลายในหน่วยอบรมเป็นไปด้วยความเรียบง่าย ร่างร่าง ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูง ผู้อำนวยการจะต้องใช้ความสามารถในการสื่อสาร การจูงใจคน การตัดสินใจ และการวินิจฉัยสิ่งการ การแก้ไขปัญหาในหน่วยงาน การจัดการกับความขัดแย้งในวงงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสุดท้ายคือการประเมินผลและติดตามผล หรือ

ควบคุมกำกับดูแลให้งานที่ต้องมีการปฏิบัติปฏิบัติ หากมีสิ่งใดที่ผิดพลาดบกพร่องไปจากสิ่งที่คาดหวังก็รีบประเมินวิเคราะห์หาเหตุผล และค้นหาวิธีปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความถูกต้องตรงตามเป้าประสงค์ และแก้ไขงานที่บกพร่องได้ตามมาตรฐาน ซึ่งขั้นตอนสำคัญทั้ง ๔ นี้ ยังแตกออกเป็นรายละเอียดได้อีก คือ

หากความจำเป็นในการฝึกอบรม, รวมรวมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับงานนั้น ๆ, กำหนดวัตถุประสงค์, สร้างอุปกรณ์ประเมินผล, จัดหลักสูตร, เลือกประเภทและวิธีการฝึกอบรม, เครื่องช่วยในการฝึกอบรม, การผลิตเอกสาร, การเลือกวิทยากร, การเลือกผู้เข้ารับการอบรม, การประเมินผลและติดตามผล

แผนภาพแสดงกระบวนการจัดการ

๑. ความจำเป็นในการฝึกอบรม

หมายถึง “สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเรียนรู้ ลงมือทำหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดปัญหาในการทำงาน” ดังคำกล่าวที่ว่า “ข้อยุติที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ก็คือ การกำหนดตัวอย่างถูกต้อง” ฉะนั้น การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม ก็เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ให้คนทำงานในหน้าที่ที่ดีที่สุดรู้จักหน้าที่ของตนเอง ให้ทุกคนมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จและก้าวหน้าและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้โอกาสทุกคนปรับปรุงตนเอง มุ่งให้การฝึกอบรมและพัฒนาในลักษณะที่เป็นการต่อเนื่องสมพันธ์ เมื่อทราบปัญหาแล้วพึงระลึกเสมอว่า การฝึกอบรมไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา จึงต้องพิจารณาว่าปัญหานั้นสามารถแก้ได้ด้วยการฝึกอบรมหรือไม่ ถ้าได้ ควรใช้วิธีฝึกอบรมนิดใด เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวตามลำพังตันได้ เพราะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น ๆ ในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหารการกิน เครื่องผุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค มนุษย์มีสัญชาตญาณของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก เช่น ต่างชีวิตอยู่แล้วก็ต้องมีการทำงาน อันเป็นการที่มานาหาเลี้ยงชีพให้อยู่รอดและเดียงครอปครัวได้

๒. การจัดหลักสูตร

จะเป็นลักษณะใดขึ้นอยู่กับปัญหาที่ได้ม่าว่า ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นนิดใด อย่างไรตามหลักสูตร ความรู้ได้แก่ vi ชาการที่ผู้担当 ดำเนินงานนั้น ๆ ต้องรู้ถ้าไม่รู้จะไม่สามารถปฏิบัติงานได้ หน่วยอบรมที่มีนักวิชาการที่คุยแนะนำ และเป็นผู้บินหารที่คุยเค้าใจใส่ในการอบรมแต่ละครั้ง ซึ่งจะทำให้การอบรมของ彼らนั้นได้รับทั้งเนื้อหาสาระหลักการของพุทธศาสนาที่แท้จริง ตลอดถึงการแนะนำการประยุกต์การทำงานให้เป็นที่มั่นคงวิทยาการที่มีงานประจำงาน ที่มีงานอำนวยการ ที่มีงานพื้นที่ ที่มีงานอบรม และเป็นการสร้างพุทธิกรรม สร้างรัศนคติ

ค่านิยมความรู้สึกที่เหมาะสมต่อตำแหน่งหน้าที่นั้นเพื่อให้เกิดแนวความคิด อันก่อวังแก่การอุบัติงานของตน เพื่อสามารถปฏิรับวิชาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งงานของตนของแขวงงานส่วนรวมทั้งนี้

วิทยากรหรือบุคคลในหน่วยงานไม่ควรมองอยู่เฉพาะงานของตนเท่านั้น หากมุ่งงานส่วนรวมทั้งนี้ เพื่อพิจารณาว่า ความรู้เป็นส่วนสำคัญอันดับแรกที่บุคคลซึ่งได้รับเลือกให้เข้ารับการอบรมจะต้องได้รับไป ให้ตรงกับความต้องการของเขาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเข้า ซึ่งหน่วยฝึกอบรมวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้มาในขั้นหาความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นเอง ความรู้นี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานในหน้าที่ ภาระเบี่ยงที่เกี่ยวข้อง และวิทยากรใหม่ ๆ ที่นำไปใช้แต่ผู้ที่มีความรู้เพียงอย่างเดียวโดยไม่พัฒนาทัศนคติให้มีพฤติกรรมอันดีงามเหมาะสมก็อาจไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องจึงต้องให้ความสำคัญแก่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยอย่างเท่าเทียมกัน โดยเริ่มตั้งแต่ต้นจนตลอดหลักสูตรสำหรับเรื่องแนวความคิดเป็นส่วนที่มีความสำคัญของลงมา เนื่องจากเป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานในหน้าที่โดยตรงของผู้เข้ารับฝึกอบรม แต่จะเป็นความคิดที่ก่อวังใกล้ มองทุกอย่างอย่างเป็นระบบและเห็นคุณค่าของการประสานดัมพันรักกันส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนในฐานะตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสัมส่วนระหว่างความรู้ พฤติกรรม และแนวความคิดนี้ไม่อาจแบ่งให้แน่นอนได้ ผู้จัดหลักสูตรต้องพิจารณา กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ การอบรมในแต่ละหน่วยวิชา เช่น ธรรมะ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พุทธประวัติ วินัยหรือภูระเบี่ยนทางสังคม หลักการพัฒนาตนเองที่ตนใจ การศึกษาตามภาคชุมชน แต่ละวิชาไม่บุคลากร มีขอบเขตอย่างใดในแต่ละวิชา ให้เวลาวิชาจะเท่าใดควรอยู่ก่อนหลังวิชาใด วิธีถ่ายทอด จะใช้เทคนิคการฝึกอบรมใด เช่น บรรยาย นำอภิปรายฝึกปฏิบัติ การเสวนาให้ได้ข้อมูลและนำเสนอต่อกลุ่ม ๆ ตลอดถึงวิทยากร เป็นวิทยากรภายในหน่วยตนฝึกอบรมเอง หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ซึ่งบางหน่วยอบรมไม่มีประสบการณ์ในการจัดบรรยายสามารถเรียนรู้ที่ต้องใช้กระบวนการใหม่ ๆ เทคนิคใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับเยาวชน หากจะใช้วิธีเดิม ๆ ก็จะทำให้ไม่ได้เกิดการพัฒนาของหน่วยงาน ไม่ได้รับประสบการณ์การทำงานของหน่วยงานอื่น ๆ เช่นมาเดียวยัง การอบรมทุกครั้งต้องวางแผนระยะเวลาฝึกอบรม ตลอดหลักสูตรให้เวลาเท่าใด นิ่งตัน-สัมผัติเมื่อใช้การใช้อุปกรณ์ ที่ใช้ในการฝึกอบรมมีสิ่งใดบ้าง ทั้งสิ่ตหัศน์ปักรณ์ เอกสาร ฯลฯ สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการฝึกอบรมของแต่ละหน่วยงานนั้นก็คือการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล แบบทดสอบ หรือสัมภาษณ์ มีการประเมิน ตอนใดของหลักสูตร การประเมินต้องให้คร่าววิเคราะห์ ก่อนการอบรม และหลังการอบรมว่าผู้เข้าอบรมนั้น ได้รับความรู้มากน้อยแค่ไหน เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่พร้อมจะพัฒนาหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการฝึกอบรมว่ามีแนวโน้มประสบผลสำเร็จแค่ไหน สิ่งที่จะขาดไม่ได้นั้นก็คือกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ควรมีข้อมูลให้มากที่สุด เช่น จำนวนต่อรุ่น เพศ คุณวุฒิ อายุ ตำแหน่ง ข้อมูลนี้ควรส่งให้วิทยากรผู้สอนด้วย

๓. การบริหารโครงการ

เมื่อกล่าวถึงการจัดการหลักสูตรของการอบรมแล้วขั้นต่อไปก็คือการ จัดการบริหารโครงการหรือการจัดดำเนินการฝึกอบรมซึ่งวิทยากรผู้รับผิดชอบ จะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกอบรมทุกวิถีทาง เช่น ให้ความอบอุ่นเป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรม ให้ความช่วยเหลือลดลง ช่วยแก้ปัญหาข้อข้องใจ ฯลฯ รวมทั้งการจัดสถานที่พักห้องบรรยาย อาหาร เครื่องดื่ม และต้อนรับวิทยากรผู้สอนให้มีความสะดวกทุกด้านด้วยโดยธรรมชาติของมนุษย์ยอมมีทั้งอารมณ์ดี และบุด แต่สิ่งที่ควรกระทำในการบริหารโครงการนั้นก็คือ เมื่อคนเราต้องทำงาน หาไม่ได้รักหรือชอบงานนั้นอย่างแท้จริงแล้ว ก็คงจะเบื่อหน่ายได้ง่าย กลัวว่าในการทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุขสนุกสนานนั้นมืออยู่มากmanyหลายประการด้วยกัน เริ่มแรกก็ต้องเลือกงานที่ดีเด่นของขอบ

มากที่สุดไว้ก่อนหากได้ทำงานตามที่ขอบที่สุดหรืออันดับที่สุดแล้วก็จะไม่มีปัญหา แต่ส่วนมากมีได้เป็นเช่นนี้ เพราะงานนั้นหาได้ยาก ไม่ได้ดังหวัง มีงานอะไรให้ทำก็ต้องคิ้วเข้าไว้ก่อน ผลก็คือ ไม่สนุก น่าเลือก อยากรู้ ออกไปทำงานใหม่

๔. การประเมินผล

เป็นการสัดส่วนว่า การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายหรือไม่ โดยใช้วิธีทางสถิติและความรู้ทางด้าน วิธีการประเมินผลที่ดีต้องดังต่อไปนี้

ความรู้สึก (ปฏิกริยา) ของผู้เข้าอบรม เป็นการแสดงออกทางกาย และทางความคิดที่เราจะสามารถรับรู้ได้โดยการสังเกตของพดิกรรบ ความประพฤติที่แสดงออกในขณะทำกิจกรรม ซึ่งความรู้สึกนี้ก็คิดนั้นได้จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จำกวิทยากรถ่ายทอดให้โดยตรง และจากการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งเราจะสังเกตได้จากการมีส่วนร่วมของกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น และปฏิกริยาที่แสดงออกทางคำพูดและการกระทำ

ระหว่างการฝึกอบรม ลิ่งที่คำนึงถึงนั้นก็คือ หัวข้อวิชาที่ทำการสอน เช่น วิชา พุทธประวัติ ธรรมะ ศาสนา พธี ปฏิบัติ เป็นต้น วิธีการสอนของวิทยากร ว่ามีเนื้อหาสาระมากน้อยย่างไร นำการสอนแบบวิทยากรพูดอยู่คนเดียว หรือผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งแสดงออกถูกให้เห็นได้ชัดเจนจากตัววิทยากร ซึ่งที่สำคัญที่วิทยากรควรตระหนักรู้ก็คือ การแต่งตัวเป็นสิ่งที่ต้องดู หรือประทับใจของผู้พบเห็นได้ เมื่อผู้ที่เป็นวิทยากรแต่งกายสุภาพเรียบร้อยดูแล้วน่าเดื่องได้ ภูมิความรู้จะน้อยก็ตาม ตลอดถึงตัวของผู้เข้าอบรมเองเมื่อการแต่งตัวไม่เรียบร้อยทั้งทางกาย และว้าไม่สุภาพ ก็เป็นสิ่งที่วิทยากรต้องดูอยแนะนำพิจารณา ทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้ระยะเวลา เป็นสิ่งที่พิสูจน์ ดังคำกล่าวว่า “ระยะเวลาพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน” กาลเวลาเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความมีระเบียบวินัย ความประพฤติที่สังคมต้องการ ไม่มีอะไรที่จะรวดเร็วและแม่นยำได้ถ้าไม่ใช่ระยะเวลา ตลอดถึงสภาพแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมสามารถมองได้เป็น ๓ ระดับคือ ก่อนที่: ยกเว้นจะมารรพชานั้น นี่ สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร เช่น สภาพฐานทางเศรษฐกิจ สังคมรอบข้างที่เป็นตัวบ่งบอกถึงการแสดงออกทางปฏิกริยาของเด็กได้ ครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่ปัจจุบันนี้เด็กที่มีปัญหามากก็คือ สภาพของครอบครัวที่พ่อแม่แตกแยกกันด้วยสาเหตุหลายประการทำให้เด็กไม่มีที่พึ่ง ที่ปรึกษาที่จะทำให้เด็กก้าวข้ามและจะแสดงออกตามเมื่อเจอเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกัน สภาพแวดล้อมขณะเข้ารับการอบรม เมื่อมีพระพี่เลี้ยงมาก ค่อยดูแลเอาใจใส่ให้ทั่วถึง แล้วเมื่อเด็กมีปัญหาก็สามารถที่จะช่วยเหลือและแก้ไขได้ และเป็นที่ปรึกษาของเด็กได้ต่อไปถึงแม้โครงสร้างเดิมสิ้นไปหรือเด็กไปศึกษาต่ออย่างสถานบันการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งก็มีกราเนท์ที่หน่วยอบรมนำเอาวิทยากรจากต่างจังหวัดเข้ามาร่วม พอเสริชสันโครงสร้างเด็กยังอยู่ในพื้นที่เมื่อมีปัญหาก็ไม่สามารถปรึกษาอาจารย์ที่ดูแลเด็กพนันก็ได้ เพราะอาจารย์ที่เข้าอบรมนั้นอยู่ต่างจังหวัด และสภาพแวดล้อมสุดท้ายคือ สภาพแวดล้อมที่หลังจากปิดโครงการแล้วนั้น เมื่อเด็กลิกขีชาจากสถานแพรเป็นคุณหัสดี ครอบครัวก็ไม่ต่อเนื่องพดิกรรบกัน ฯ กลับคืนมาอีกเมื่อเช่น ปกติที่ยังไม่ได้บวช

๒. หลักการฝึกอบรม ดูว่าดำเนินวิธีที่ได้จากการอบรมไปใช้หรือไม่ เพราะบางครั้งการอบรมแต่ละครั้งนั้นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไม่ได้นำไปใช้ แม้แต่น้อย เพราะไม่รู้ว่าจะทำการประยุกต์หลักการไปใช้อย่างไร ซึ่งที่ดีที่สุดนั้นก็คือการให้วิทยากรแนะนำหลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ ก็จะเป็นผลดีและนั้นหมายถึงผลงานที่ทำนั้นดีขึ้นหรือไม่ งานทุกอย่างต้องมีการประเมินจากภายนอก และการประเมินภายในซึ่งจะทำให้เป็นประจักษ์

สองเงาให้หน่วยอบรมนั้นเป็นอย่างดียิ่งเพื่อที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ทั้งทัศนคติของชุมชนที่มีต่อองค์กรหรือหน่วยอบรมตื้นหรือไม่ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลไม่มองแคบจนเกินไปทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดกำลังในการปฏิบัติงาน ห้อแท้ต้องเป็นผู้ประสานงานที่ที่ดี เช่น จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มีการกำหนดตัวบุคคล เครื่องมือสื่อสาร วัน เวลา และสถานที่ หมายเขียนโทรศัพท์ ที่ให้มีระบบการร่วมมือที่ดี กระตุ้น จูงใจให้ลูกศิษย์ในองค์การมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือกันและกัน มีมิตรไม่ศรีเกื้อกันและกัน เพื่อให้งานของหน่วยอบรมดำเนินไปได้โดยสะดวกราบรื่น ถึงพิริยังก็คือ พฤติกรรมการวางแผนหรือการต่อต้านเปรียบได้กับการที่ “มือไม่พาย เค้าเท้าร้านน้ำ” ขันจะเป็นอุปสรรคต่อระบบการร่วมมือที่ดี นอกจากนี้ยังมีการฝึกหัดให้ผู้ปฏิบัติงานมีความชำนาญในหน้าที่งานที่ปฏิบัติตาม สิ่งที่ขาดไม่ได้ของผู้จัดการหน่วยอบรมนั้น ให้ได้ผลเต็มที่ ดังพัฒนาปรับปรุงดูแลก่อนแผนอุปกรณ์การฝึกหัดความชำนาญ ในหลักการและเหตุผล ดังได้กล่าวแล้วว่า การฝึกอบรมเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน ตัวการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ วิทยากร ล้วนวิธีที่ช่วยให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคือ เทคนิคการฝึกอบรม

คุณสมบัติของวิทยากร

วิทยากรมิใช่ผู้ที่รับรู้ไปทุกสิ่งทุกอย่างแต่อย่าง แต่อย่างนั้นยังเป็นวิทยากรต้องมีคุณสมบัติ ๔ ประการคือ

๑. รู้จริง ในสิ่งที่จะถ่ายทอด หมายถึง รู้ข้อมูล รู้รายละเอียด ข้อดี ข้อจำกัดของสิ่งนั้น ตลอดจนสามารถตอบปัญหา คำถามในเรื่องนั้น ๆ ได้

๒. มีความสามารถในการถ่ายทอด โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ ประสบการณ์ของตนเอง หลักการอธิบาย ความหมายที่ดี คำที่พูดนั้นไม่กำกวມ มองประเด็นเป็นสองฝ่าย มองง่าย ทำให้เข้าใจโดยยุ่งยาก หลักที่ดีควรให้ เทคนิคต่าง ๆ ของการฝึกอบรม

๒.๑ หลักการเรียนรู้ของมนุษย์

การเรียนรู้ หมายถึง รู้และนำเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตั้งเดิมของตน

การเรียนรู้ หมายถึง เกิดการรับฟัง พิจารณา ไตร่ตรองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองของคนแต่ละคนมีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน เนื่องจากความแตกต่างในการตอบสนอง กล่าวคือ

- ต่างกันที่ความสามารถในการตอบสนอง
- ต่างที่ความพร้อมในการตอบสนอง
- ต่างกันในสิ่งเร้าให้ตอบสนอง

ระดับการเรียนรู้ นอกจากการเรียนรู้ไม่เหมือนกันแล้ว ยังมีระดับการเรียนรู้แยกเป็น ๔ ขั้นอีก คือ

๑. ขั้นท่องจำ เป็นการเรียนรู้ขั้นต่ำสุด ไม่สามารถนำไปใช้ได้
๒. ขั้นเข้าใจ เป็นการเรียนรู้สูงขึ้นมาอีก ๑ ขั้น
๓. ขั้นสามารถนำไปปรับใช้ได้ นับเป็นการเรียนรู้ระดับสูง
๔. ขั้นพัฒนาเป็นการเรียนรู้ระดับสูงสุด เพราะสามารถนำไปใช้ได้จริง ให้ล้มพื้นที่กับผู้อื่นที่ เนื่องจากขั้นไปอีกได้

คนจะเรียนรู้ได้ดี ต้องมีสิ่งช่วยสร้างความจำ คนจะเข้าใจและจำได้มากขึ้นตามลำดับจากนี้ขึ้นไปมาก ดังนี้

ถ้อยคำ หรือภาษาที่ใช้ต้องมีความชัดเจนชัดถ้อยชัดคำ สุภาพ อ่อนโยนไม่แข็งกระด้างจนเกินไป และไม่เสียงดัง หรือเบาจนไม่ได้ยิน ทำให้ฟังไม่สนใจ กิริยาท่าทางต้องด้วยใจแก่ผู้ฟังเห็น หรือบางครั้งผู้ฟังต้องใช้เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ เข้าช่วยในการจำ แนะนำบททวนเพื่อจับประเด็นที่สนใจ ภพนิจ ภพถ่ายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นด้วยประสาททางตา ดังคำกล่าวที่ว่า “รู้ไม่เท่าตาเห็น เห็นไม่เท่ามือทำ” สืบต่อ ๆ ที่จะทำให้ผู้คนสนใจอีกก็คือ โทรทัศน์ นิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ การศึกษาของสถาบันที่ การศึกษา การนักเรียนบทบาทสมมุติ และ ประสบการณ์

สิ่งที่ทำให้คนอยากเรียนรู้

๑. มีมูลเหตุจูงใจให้อยากเรียนหมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ สนใจ อยากรู้จะศึกษาไม่ว่าสิ่งนั้นจะยากสักเพียงใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับความตั้งใจ หรือสิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่งเร้า

๒. วิธีการทำให้เข้าใจได้ง่าย ผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการทำงานได้นั้นมากมากรับการจะทำให้ผู้อื่นเข้าใจ เหมือนกับผู้บรรยายเข้าใจ ดังนั้นต้องขึ้นอยู่กับเทคนิคหรือวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงจะทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจเหมือนดังเช่นเดียวกัน

๓. ได้มีส่วนในการแสดงออก เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่ายในวิชานั้น ๆ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายผู้บรรยาย คือพยายามให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมให้มาก ยกประเด็นถกเพื่อให้ได้คิดตอบ หรือถกเพื่อให้ผู้ฟังเกิดทักษะกระตือรือร้นที่อยากรู้ส่วนร่วม

๔. สามารถนำไปใช้ได้จริงเป็นหัวใจหลักของการทำงานทุกครั้ง หรือเป็นสิ่งที่ทุกคนเมื่อผ่านการอบรมแล้วต้องการมากที่สุดแม้แต่ผู้ดำเนินการ เมื่ออบรมแล้วก็ทำให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรม ไม่ใช่เห็นเพียงแค่นามธรรม เกิดแค่ทฤษฎีไม่มีแนวปฏิบัติก็ไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้น หัวใจในการฝึกอบรมแผนใหม่ คือ การให้ผู้เข้าอบรมทุกด้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา เมื่อได้ทราบหลักการเรียนรู้ของมนุษย์แล้ว สิ่งที่ควรทราบต่อไปคือ หลักการสื่อความหมาย

๒.๒ การสื่อความหมาย

คือ การติดต่อสัมภาษณ์มูล ความรู้สึกนึกคิด ความเห็น จากฝ่ายหนึ่งไปยังฝ่ายหนึ่งเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

ตัวกลางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ ได้แก่ “สื่อ” ซึ่งอาจเป็นคำพูด ตัวอักษร สัญลักษณ์ ท่าทาง สี แสง เสียง เครื่องหมาย ภาพ ฯลฯ การจะทราบได้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจเราหรือไม่ เพียงใด ต้องดูจากปฏิกิริยาสะท้อนกลับจากฝ่ายนั้น หากยังไม่เข้าใจตรงกัน ก็ต้องเลือกใช้สื่อใหม่หรือวิธีการใหม่ จนกว่าจะแน่ใจว่าเกิดผลตามที่เราต้องการแล้ว การสื่อความหมายในการฝึกอบรม ต้องพยายามให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้ประสาททั้ง ๕ ให้มากที่สุด หรือย่าง น้อยเมื่อใช้ประสาททุกฟังเรา ก็ควรแสดงท่าทางประกอน หรือ เย็บกระดานดำเนินรือใช้เครื่องมือแสดงทัศนคุณภรรณ์อย่างอื่นแสดง เพื่อให้ใช้ประสาทตา ประกอบกัน จะช่วยให้เข้าใจและจำได้มากขึ้นอย่างไรก็ตาม การที่วิทยากรจะถ่ายทอดวิชาการได้ ควรคำนึงถึงผู้เข้ารับการฝึกอบรมในด้าน

- ภูมิหลัก อันได้แก่ ความรู้ พื้นฐาน ครอบครัว การอบรมสัมมนาประสบการณ์ การศึกษา ฯลฯ

- ทัศนคติ ทั้งต่อตนเอง ต่อวิทยากร และต่อเรื่องที่รับฟัง

- ระบบสังคมวัฒนธรรม .

แล้วจึงเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายต่อบุคคล ส่วนใหญ่ควรยึดหลักขั้ดเจน กฎทั้งดู ถูกต้อง มีความสมบูรณ์ในตัวเอง และต้องคำนึงถึงอุปสรรคในการสื่อความหมาย ได้แก่ภาษาและถ้อยคำใช้ถ้อยคำที่เป็นสากล หรือภาษากลางที่หลายคนฟังออกและภาษาถ้อยคำที่สื่อออกมาน่าบุกรายการต้องรู้ภูมิหลังของคนที่เข้ารับฟังแตกต่างกัน แม้แต่ความแตกต่างระหว่างประเทศ ขั้น ตัวแทนเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้คนไม่ค่อยสนใจ เน้นคุณค่าของตัวเองว่าจบสูง ฐานะค่อนข้างที่จะมั่นคง ไม่สนใจวิทยากรที่ถ่ายทอดจึงทำให้เกิดการเข้าใจกันคนละประเด็น ยิ่งไปกว่านั้นการถ่ายทอดต่อ ๆ กันหลายทอดก็เป็นปัจจัยอาจทำให้ข้อมูลขาดหายหรือผิดไปจากเดิมได้ เช่น ข่าวลือ เป็นต้น

สำหรับกลวิธีในการป้อนเนื้อหาในการฝึกอบรมนั้นมี ๓ ขั้นตอน คือ

๑. ละลายพฤติกรรมดังเดิม ได้แก่การทำให้เกิดความสนับนิ่ง ไร้กังวล และเบริรับเที่ยบให้เกิดความคิดว่า มีสิ่งที่ดีกว่าอีกเพื่อผู้เข้าอบรมจะเกิดความสนใจครรเรียนรู้ต่อไป ขั้นละลายพฤติกรรมนี้หากเป็นต้นหลักสูตรอาจใช้การแนะนำตัวผู้เข้าอบรม หรือใช้เกมส์กิมมิส์มัมพัทธ์สร้างความคุ้มเคยกันและกันได้

๒. ให้ความรู้ โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมพิจารณาว่า แนวความคิดที่ดีที่สุดควรเป็นอย่างไรและก้าวต่อไป จะนำความคิดเห็นนั้นไปปรับให้ในการปฏิบัติงานอย่างไรขั้นนี้ คือ การให้เนื้อหาริชชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรนั้นเองโดยใช้เทคนิคและสื่อที่จัดเตรียมไว้

๓. ย้ำ เพื่อให้ความรู้ที่มีอยู่ไปนั้นกระจังชัดและให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำไปใช้ในชีวิตจริง ๆ หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว

วิธีการถ่ายทอดความรู้ แบ่งออกเป็น ๓ วิธี คือ

๑. วิธีบอกกล่าว

๒. วิธีแสดงให้ดู

๓. วิธีให้ลงมือปฏิบัติ

ซึ่งจากหลักการเรียนรู้ของมนุษย์และหลักการสื่อความหมายเน้นว่ามนุษย์จะเรียนรู้ได้หากได้ลงมือกระทำ หรือมีประสบการณ์ด้านตนเอง ฉะนั้น ในการฝึกอบรมเราจะไม่ใช้วิธีที่มีเพียงอย่างเดียว หากแต่ใช้ ๓ วิธี คือ กันอยู่ตลอดเวลาวิธีบอกกล่าวนั้น หมายความว่าการเสนอเนื้อหาสาระให้ใหม่ ๆ ต่อผู้เข้ารับการอบรมโดยการบรรยายยกตัว อย่างตัวยกพูด ฯลฯ และถ้ามีการแสดงให้ดูประกอบด้วย เช่น เบียนบนกระดาน แจกเอกสารการใช้เครื่องมือทดสอบทักษะปัจจุบันต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นส่วนวิธีให้ลงมือปฏิบัตินั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อจะได้เข้าใจขัดแจ้งและจำได้ไม่ลืม เช่น เรียนเป็นวิทยากร ต้องมีการฝึกสอน เรียนเรื่องการวางแผน ต้องหัดวิเคราะห์ปัญหา เก็บข้อมูลแล้ววางแผน เป็นต้น

๒.๓ เทคนิคการฝึกอบรม

แยกออกเป็นหลายอย่าง แต่ละอย่างมีข้อดีและข้อจำกัด จึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม

- การบรรยาย (Lecture) .

- การระดมสมอง (Brain Storming)

- การอภิปราย ซึ่งแบ่งเป็นการนำเสนออภิปราย และการอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion)
- การใช้กรณีเรื่อง (Case study)
- การแสดงบทบาทสมมติ (Role-Playing)
- การสาธิต (Demonstration)
- การชมกิจการต่าง ๆ หรือศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip)
- การทดลองแก้ปัญหา หรือฝึกปฏิบัติในเวลาอันจำกัด (In-Basket Technique)
- ภาพยันต์และอภิปราย (Stop-Film Discussion)
- เกมส์ (Games)
- กลุ่มย่อย (Group Discussion)
- การบรรยายเป็นชุด หรือชุดนุ่มนิ่มป่าสัก (Symposium)
- การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work-shop)

สำหรับเอกสารนี้ จะขอกล่าวเฉพาะวิธีที่มักใช้เสมอในการฝึกอบรมดังนี้

๑. การบรรยาย

คือ การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากผู้ที่ความรู้ไปยังผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเช่นเดียวกับผู้บรรยาย โดยอาศัยความสามารถในการพูดในที่ชุมนุมชนเป็นสำคัญการบรรยายทั้งข้อดี และข้อจำกัด กล่าวคือ

ข้อดี

- สะดวกทั้งผู้บรรยายและผู้ฟังจำนวนมาก
- ใช้เวลาอันน้อยกว่าวิธีอื่นในการเสนอเนื้อหาสาระ
- สามารถควบคุมได้ทั้งเนื้อหา และเวลา

ข้อจำกัด

- เป็น เพาะเป็นการสื่อความหมายทางเดียว
- จำกัด เนื้อหาที่นำเสนอ
- ไม่เหมาะสมสมควรรับเรียนงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ หรือเรื่องที่มีข้อคิดเห็นขัดแย้ง ได้มาก

วิธีการดำเนินการ

- เลือกผู้บรรยายที่มีความสามารถในการพูด
- ผู้ฟังความมีพื้นความรู้และความเข้าใจมากพอควร
- ความมีช่วงเวลาต่อน้ำท้ายไว้ให้ผู้ฟังเข้ากัน
- ใช้เมื่อมีเวลาจำกัดและผู้ฟังจำนวนมาก

ถ้าท่านเป็นวิทยากรและจำเป็นต้องให้วิจัยบรรยายท่านต้องเตรียมตัวและเตรียมเรื่องที่จะบรรยายให้ดี

หลักในการเตรียมตัว

- หัดให้มีนิสัยเป็นนักพูดที่ดี
- ศึกษาหลักการพูดที่ถูกต้องจากตำราและบุคคล
- ฝึกซ้อมการพูดอยู่เสมอ

หลักในการเตรียมเรื่อง

เมื่อจะบรรยายวิชาใดต้องเริ่มจาก

๑. วิเคราะห์

ผู้เข้ารับการอบรม ว่าเป็นใคร มีตำแหน่งใด เป็นเพศใด พื้นความรู้อย่างใด จำนวนเท่าใด ห้าข้อดังนี้
ขอบเขตพึงได ควรพูดประเด็นใดบ้าง ตามช่วงเวลาที่ไดรับ กำหนด หัวข้อประยุกต์ ของวิชาไหนในหัวข้อใด
ต้องการอะไร มีความเกี่ยวเนื่องกับวิชาอื่นไม่พึงได

๒. วางแผน

คิด ว่าจะพูดอะไรบ้าง ค้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ไดเนื้อหาสาระที่ต้องการ อาจจะค่าเจ้า
เอกสาร ตำราสัมภาษณ์ หรือ สนทนากับผู้มีประสบการณ์ หรือเดินทาง ไปยังสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะ^{จะ}
บรรยาย เรียบเรียง โดยรำข้อมูลที่ไดมาจัดเข้าเป็นรูปบทความ มีคำนำเรื่อง และ บทสรุปคำนำ กระวนนี้
ความสำคัญที่ต้องพูดรีบอันนั้น แล้ว ยงเข้าหาเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องเริ่มจากเรื่องมายังประทีมนี้ ๆ ที่ตั้งเป็นอย่างไร
ถูกต้องเหมาะสมพร้อมยกตัวอย่างประกอบมีสกิดที่แม่นยำ อุปมาอุปมาส เนื้อเรื่องสอดคลบซึ่งเป็นลักษณะ ไม่แกไป
งามมา

สรุป ย้ำสาระสำคัญและทิ้งท้ายให้ประทับใจ เพื่อก่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติตามที่เราต้องการ

๓. ขั้นบรรยาย

ภาษา ถูกต้อง สุภาพควรใช้ภาษาที่ทำให้คนที่ฟังเข้าใจง่าย เป็นภาษากลาง หรือภาษาท้องถิ่นเพื่อที่จะ^{จะ}
ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น น้ำเสียง ชัดเจน เน้นหนักเบาตามความสำคัญของเนื้อเรื่องการติดต่อกันถูกต้อง บุคคล
ภาพ การวางแผนตัวการใช้สายตาท่าทาง รวมทั้งการแต่งกายสุภาพ เหมาะสมกับภาพ เทศ

การระดมสมอง คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น โดยไม่มีการปิดกั้นความคิด เพื่อเน้น^{ให้}
ให้ทุกคนมีส่วนร่วมวิพากษิวิจารณ์การปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรม ตลอดถึงการสร้างอารมณ์ขันเป็นกันเอง ก็จะ^{จะ}
ทำให้ทุกคนที่อยู่ด้วยกันว่าเป็นครอบครัวเดียวกันมีอะไรก็สามารถทูลปรบกษาหารือกัน และนำความคิดของตนเองที่^{ที่}
เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงาน ตลอดถึงการประเมินค่าความคิด

ในขณะที่แต่ละคนแสดงความคิดเห็น วิทยากรจะจดทุกอย่างที่บันทึกไว้ลงในกระดานที่ผู้เข้ารับการอบรมที่
มองเห็น ถูกใจให้ทุกคนให้ความเห็น เมื่อได้สมควรให้ตั้งคณูที่จะนับ ๑-๕ คน เพื่อพิจารณาความคิดเหล่านั้น ดังนี้
ความคิดใดให้ไม่ได้ให้ตัดออก ความคิดใดใช้ได้รวมไว้และจัดลำดับความคิดที่ใช้ได้ ว่าความคิดใดใช้ได้ที่สุด
แล้วนำข้อพิจารณาเสนอต่อที่ประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

ข้อดี

๑. ส่งเสริมความคิดริเริ่ม .

๒. ช่วยให้เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
๓. ได้ข้อเสนอแนะมากในเวลาสั้น
๔. ช่วยให้ตื่นเต้นเร้าความสนใจ
๕. ช่วยให้ได้ความคิดเห็นหลากหลายความคิด ไม่มองปัญหาอยู่ในวงแคบ

ข้อจำกัด

๑. ข้อเสนอแนะบางข้ออาจมีคุณค่าน้อย
๒. ไม่เหมาะสมกับกลุ่มที่ใหญ่เกินไป
๓. ปัญหาที่พิจารณาจะมีครั้งละปัญหาเดียว

การอภิปราย แยกเนื้องการนำอภิปรายและการอภิปรายคุณ ดังนี้

- ก. การนำอภิปราย เป็นเทคนิคการจัดประชุมรูปหนึ่ง ซึ่งมุ่งให้ผู้เข้าประชุม ได้แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่าง ๆ และเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน องค์ประกอบ

๑. ผู้เข้าร่วมประชุม ๑๕-๒๕ คน
๒. ทุกคนเข้าใจบทบาทและมีความรู้ในหัวข้ออภิปรายพอกвар
๓. ผู้นำอภิปราย
๔. มีการอภิปรายอย่างเสรี

หน้าที่ผู้นำอภิปราย

๑. บางตัวเป็นกลาง
๒. ตั้งประเด็น
๓. ประสานความคิด
๔. สรุปประเด็น

การนำอภิปรายต่างกับการบรรยาย ตรงที่วิทยากรมิใช่ผู้พูดแต่เพียงฝ่ายเดียวหากจะให้คำวิจารณ์เพื่อติ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนประสบการณ์อยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการซ้าคาม

๑. เพื่อเปิดอภิปราย
๒. เพื่อกะตุนความสนใจ
๓. เพื่อย้ำๆให้เกิดความคิด
๔. เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม
๕. เพื่อดึงให้ร่วมอภิปราย
๖. เพื่อสร้างเรื่องราวติดต่อกัน
๗. เพื่อเปลี่ยนแนวอภิปราย
๘. เพื่อพิจารณาความรู้ผู้เข้าร่วมประชุม
๙. เพื่อสรุปประเด็น

๑๐. เพื่อจำกัดขอบเขตการอภิปราย

ประเภทคำวิจารณ์

๑. ขอข้อเท็จจริง
๒. ขอความเห็น คำอภิปราย
๓. ต้องการเหตุผล
๔. ถามนำ
๕. ถามยื้อน

๗. การอภิปรายเป็นคณะ

คือ การที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนประมาณ ๔-๕ คน ร่วมกันดำเนินการอภิปรายอย่างมีระเบียบ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อกำหนดปัญหาที่จะพิจารณา
๒. เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง
๓. เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา
๔. เพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจส่วนประกอบต่าง ๆ ของปัญหา
๕. เพื่อประเมินวิธีการกระทำที่ผ่านมา
๖. เพื่อเป็นวิธีการฝึกอบรมแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังสนใจ

องค์ประกอบ

๑. ประธาน
๒. พิธีกร
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. ผู้ฟัง

หน้าที่ขององค์ประกอบ

ประธาน

- กล่าวเปิดประชุม
- แนะนำพิธีกร
- กล่าวปิดประชุม
- ในบางกรณี ประธานอาจเป็นคนเดียวกับพิธีกรก็ได้

พิธีกร

- แนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ
- เชิญพูดที่ละคน
- สรุปที่แต่ละคนพูด
- รักษาเวลา

ผู้ทรงคุณวุฒิ

- ให้ความคิดเห็นของตน
- เสริมความคิดเห็นของผู้อื่น โดยขออนุญาตจากพิธีกรก่อน

ผู้ฟัง

- ศึกษาเอกสารล่วงหน้า
- ตั้งใจฟัง
- ถ้ามีส่วนร่วมถ้าไม่มีช่วง FORUM ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

ข้อดี

๑. ดึงดูดความสนใจ
๒. ผู้ฟังได้ช้อคิดเห็นกันร่วมกัน
๓. ทำให้ทราบปัญหาหลายมุม
๔. ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมถ้าไม่มีช่วง FORUM ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

กรณีเรื่อง

ในการแบ่งกลุ่มย่อยนักจากนอบปัญหาให้กับกลุ่มพิจารณาแล้วก็สามารถเรื่องราบที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานซึ่งอาจมาจากเป็นเอกสารหรือเล่าเรื่องให้ฟังก็ได้ เพื่อให้กับกลุ่มพิจารณาว่า

- อะไรคือปัญหา
- อะไรคือสาเหตุ
- แนวทางแก้ไข

เพื่อนัดให้กลุ่มอภิปราย ถกเถียง แล้วหาข้อยุติในการแก้ปัญหา กรณีเรื่องนี้ต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง แต่ไม่กล่าวถึงบุคคลและสถานที่จริงที่เหตุการณ์นั้นและต้องมีข้อมูลรายละเอียดเพียงพอที่ผู้เข้าอบรมมองเห็นได้ กรณีเรื่องได้

ข้อดี

๑. ช่วยให้ตัดสินใจได้โดยทันที
๒. ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้เข้าอบรม
๓. ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

ข้อจำกัด

๑. การสร้างกรณีเรื่องต้องใช้เวลามากและผู้เขียนต้องทำงานอย่างมาก
๒. หากกรณีเรื่องไม่ดีหรือล้าสมัยจะไม่เป็นปัจจุบัน
๓. หากวิทยากรไม่ทักษะในการใช้กรณีเรื่อง จะไม่สามารถชี้แจงหรือสรุปดูประสรุปของเรื่องให้สอดคล้องกับวิชาที่สอนได้

๕. การแสดงบทบาทสมมติ

คือการสมมุติสถานการณ์ขึ้นมาอย่างหนึ่งและมอบให้ผู้เข้าอบรมแสดงเป็นในกรณีศึกนั้นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นซึ่งมักจะต้องสัมพันธ์ติดต่อกับบุคคลอื่น โดยวิทยากรอาจเขียนบทให้ หรือให้ผู้แสดงคิดเองตาม

หัวข้อที่มีกรุ๊ปกันดี และตามความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสถานการณ์ที่นั่น เมื่อจบการแสดงผู้ชุมชนวิจารณ์ วิทยากรสรุปเข้าสู่เนื้อหาวิชาการที่ต้องการเน้นพุ่งติดกรอบ

ข้อดี

- สามารถจำลองเรื่องที่ต้องการอภิปรายได้
- ทำให้คนสนใจมากกว่าการพูด
- ผู้แสดงมีโอกาสคิดว่าตำแหน่งที่ตนสวมบทบาทการแสดงออกอย่างไร

ข้อจำกัด

- ไม่เหมาะสมกับผู้อบรมที่มีวัยวุฒิสูง
- ถ้าผู้แสดงไม่มีความสามารถพอกำหนดให้สามารถชี้ถึงพุ่งติดกรอบที่ต้องการได้
- ถ้าสรุปการแสดงไม่ดี อาจทำให้มองเป็นเรื่องเด็กเล่น
- ผ่านไปบู๊ให้ได้กับหัวข้อมนุษย์สัมพันธ์และการติดสินใจ

๖. เกมส์ (Games)

ตือกิจกรรมที่มีการแข่งขัน โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้เล่นตามกติกาที่กำหนดให้ แต่เกมส์ในการฝึกอบรมมีเป้าหมายที่จะให้เกิดการเรียนรู้ในพุ่งติดกรอบของตนเองและผู้อื่น ฉะนั้นเมื่อเล่นจบแล้ววิทยากรจะสรุปว่า ต้องการให้ผู้เล่นเรียนรู้อะไรเกมส์มีหัวสัมภาระชี้จากใจให้เวลาเพียงไม่กี่นาทีสำหรับบางเกมส์ แต่ถ้าเป็นบริหารมักจะใช้เวลามาก เพราะมีสัญลักษณ์เกี่ยวกับตัวเลขให้คิดคำนวณ โดยกำหนดให้ผู้เล่นสวมบทบาทเป็นโครงคนใดคนหนึ่งซึ่งต้องทำการติดสินใจโดยแข่งขัน

- ตนเอง ผู้อื่น เกsta สถานการณ์
หัวใจของเกมส์อยู่ที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง และบทสรุปของวิทยากร ที่มีสาระเข้าเรื่องที่สอน ไม่ใช่เกมส์เข้ามาเพื่อเห็นผู้เข้ารับการอบรมเบื้องหนือประสังค์จะให้สนุกสนานอย่างเดียว

ข้อดี

- ย่นย่อสถานการณ์ที่ใช้เวลานานในชีวิตจริงมาใช้ในการฝึกอบรมระยะสั้นได้
- มีเกมส์หลากหลายนิสัยให้เลือกใช้ตามเป้าหมายและขนาดของกลุ่ม
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสฝึกฝนตนเองตามสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น
- ใช้พุ่งติดกรอบในการเล่นเกมส์ชี้สาระวิชาได้

ข้อจำกัด

- หากเกมส์ไม่สมเหตุผลจะน่าเบื่อ
- หากวิทยากรไม่ชำนาญในการใช้เกมส์จะไม่เป็นผลดี
- เกมส์ที่สับซับข้อนต้องใช้เวลามากและอุปกรณ์ทันสมัย
- ผ่านไปบู๊เกมส์ต้องอาศัยความชำนาญและค่าใช้จ่ายมาก

๗. กลุ่มย่อย

ในการนี้ที่ประชุมใหญ่มีงานที่ต้องพิจารณาหลายอย่าง แต่มีเวลาจำกัดหรือมีจำนวนสมาชิกมากเกินไป ไม่สะดวกในการที่จะให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการอโภคความคิดเห็นได้เท่าที่ควร เรามักจะแบ่งผู้เข้าร่วมรับการอบรมออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละไม่เกิน ๖ คนแล้วมอบปัญหาให้พิจารณาผู้เข้าร่วมไม่กล้าพูดก็จะมีโอกาสพูดเป็นการใช้ส่วนของทุกคนให้เป็นประยุกต์

กลุ่มย่อยมีหน่วยนิด ๑ กล่าวถึงในที่นี้ ๒ ชนิดคือ

๑. กลุ่มผึ้ง (buzz group) คือการ แบ่งกลุ่มย่อยไม่เกิน ๖ คน ใช้เวลาพิจารณา๕-๖ นาที หมายความว่า สำหรับพิจารราปัญหาปลีกย่อยซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เวลา many และผู้เข้ากลุ่มอาจไม่ต้องลุกจากที่

๒. กลุ่มเดินรอบ(circular group) 用于ให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นแบบชุดๆ กะรำคอกอกอุยเพราฯ กลุ่มจะเป็นผู้เสนอปัญหา ผู้ที่อยู่ข้างมือของประธานจะเสนอความคิดเห็นเป็นทางตรงและคนถัดไปจะน้อมทุกคน ของตนบังจนครบคน ในรอบหนึ่ง ๆ มีสิทธิพูดเพียงครั้งเดียว

สรุป

การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์จะช่วยแก้ปัญหาในการทำงานของบุคคลเพื่อให้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ดีผู้ซึ่งต่อต้านหรือไม่ได้รับประโยชน์ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา แต่ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความเหมาะสมกับงาน สำหรับอุดมการณ์นักพัฒนาเยาวชนนั้น เป็นกระบวนการสร้างคนดีเพื่อทำไปสร้างคนดีเพื่อนำไปสร้างสังคมที่ดีดังนั้นที่กระบวนการเป็นพิเศษ การเลือกใช้เทคนิคที่ถูกต้อง รวมทั้งดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม จะช่วยให้การฝึกอบรมบรรลุผลได้ด้วยดี

วิธีการปฏิบัติปัสสนากรรมฐาน

พระอาจารย์ผู้ให้การนຽนานควรปฏิบัติตั้งนี้..

๑. วันแรก ให้การนຽนานไปปฏิบัติ ๖ ข้อคือ

๑. เดินจงกรม

เวลาเดินจงกรมให้ทอดสายตาไปประมวล ๒ ศอก สติจับอยู่ที่เท้าเดินช้า ๆ เดลายนกเท้าข่าวกาวนาว่า “ขาย่างหนอ” ขณะที่ใจนึกว่าขัวต้องยกเท้าขัวขึ้นทันที เท้าที่ยกกับใจนักต้องให้พร้อมกันขณะว่า ย่าง ต้องเคลื่อนเท้าไปพร้อมกัน ขณะว่า หนอ เท้าต้องลงถึงพร้อมกัน เดลายนกเท้าข้ายกเหมือนกันภูวน้ำร้าว “ข้าย ย่าง หนอ” ปฏิบัติเหมือนกันกับ ขวย่างหนอ สันเท้า กับ ปลายเท้า หางกันประมวลนีคีบหนึ่งเป็นอย่างมาก เมื่อเดินสุด เสื่อหรือสุดถนน หรือสุดสถานที่ให้เอาเท้าเดียงกัน แล้วหยุดยืนนาทีๆ ยืนหนอ ยืนหนอ ยืนหนอ ช้า ๆ ๓๐ ครั้ง หรือ ๔ ครั้ง ขณะนั้นให้สติอยู่ที่ร่างกายอย่าให้ออกไปนอกร่างกาย แล้วกลับ จะกลับข้างข้ายกหรือข้างขวาที่ได้เวลา กลับสันเท้าอยู่กับพื้นยกปลายเท้าข้างที่จะกลับแล้วภูวน “กลับหนอ” เช่นเดียวกันให้หมุนเรียนไปย่างนี้จนกว่า จะได้ที่ทันต้องการแล้วยืนภูวน้ำร้าว ยืนหนอ ยืนหนอ ยืนหนอ ๓ ครั้ง หรือ ๔ ครั้ง แล้วเดินจงกรม ขวย่างหนอ รีบไปให้เดินกลับไปกลับมาอยู่อย่างนี้ประมวล ๓๐ นาทีเป็นอย่างต่อ ๑ ชั่วโมงเป็นอย่างต่อ

๒. นั่ง

ให้เตรียมจัดอasanะสำหรับผู้ไว้ก่อนเวลาอ่านให้ค่อย ๆ ย่อตัวลงพร้อมกับภารานาว่า "นั่งหนอน" ให้ภารานาอย่างนี้เรียกไปจนกว่าจะนั่งเสร็จเรียบร้อยภูริหัตถ์ให้นั่งขัดสมาธิคือขาขวาทับขาซ้ายมือขวาทับมือซ้ายตั้งตัวตรงแต่จะนั่งเก้าอี้หรือนั่งพับเพียบก็ได้นั่งเรียบร้อยแล้วให้หลับตา เอาสดติมาจับอยู่ที่ห้องพองยูบเดลากายใจเข้าห้องพองให้ภารานาว่า พองหนอน ใจที่นิ่งกับห้องที่พองต้องให้ทันกัน อย่าให้ก่อนหรือหลังกันเวลาหายใจออก ห้องยูบให้ภารานาว่า ยูบหนอน ใจที่นิ่งกับห้องที่ยูบต้องให้ทันกันอย่าให้ก่อนหรือหลังกันข้อสำคัญให้สดติจับอยู่ที่อาการพองยูบเท่านั้น อย่าไปดูลงที่จมูกและตะเบงห้องให้นั่งภารานาอย่างนี้ตลอดไปอย่างต่อไปประมาณ ๓๐ นาที ช่วงเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง

๓. เวทนา

ในขณะที่นั่งอยู่นั่นถ้ามีเวทนา คือ ความเจ็บปวด เมื่อย คัน เป็นต้น เกิดขึ้นให้ปล่อยพองยูบ แล้วเอาสดติไปกำหนดที่เจ็บ หรือ ปวดเมื่อย นั่นพร้อมกับภารานาว่า เจ็บหนอน ๆ หรือ ศรีษะหนอน ๆ ตุดแต่เวทนาจะเกิดขึ้นเมื่อเวทนาหายแล้ว ให้เอาสดติไปกำหนดที่ห้องว่า พองหนอน ยูบหนอน ต่อไปอีกจนกว่าจะครบกำหนด

๔. จิต

ในเวลาที่นั่งอยู่นั่นถ้ามีจิตคิดถึงบ้าน ถึงทรัพย์สมบัติ หรือกิจการงานต่าง ๆ ให้เอาสดติปักลงไปที่หัวใจพร้อมกับภารานาว่า คิดหนอน ๆ จนกว่าจะหยุดคิดเมื่อหยุดคิดแล้วให้กลับไปกำหนดพองยูบต่อไปอีกแม้แต่ตีใจเสียใจ โกรธ เป็นต้น ก็ให้กำหนด เช่น กันคือถ้าตีใจก็กำหนดตัว ตีใจหนอน ๆ ถ้าเสียใจให้กำหนดตัว เสียใจหนอน ๆ ถ้าโกรธให้กำหนดตัว โกรธหนอน ๆ เป็นต้น

๕. เสียง

ในขณะที่นั่งอยู่นั่นถ้ามีเสียงดังหนวกหู ให้ใช้สดติกำหนดที่หู ภารานาว่า ได้ยินหนอน ๆ จนกว่าจะหายหนวกหู เมื่อหายหนวกหูแล้ว ให้กำหนดพองยูบต่อไป

๖. นอน

เวลานอนให้ค่อย ๆ เอนลงพร้อมกับภารานาตามไปว่า นอนหนอน ๆ จนกว่าจะนอนเรียบร้อย ขณะนี้ให้สดติจับอยู่กับอาการเคลื่อนไหวของร่างกายเมื่อนอนเรียบร้อยแล้วให้เอาสดติมาไว้ที่ห้อง พร้อมกับภารานาว่า พองหนอน ยูบหนอน ต่อไปให้ค่อยสังเกตให้ดีว่าจะหลับไปต่อจนพองหรือยูบ วันแรกให้ปฏิบัติเพียงเท่านี้ วันต่อไปให้สังสารณ์กับพระอาจารย์

๑. วันที่ ๒ ให้เพิ่มบทเรียน ๑ บทคิดกำหนดจิตใจเมื่อผู้ปฏิบัติมาสังขารมณ์ พระอาจารย์ต้องถามให้ละเอียดนับแต่การเดิน การนั่ง เวทนาจิต และนอนแล้ว ถ้ามีสภาวะต่อไปเสร็จแล้วเพิ่มบทเรียนการเพิ่มบทเรียนนี้ คือให้กำหนดต้นต้นจิต ได้แก่ ความอยากนั่นเอง เช่น อยากลูก อยากยืน อยากนั่น อยากร่อน อยากถ่ายอุจจาระ เป็นต้นเวลาจะลูก ให้เอาสดติปักลงไปที่หัวใจ ภารานาว่า อยากลูกหนอน ๆ หลาลูกให้ภารานาว่า ลูกหนอน ๆ เมื่อเดินให้ภารานาว่า อยากเดินหนอน ๆ เวลาเดินให้ภารานาว่า ขวางยังหนอน ข้างหนอน ดึงนี้

หมายเหตุ ข้อสำคัญเราจะทำอะไรทุกอย่างให้กำหนดต้นจิตทุก ๆ ครั้งเวลาจะรับประทานอาหาร ให้ภารานาว่า "อยากหนอน ๆ" เวลารับประทานให้ภารานาว่ารับประทานหนอน ๆ เป็นต้น

๒. วันที่ ๓ หรือวันที่ ๔-๕ ให้เพิ่มบทเรียนอีก การเพิ่มบทเรียนในวันนี้คือการกำหนดทวาร ๕ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย มืออีกปฏิบัติตั้งนี้ คือ

๑. เวลาดำเนินรูป ให้กำหนดว่าเห็นหนอน ๆ ตั้งสติไว้ที่ค่า

๒. เวลาหูได้ยินเสียงให้กำหนดว่า ได้ยินหนอน ๆ ตั้งสติไว้ที่หู

๓. เวลาจมูกได้กลิ่น ให้กำหนดว่า กลิ่นหนอน ๆ ตั้งสติไว้ที่จมูก

๔. เวลาลิ้นได้รส ให้กำหนดว่า รสหนอน ๆ ตั้งสติไว้ที่ลิ้น

๕. เวลาภายในรูปอ่อนแข็ง ให้กำหนดว่า ถูกหนอน ๆ ตั้งสติไว้ที่แข็งที่ถูก

๖. วันต่อไป เมื่อวันที่ ๑ – ๒ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก ๑ บท คือ เพิ่มเติมจกรรมระยะที่ ๒ ว่า “ยกหนอน เหยียบหนอน”

๗. วันต่อไป เวลากำหนดว่า ยุบหนอน นั้นถ้ารู้สึกว่าทิ้งจังหวะไว้นานนิดหนึ่งท้องจึงพอง ให้เพิ่มนั้งหนอนได้ ดอนง่า นั้งหนอนนั้นรูปนั้งประกายในใจดูเราสองกระจะช้ำแบบเดียวกันนั้น เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม จะได้รูปปฏิบัติ ดังนี้

ก. เวลาเดินได้ ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ข่วยย่างหนอน ข้าย่างหนอน

ระยะที่ ๒ ยกหนอน เหยียบหนอน

ข. เวลานั่งได้ ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑-๒ พองหนอน ยุบหนอน

ระยะที่ ๓ พองหนอน ยุบหนอน นั่งหนอน

๘. วันต่อไป เมื่อวันที่ ๓ และที่ ๔ เกิดแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก ๑ บท คือ เพิ่มเติมจกรรมระยะที่ ๓ ว่า ยก หนอน ย่างหนอน เหยียบหนอน เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิมเป็น ๓ ระยะดังนี้คือ

ระยะที่ ๑ ข่วยย่างหนอน ข้าย่างหนอน เดินประมาณ ๑๐-๒๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอน เหยียบหนอน เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอน ย่างหนอน เหยียบหนอน เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที

๙. วันต่อไป เวลากำหนดพองหนอน ยุบหนอน นั่งหนอน เมื่อถึงตอนที่เข้าร่วมหนอนนั้น ถ้ากำหนดว่านั่งหนอนแล้วแต่ยัง ทิ้งระยะห่างอยู่คือห้องซังไม่พอขึ้นให้ถึง ถูกหนอน ได้อีก แต่ถ้าผู้ใดก็ว่างคดเพียงพองหนอน ยุบหนอน ก็ได้สมารถอยู่ แล้ว ไม่จำเป็นต้องเพิ่มบทเรียนให้แก่ผู้นั้นอีก หรือคนเมาคนแก่หรือเด็ก ก็เมควรเพิ่มบทเรียนให้เพียง ข่วยย่าง ข้าย่าง ยัง ก็พอแล้ว ถึงเวลาเมื่อใช้เพียงพองหนอน ยุบหนอน เท่านั้น ถ้าเพิ่มบทเรียนให้มากกว่านั้น จะทำให้พื้น เนื้อ และไม่ได้ผลดีเมื่อเพิ่มถูกหนอนเข้าไปอีก จะได้รูปปฏิบัติดังนี้ คือ พองหนอน ยุบหนอน นั่งหนอน ถูกหนอน หมายเหตุ - ค่าว่า ถูกหนอน ในที่นี้หมายความถูกที่กันย้อยคือกันย้อยถูกกับพื้นแล้ว เอาสติปักลงไปตรงที่ถูกนั้นยุบ นั่ง ถูก ทั้ง ๓ นี้ต้องให้อูฐในระยะเดียวกัน เมื่อว่าถูกหนอนแล้วทั้งจังหวะของขึ้น

๑๐. เมื่อวันที่ ๕-๖-๗ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือเพิ่มระยะที่ ๔ ตั้งนี้ คือ ยกสันหนอน ยกหนอน ย่างหนอน เหยียบหนอน เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม ก็ได้รูปปฏิบัติดังนี้คือ

ระยะที่ ๑ ข่วยย่างหนอน ข้าย่างหนอน เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอน เหยียบหนอน เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอน ย่างหนอน เหยียบหนอน เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกสันหนอน ยกหนน ย่างหนนอ เยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที
๙. เมื่อถูกที่ ๘ - ๙ - ๑๐ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือเพิ่มระยะที่ ๕ ดังนี้คือ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ เหยียบหนนอ เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม ก็ได้ปฏิบัติตั้งนี้คือ

ระยะที่ ๑ ข่วยย่างหนนอ ข้ายย่างหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนนอ เหยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนนอ ย่างหนนอ เหยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ เยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๕ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ ลงหนอ ถูกหนอ เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที

๑๐. เมื่อถูกที่ ๑๑ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือเพิ่มระยะที่ ๖ ดังนี้คือ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ เหยียบหนนอ เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม ก็ได้ปฏิบัติตั้งนี้คือ

ระยะที่ ๑ ข่วยย่างหนนอ ข้ายย่างหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนนอ เหยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนนอ ย่างหนนอ เหยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ เยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๕ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ ลงหนอ ถูกหนอ เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที

ระยะที่ ๖ ยกสันหนอน ยกหนนอ ย่างหนนอ ลงหนอ ถูกหนอ เหยียบหนนอ เดินประมาณ ๑๐ - ๒๐ นาที
ถ้ามีเวลามากให้เดินระยะละ ๑๐ นาມี รวมเป็น ๑ ชั่วโมงถ้ามีเวลาน้อยให้เดินระยะละ ๕ นาที รวมเป็น ๓๐ นาที
แล้วจึงนั่ง ส่วนการนั่งนั่นให้เพิ่มถูกอีก ๖ แห่ง ดังนี้

๑. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกหนนอ (ถูกกันน้ำด้วยน้ำ)
๒. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกหนนอ (ถูกกันย้ายข้างข้าย)
๓. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกหนนอ (ถูกเข้าข้างขวา)
๔. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกหนนอ (ถูกเข้าข้างซ้าย)
๕. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกตานาดๆ
๖. พองหนนอ ยุบหนนอ นั่งหนนอ ถูกตาน้ำด้วย)

เป็นอันได้ความว่า บทเรียนนี้ครบบริบูรณ์แล้ว ถูกที่ ๑๑ คือ สังขารูเบกขานญาณก็แก่กล้าพอสมควร
เมื่อถูกที่ ๑๑ นั่นครบองค์คุณ ๖ ประมาณแล้ว พระอาจารย์ต้องเพิ่มผู้ปฏิบัติธรรมให้ประมาณ ๑๒ นาที ให้ปฏิบัติ
เครื่องครรภ์จะรู้สึกว่าให้มาก เพระจันจะได้ผลดีเต็มที่แล้ว ถ้าผู้ใดไม่ประมาณ ผู้นั้นจะได้ผลดีโดยไม่นานเลย
ประมาณ ๒ - ๓ วันเท่านั้น ถ้าผู้ใดประมาณมากขาดการกำหนดต้องรีบ ผู้นั้นจะได้ผลช้าๆ อาจจะไปถึง ๕ วัน ๗ วัน
หรืออาจจะไม่ได้ผลเลยก็เป็นได้

อธิษฐาน

เมื่อผู้ปฏิบัติมีสภาวะป่วยภูมิคุ้มกันแล้ว พระอาจารย์พึงให้อธิษฐานดังนี้

วันแรก

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลงอธิษฐานว่า “ธรรมวิเศษเบื้องสูงที่ยังไม่เกิดภายใน ๒๕ ชั่วโมง” แล้วให้ก้าวหนด
พองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติที่บ้านมีเวลาอีก ก็อธิษฐานว่า “ธรรมวิเศษเบื้องสูง
ที่ยังไม่เกิด ขอจงให้เกิดภายในชั่วโมงนี้” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป “ให้อธิษฐานทุกครั้งที่นั่ง”)

วันที่ ๒

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลงอธิษฐานว่า “ภายใน ๒๔ ชั่วโมงนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วให้กำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติที่บ้านมีเวลา空อย อธิษฐานว่า “ภายใน ๑ ชั่วโมงนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๓

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลงอธิษฐานว่า “ภายใน ๑๕ - ๑๐ - ๕ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วให้กำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติมีเวลา空อย อธิษฐานว่า “ภายใน ๕ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๔

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลงอธิษฐานว่า “ภายใน ๓๐ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วให้กำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติมีเวลา空อย อธิษฐานว่า “ภายใน ๑๕ - ๑๐ - ๕ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๕

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลงอธิษฐานว่า “ภายใน ๑๕ - ๑๐ - ๕ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วให้กำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติมีเวลา空อย อธิษฐานว่า “ภายใน ๕ นาทีนี้ ขอให้ความเกิดดับ ให้มาก” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๖

ให้เดินจงกรมแล้วนั่ง อธิษฐานว่า “ภายในชั่วโมงนี้ ขอให้ติดสบเปลี่ยนไปได้ตามประมาณ ๕ นาที” แล้วกำหนดพองยุบต่อไป) ถ้าสบไปได้ ๕ นาทีแล้ว ต่อไปก็ให้อธิษฐานเพิ่มไปเป็น ๒๐ - ๑๐ - ๕ นาที จนถึง ๑-๖ ชั่วโมงเป็นต้น

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นเรื่องสงบไม่ใช่เรื่องยุ่ง เย็บใจตลอดเวลา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นการปฏิบัติธรรมขั้นสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติเพื่อให้หันคุ้ยเข้าสู่สติสุขอย่างแท้จริง

ขอบข่ายหลักสูตรการอบรมการสอน

วิชาพุทธประวัติ	วิชาธรรมจริยา	ศาสนาพิธี
<u>พหุประวัติชั้นต้น ๑ (ป.๓-๔)</u>	<u>ธรรมจริยา ชั้นต้น ๑ (ป.๓-๔)</u>	<u>ศาสนาพิธี ชั้นต้น ๑ (ป.๓-๔)</u>
๑. กำเนิดเจ้าชายสิทธิ์ตตະ	๑. ความสัมพันธ์ในเครือญาติ	๑. ศาสนาพิธีเบื้องต้น
๒. ประสูติ	๒. มิตรสหาย	๒. พิธีกรรมทางศาสนา
๓. ชีวิตในปุรุณวัย	๓. ชีวิตในโรงเรียน	๓. พิธีกรรมในการทำบุญ
๔. เสต็จออกบรรพชา	๔. โภวัต ๓	๔. ทานพิธี
๕. ตรัสรู้	๕. พระรัตนธรรมรัย	๕. ศาสนพิธีในเทศกาลต่างๆ
๖. ปรินิพพาน	๖. ชีวิตเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ	
	๗. การช่วยเหลือ	
<u>พหุประวัติชั้นต้น ๒ (ป.๕-๖)</u>		<u>ศาสนาพิธีชั้นกลาง</u>
๑. ชุมพุทธิป	<u>ธรรมจริยาชั้นต้น (ป.๕-๖)</u>	๑. ภุกุลพิธี
๒. กำเนิดเจ้าชายสิทธิ์ตตະ	๒. ความอดทน	๒. บุญพิธี
		๓. ทานพิธี

๓. ประสุติ	๑. ความกล้าหาญ	๓. ติดต่อพิธีในเทศบาลตัวบุคคล
๔. ออกผนวช	๒. ความมั่ยสัต	๔. ข้อปฏิบัติในการประกอบพิธี
๕. ตรัสรู้	๓. ความโอบอ้อมอารี	๕. คลินิกชั้นปลาย-สูง (ม.๓-๕)
๖. ประกาศศาสนา	๔. ความมีสติรอบคอบ	๖. ศุภพิธี
๗. เสด็จจากบิลพัสดุ	๕. การควบมิตร	๗. บุญพิธี
๘. เสด็จดับขันเปรินพพาน	๖. บุญบาป	๘. ทางพิธี
<u>พุทธประวัติชั้นกลาง (ม.๑-๒)</u>		๙. คลินิกพิธีในเทศบาลตัวบุคคล
๑. ชุมพุทธวีป	๗. ความเชื่อพระพุทธเจ้า	๑๐. ข้อปฏิบัติในการประกอบพิธี
๒. เจ้าชายสิทธัตถะ	๘. ธรรมจริยาชั้น (ม.๑-๒)	
๓. แสงหาโมกธรรม	๙. คุณของพระพุทธเจ้า	
๔. ประกาศศาสนา	๑๐. โภชัต	
๕. ปัจฉิมโพธิกาล	๑๑. โลกปัล ธรรมคุณครองโลกฯ	
<u>พุทธประวัติชั้นปลาย (ม.๓-๔)</u>		
๑. ชุมพุทธวีป	๑๒. ความไม่พยาบาท	
๒. เจ้าชายสิทธัตถะ	๑๓. ตั้งปุริสธรรม ๗ ประการ	
๓. การเสด็จออกบรมฯ	๑๔. กรรม	
๔. ปัจฉิมโพธิกาล	๑๕. อบายมุข	
<u>พุทธประวัติชั้นสูง</u>		
๑. ชุมพุทธวีปก่อนพุทธกาล	๑๖. ทิศ ๖ หน้าที่ควรปฏิบัติ	
๒. ชุมพุทธวีปสมัยพุทธกาล	๑๗. ทิภูธิรัมมิกัตตตประโยชน์	
๓. ชุมพุทธวีปหลังพุทธกาล	<u>ธรรมจริยาชั้นปลาย (ม.๓-๕)</u>	
	๑. การควบมิตร	
	๒. อบายมุข	
	๓. ธรรมวารสารรวม	
	๔. ศีล	
	๕. คุณค่าของพระพุทธศาสนา	
	๖. ทิศ ๖ หน้าที่ที่ควรปฏิบัติ	
	๗. อุกุศลมูล-กุศลมูล	
	<u>ธรรมจริยาชั้นสูง (ม.๕-๖)</u>	
	๑. ศีล	
	๒. ธรรมวารสารรวม	
	๓. สังคหตถุ	
	๔. คุณค่าของพระพุทธศาสนา	
	๕. อุกุศลมูล-กุศลมูล	
	๖. สังสารวภูมิ	

	๙.พิธีกรรมและหลักการบางอย่างใน พระพุทธศาสนา ๑๐.ศาสนาสำคัญของโลก -พราหมณ์(อินดู) -พระพุทธศาสนา -ศาสนาคริสต์ -ศาสนาอิสลาม
--	---

ภาคปฏิบัติ	ภาคกิจกรรมเสริม
๑.วิธีสมាពานกรรมฐาน	๑.สังเคราะห์ด้วยปัจจัยนิพัทธ์ในประเทศไทย
๒.วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน	๒.บำเพ็ญสาธารณประโยชน์โดยใช้ชีวิตประจำวัน
	๓.วิชาติดปี
	๔.โดยทัศน์

วิธีสมាពานกรรมฐาน

เมื่อจะปฏิบัติกรรมฐาน ผู้ปฏิบัติต้องสมាពานพระกรรมฐาน โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ถวายสักการะต่อพระอาจารย์ผู้ให้พระกรรมฐาน

๒. จุดเทียน ถูป บูชาพระรัตนตรัย

๓. หากเป็นพระให้แสดงข้าบติ ก่อน หากเป็นคุณหัสดี รับศีลก่อน

๔. มอบกิจถวายชีวิตต่อพระรัตนตรัย ดังนี้

อิมาหัง ภะคค河西 อัตตะภาัง ดุਮหागัง ปะริจจะhami ข้าแต่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ ขอ
มอบกิจถวายชีวิตต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระลัทธิ

๕. มอบกิจถวายตัวต่อพระอาจารย์ดังนี้

อิมาหัง อาจวิริยะ อัตตะภาัง ดุมหागัง ปะริจจะhami ข้าแต่พระอาจารย์ผู้เจริญ ข้าพเจ้ามอบกิจถวายตัว
ต่อคุรุบาอาจารย์เพื่อเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

๖. ขอพระกรรมฐานว่าดังนี้

นิพพานสสະ เม ภันเต สจฉกະระณตถายะ กัมมมภ្យฐานัง ททิ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจะให้กรรมฐานแก่
ข้าพเจ้า เพื่อทำให้แจ้งชื่นมรคผลนิพพาน ต่อไป

๗. แผ่เมตตา ว่าดังนี้

อะหัง สุขิโต โนมิ ขอให้ข้าพเจ้าถึงสุขปราคจากทุกข์ ไม่มีเงร ไม่มีภัย ไม่มีความลำบาก ไม่มีความ
เดือดร้อนขอให้มีความสุข รักษาตนอยู่เดิม

สัพเพ สัตตา สุขิตา โนนตุ ขอให้สัตว์ทั้งหลาย ทุกตัวตนตลอดจगатบุตร เทพธิتاทุกพระองค์ พระภิกษุ สามเณร
และผู้ปฏิบัติธรรมทุกท่าน ขอท่านจะมีความสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเงร ไม่มีภัย ไม่มีความลำบากไม่เดือดร้อน
ขอให้มีความสุข รักษาตนอยู่เดิม

๙. เจริญมรณสติว่าดังนี้

อัทธรุัง เม ชีวิตดัง ชีวิตข่องเราไม่นี่แน่นอน ความตายของเรานี่แน่นอนเราต้องตายแน่ เพราะชีวิตของเรานี่ตายเป็นที่สุดนับว่าโชคดีแล้ว ที่เราได้เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ โอกาสบันนี้ ไม่เสียที่ที่ได้เกิดม เพบพุ.ธ คำสอน

๙. ตั้งสังฆะอธิษฐานและปฏิญาณตนต่อพระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์

เยนวดี ยันติ นิพพานัง พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวกได้ดำเนินไปสู่พระนิพพานด้วยหนทางเส้นนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งสักจะอธิษฐานปฏิญาณตนต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ ตั้งแต่นี้ต่อไปข้าพเจ้าจะตั้งอกตั้งใจ ประพฤติและปฏิบัติเพื่อให้บรรลุมรรคผลดำเนินร้อยตามพระองค์ท่าน

อีกอย่าง ถ้ามานุสัมมະประภูปัตติยา ระดับนัดตะยัง บุชเม ข้าพเจ้าขอนบูชาพระรัตนตรัยด้วยการบูรณะรูป
สมควรแก่กรรมผลนิพพานนี้ด้วยสักจวากที่กล่าวอ้างมานี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้บรรลุมรรคผล นิพพาน ด้วยเทอนุ
จากนั้นสวัสดิพทธคุณธรรมคุณลัษณะคุณ ดังนี้

ອົດປີໂສ ກະຄວາ ອະຮະໜັງສົມມາສັນພູດໂຮ ວິຊາຈະສັນປັນໂນ ສຸກໂຕ ໂຄກວິຖຸ ອະນຸດຕະໂຮ ບຸຮົສະໜັມມະຄາຮະດີ ສັດຖາ ເກວະມະນຸສສັນພົມ ກະຄວາວິຖຸ

ສາວາໂທ ກະຄະວາຕາຮົມໂນ ສັນທິກູສູໂໂກ ອະກາລິໂໂກ ເອົນປັສລິໂໂກ ໂອປະຍີໂໂກ ປັຈັດຕັ້ງ ເຖີ່ຕັພໂພ ວິໝູໝູທີ່ຕີ ສູປະຕິປັນໂນ ກະຄະຖຸດ ສາວະກະສັງໂມ ອຸ່ນປົງປັນໂນ ກະຄະວະໂທ ສາວະກະສັງໂມ ພູຍະປົງປັນໂນ ກະຄະວະໂທສາວະກະສັງໂມ ສາມືຈີ ປົງປັນໂນ ກະຄະວະໂທ ສາວະກະສັງໂມ ຍະທັງ ຈັດຕາຣີ ປຣີສະບຸການ ຂ້ອງຮູ່ ປຣີສະປຸກລາ ເລະກະຄະວະໃຫສາວະກະສັງໂມ ອານເນຍໂຍ ປານເນຍໂຍ ທັກໃຫຍ່ໂຍ ອັນຫະລະກະຮະນີໂຍ ອະນຸດຕະວົງ ປຸ່ນໝັກເຊີດຕັ້ງ ໂດກັດຕາທີ ຈົບແລ້ວກຣານ ຕ ຄົງ

วิธีการทำสมาร์ท

วิทยากรจาก รพ.น่านบรรยายด้านสุขภาวะ

สิ่งที่ขาดไม่ได้คือการปฏิบัติและการ
จาริกไปตามหมู่บ้านต่างๆ

วัฒนธรรม ประเพณีหนึ่งที่ทำให้ชุมชน
เกิดส่วนร่วม เป็นการถ่ายทอดที่ดูด้วยตา
และการกระทำ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการ
เรียนรู้ระหว่างชุมชน โดยชุมชน

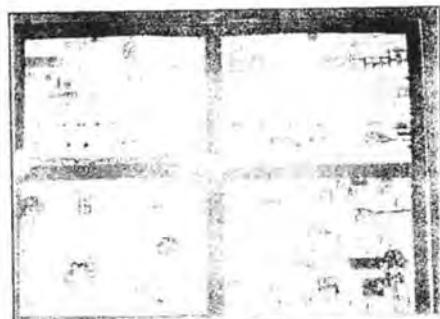
พระพี่เลี้ยงและสามเณรสนทนากธรรม

การปฏิบัติตัวโดยตนเองท่านนั้นที่จะทำให้เกิดความรู้

ประชุมกระบวนการ แนวทางการ
พัฒนาการบริพชาสามແນກາຄຖຽວອນ
จังหวัดน่าน

ผลงานการร่วมเสนาเรื่องเมืองน่านที่
ขันรู้จัก ของสามภาคຖຽວອน จำกัดสันติสุข

บทที่ ๕ สรุปแล้ววิเคราะห์ผล

จากการดำเนินงานการบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อนจังหวัดน่าน ทางทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วบรวมองค์ความรู้การบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในปีที่ผ่านมาของพื้นที่ ที่ดำเนินการ ๑๒ แห่ง โดยข้อมูลที่ได้มาจะนำมายังเคราะห์ / สังเคราะห์รวมกันของชุมชน หลังจากนั้นทุกฝ่ายจะมีกำหนดรูปแบบร่วมกัน การพัฒนารูปแบบการบริพชาจะต้องมีการพัฒนารูปแบบที่สมสมัยให้สอดคล้องกับพื้นที่แต่ละพื้นที่ ให้มากที่สุด หลังจากได้รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเรียบร้อยแล้ว แต่ละพื้นที่จะนำรูปแบบที่กำหนดร่วมกัน "ไปทดลองปฏิบัติให้ในพื้นที่ หลังจากการบริพชาสามเณรล้วนๆดูแล้ว คณะทีมวิจัย จึงเป็นทีมที่ต้องมาประสานงานให้ต่อ เนื่องจากติดตามงานหลังจากสิ้นสุดการบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และได้สรุปการดำเนินงานของการบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในแต่ละพื้นที่ เมื่อทีมวิจัยได้มีการสรุปบทเรียนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว จะสามารถนำข้อมูลที่ศึกษาและสรุปไปพัฒนารูปแบบการบริพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่สมสมัยได้ต่อไป

ปัญหาที่ตามมาในเรื่องของรูปแบบของการพัฒนาที่จะใช้ในการบรรพชาของจังหวัดน่าน ให้ได้แบบเดียวกันนั้น เป็นไปได้ยากยิ่งเนื่องจากปัญหาที่เป็นไปไม่ได้คือ วิทยากร เนื่องจากวิทยากรที่จะทำการจัดทำโครงการต้องมีการวางแผนร่วมกันในการนำเทคนิคของแต่ละพื้นที่เข้าไปพัฒนาวิทยากร หรือพระพี่เลี้ยงของตนเองให้สมบูรณ์ และหากรูปแบบจะมีความแตกต่างกันไปบ้างเนื่องจากสภาพแวดล้อม แต่ก็ขอให้นำรูปแบบที่ได้จาก การศึกษานำไปเป็นบรรทัดฐานการดำเนินการ การจัดวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นเพียงแค่ศึกษาของหน่วยอบรมของ ๑๒ พื้นที่ ที่ดำเนินการแต่ละปีกันมา โดยไม่ได้นำรูปแบบที่ค้นพบและทราบรูปแบบที่ได้นำไปใช้ เนื่องจาก ระยะเวลาทำการวิจัยจะรั้งชิดต่อระยะเวลาดำเนินการบรรพชามาก แต่ละพื้นที่ก็จัดเตรียมงานขยันหนัก เพราะปัจจัยหลักที่ต้องเตรียมคือ เงิน และปัจจัยอื่น ๆ ที่จะต้องจัดซื้ออุปกรณ์ในการบรรพชาแต่ละหน่วยอบรมก็ต้องเตรียมความพร้อม วิทยากร หรือตัวแทนของแต่ละหน่วยอบรมที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้จึงไม่ได้ผ่านการอบรม เทคนิคต่าง ๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในการอบรมให้ได้รับทราบว่ารูปแบบใหม่ของการบรรพชาสามารถทราบได้ทันทีที่นักเรียนเข้าร่วม จังหวัดน่านเป็นอย่างไร

การเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งสถาบัน องค์กรภาคีร่วม และชุมชน มีการเรียนรู้การทำงานระหว่าง องค์กรสองชุมชนที่มีความเอื้อต่อการทำงาน

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

๐ คุณ

- คน คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหลายประเด็นไม่ว่าการทำงานร่วมกันการวางแผนงานปัญหาอุปสรรคการทำงานเป็นองค์รวม
  - พระสงฆ์เริ่มมองเห็นประโยชน์ของการบวชเงิน เริ่มพัฒนาระบบงานการอนุรักษ์
  - พ่อ แม่ผู้ปกครอง เริ่มมองเห็นคุณค่าของการบวชเงิน และเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้นซึ่งเพิ่มมองว่าการบวชเงินเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์เท่านั้น

- ผู้นำชุมชนเริ่มให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือแก่คุณะลงมาที่เข้าไปศึกษาข้อมูล

○ สภาพแวดล้อม เกิดการมองหลายประเด็นจากผู้ที่บวชในการสังเกตส่วนภาพแวดล้อมอย่างแต่ละพื้นที่ ที่แตกต่างกันด้านอาชีพ การอยู่ร่วมกัน สภาพอากาศ ชุมชนที่มีผู้นำร่วมกัน ศาสนา ศีลปะ ภูมิปัญญา ชาบ้านฯ

○ วัฒนธรรม เริ่มนีการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิทของคนในชุมชน ตามสภาพเทคโนโลยีที่หันด้วยการก้าวทันโลก คนเริ่มน้าวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามายังชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัว จากสื่อต่างๆ แต่พื้นที่รวมการบากะเรียงก็ถือเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อ กันมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะตั้งอยู่ที่บ้านทำหัตถศิลป์หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่สมด้� นำวัฒนธรรมเดิมประยุกต์ร่วมแนวคิดที่ทันสมัย เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมเมือง และสังคมชนบท

องค์ความรู้จากการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พระครูพิทักษ์นันทคุณ ได้กล่าวไว้ว่าองค์ความรู้ที่ได้รับทั้งชุมชนและผู้ที่จัดกิจกรรมทำที่ผ่านมาหน่วยอบรมในที่จัด มีการจัดการเรียนการสอน นำสามเณรออกไปเดินธุกค์ตามหมู่บ้านต่างๆ ลักษณะ คือ

๑. องค์ความรู้ของสามเณรผู้ที่เข้าบวช จะได้รับความรู้ ประสบการณ์ ที่นี่ ให้พร้อมต่อไป เจริญ กรรมฐาน ศาสนาพิธี ธรรมะหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน วิถี ศีลข้อปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร และได้รับความรู้ด้านภาคี เช่น โรงพยาบาลเรื่องอนามัย กฎหมาย ของต่างๆ เรื่อง ยาสพติด จราจร กฎหมาย

๒. เกิดขึ้นกับพระพี่เลี้ยง จะต้องศึกษาเพิ่มเติม ผู้ที่มีความรู้อยู่แล้วก็ได้นำมาขยาย นำมาเผยแพร่ สามเณร และศรัทธาญาติโยม

๓. เกิดขึ้นกับญาติโยม บิดามารดา ญาติพี่น้อง พลอยได้รับผลกระทบต่อจิตใจการได้ยินให้ฟังจากพระพี่เลี้ยงและวิทยากรอื่นๆ ที่มาบรรยายให้น้องสามเณรฟัง

๔. ชุมชน จะมีความตื่นตัวในการเตรียมตัวต้อนรับคุณะสามเณร ด้านจิตใจจะทำให้ชุมชนเข้ามายินดี โดยเฉพาะพ่อแม่เฒ่าจะมีความภาคภูมิใจว่าลูกของตนเองได้เข้าร่วมกิจกรรม และพร้อมกันนับบริเวณต่างๆ ที่จะต้อนรับจะต้องได้รับการพัฒนาหลังจากไม่มีกิจกรรมนานาชุมชนหรือเจ้าอาวาสก็ไม่มีความตื่นตัว

๕. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการ กิจจะพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วยด้านผลงาน มีบทบาทในการจะเข้าไปเตรียมการ และประسانงานชุมชน

“การจัดโครงการบรรพชาส่วนมากจะมีส่วนได้หรือส่วนที่เป็นประโยชน์มากกว่าส่วนเสีย” เพราะแต่หน่วยอบรมเมื่อทำการบรรพชาแล้วก็อบรมภาคฤดูร้อน แบบปฏิบัติตามหลักของศาสนา แต่หน่วยอบรมในบรรพชาแล้วไม่มีการอบรม “ไม่ได้นำเดินธุกค์ผลผลอยได้กิจจะน้อยลง ผลผลอยได้ยิ่นๆ ทำให้ญาติโยมที่ศรัทธาที่เดื่องในพระพุทธศาสนาไม่โอกาสได้ร่วมทำบุญ และทำให้ญาติโยมที่ไม่เคยเข้าวัดก็จะได้มีโอกาสเข้ามีดอย่างกรณีพ่อแม่เด็กไม่เคยได้ทำบุญพึงเทคโนโลยี แต่เมื่อนำลูกเข้ามาบวชแล้วก็จะต้องติดตาม และจะได้รับประโยชน์จากการฟัง การได้สังเกต ได้ทำบุญมากขึ้นเป็นฐานที่จะซักจุ่งญาติฯ เข้าร่วมกิจกรรมของทางศาสนาขึ้น

เสริมพิมพ์มาศ(๒๕๔๖) ผู้อำนวยการโรงเรียนป้า ได้กล่าวไว้ว่าทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อนแต่ละครั้ง โดยมีวัดดุประสงค์ให้นักเรียนที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้ใช้เวลาในช่วงบว็ีภาคเรียน เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ชัดเจนถูกต้อง และยังได้กล่าวถึงประโยชน์ในการจัดกิจกรรมคือ

๑. ประโยชน์ต่อเยาวชน ที่จะปรับปรุงชีวิตตนเองให้เป็นคนดีของสังคม ของพ่อแม่ต่อไป
๒. ประโยชน์ต่อสังคม ที่จะอาศัยรูปแบบสาธิตการนวัตที่ประยุกต์แต่ได้ประโยชน์สูง
๓. ประโยชน์ต่อพระศาสนา ที่จะมีศาสนาเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

การพัฒนารูปแบบบรรพชาสามเณรภาคตดูร้อน

พระครูพิทักษ์นันทคุณ ได้กล่าวว่า แต่เดิมเมื่อวานี้แล้วไม่มีการเข้าใจใส่ ไม่ได้อบรมให้ต้องทราบบุญก่อ ต้องจัดการบวชเองและส่งลูกไปฝึกไว้ที่วัด วัดไหนที่มีการเรียนการสอน ภารกิจจะทำให้เด็กมีอุปการะพัฒนา ตนเองมาก ถือเป็นการโชคดีของตนรีบ แต่วัดไหนไม่ค่อยจะเข้าใจใส่ก็ถือว่าเป็นความโชคร้าย เพราะบุญแล้วไม่ได้ รับการอบรม แต่การอบรมบางครั้งก็เป็นการอบรมในหลักสูตรของกรมการคadtนาเท่านั้น ๓ วัน บ้ำง ๔ วันบันย ๘ วันบ้ำง หรืออบรมตามแบบพระปริยัติธรรม

การบริหารปัจจุบันมีการพัฒนาแบบบูรณาการณ์ ร่วมงานกันหลาย ๆ หน่วยมีการคิดร่วมมากขึ้น เช่น กิจกรรมของบ้านพื้นที่จะมีการอบรมหรือเข้าค่าย ๒-๓ วัน โดยมีพระพี่เลี้ยง และกัลยาณมิตรดูแล ภาคีที่ให้การอบรมด้านสุขภาพอนามัย (คุณหมอ) ด้านกฎหมาย จราจร สิ่งแสพติด (คุณตำรวจ) กฎระเบียบของสังฆ (พระสงฆ์) ศึกษาตามห้องเรียน (วิทยากรห้องเรียน) อบรมเพื่อที่จะได้รู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และฝึกละลายพฤติกรรม การรู้จักซึ้งกันและกันและเป็นการฝึกห้อง ทราบเบญจางคประดิษฐ์ให้ถูกต้อง บรรจุแล้วก็มีการอบรมต่อ ๕, ๖, ๗๕, หนึ่ง ๗๗ วัน ที่ ๗๕ ที่ โอกาส เวลา งบประมาณ ของหน่วยงานนั้น ๆ ความสามารถของผู้ดูแล ให้ที่ยกรห้องเรียน ให้ความรู้แก่ผู้บัว

ประดิษฐ์ กลาสี (สมภาษณ์ ๒๕๖๖) การอบรมก่อนบวชจะเน้นในเรื่องการกราบ การไหว้ ให้ถูกต้องเพื่อความเป็นระเบียบสวยงาม ในขณะที่ออกเผยแพร่ต่อสายตาประชาชน เช่น ในวันบรรพชา และการออกธุดงค์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ

พระครุพิทักษ์นันทคุณ ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่าสำหรับโภกาเพตต่อไปอย่างให้หน่วยอุบรมทั้งจังหวัด
ประสานงานหรือทำเป็นเครือข่าย ให้มีพี่เลี้ยง ที่เป็นเครือข่ายแก่น้ำหรือส่วนกลางเข้ามามีบทบาทในงานข่าย
จัดการเป็นภาระอุรุะในการกระจายวิทยากรเสริมอุบรม ในแต่ละพื้นที่ให้มีความสอดคล้อง และเป็นการไม่ลัดหลุ่น
หากไม่ทำเช่นนี้ก็จะเกิดปัญหาตามมาคือผู้ที่บ瓦ชแล้วไม่ได้รับความรู้ และเป็นการขยายเวลาของหน่วยที่
อุบรมจากเดิมทำ ๕ วันเป็น ๑๐ วันหรือ ๑๕ วันเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งจังหวัด เป็นการให้ความรู้พัฒนาการ
บรรพชาสามาเนรของจังหวัดน่านให้มีประสิทธิภาพ และผลผลอยได้จากการบัวชถึงแม้จะไม่มีเวลา many ก็ตาม บาง
มาแล้วต้องได้รับการอุบรมกลับเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากพุทธิกรรมที่นิมั่นหมาย พฤติกรรมที่ไม่
เรียบร้อย เมื่อกลับคอกไปแล้วก็ให้สำนักถึงคุณค่าของการบัวชในครั้งนี้

การพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมนั้นต้องดูที่ความรู้ของหน่วยอบรม เช่นวัดที่มีความพร้อมมาก ก็บัวชีวิตร่วมในการอบรมมาก เช่น วัดพระธรรมกาย วัดชลประทานฯ หรือวัดไนยูในเมืองหลวง มีพระที่เลี้ยงพ่อ อุปกรณ์พร้อมสามารถที่จะกำหนดเวลาที่แน่นอนได้เวลา ๒๐ เดือน หรือเวลา ๓๐ วัน ช่วงอบรมบางพื้นที่ภาควิชาการถ้าพร้อมก็จะเชิญวิทยากร ฝึกพูดเป็นมัคคุเทศก์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ช่วงภายใน ๑ เดือน จังหวัดไม่สามารถที่จะทำได้ แต่ว่ากีควรที่จะปรับ datum สภาพแวดล้อม

ปัญหาอุปสรรคการบรรพชา

- ปัจจัยในการซื้อเครื่องอัญเชิญและค่าก่อติดหาดทรายสถานที่
- วิทยากร ต้องมีใจรัก ตรงต่อเวลา สรรณาสิ่งใหม่ ๆ ให้ในกระบวนการหลักวิชาการบ้าง ห้ามให้หุ่นของมีส่วนร่วมก็จะต้องทำให้การอบรมเกิดความรู้ได้มาก ซึ่งการอบรมต้องดูแล้วทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ถึงแม้จะไม่ใช้สื่อที่มีราคาแพง
- พระพี่เลี้ยง ส่วนใหญ่แล้วการบรรพชา ๗ วัน ๑๐ วัน พระพี่เลี้ยงมีเวลาให้บ้าง แต่ร่วมกากาานนั้น จะไม่ค่อยอยู่ครบ เพราะมีภาระทางรัศบ้าง ติดกิจกรรมบ้าง หรือทำตามหน้าที่บ้างไม่ได้ทำด้วยใจรัก
- การบรรพชาจะดับ野心 กิจกรรมแต่งตั้งแล้วจะไม่มาทำงาน ขาดความร่วมมือ
- เทศกาล การบรรพชาอยู่ในช่วงเทศกาลลงกรานต์ แต่ละวัดก็จะจัดกิจกรรม ทำให้พระพี่เลี้ยงที่มาช่วยงานนั้นต้องกลับไปทำกิจกรรมที่วัดตนเอง ทำให้การดูแลสถานที่ไม่ทั่วถึง
- วัดหรือคณะสงฆ์ ควรจัดทำกันมาก ๆ เพราะการบรรพชาศาสนาอื่น ๆ ไม่มี วิธีกรรมบางอย่าง ศาสนาอื่น ๆ ประยุกต์เข้ากับของตนเอง เช่น กฐิน ผ้าป่า ผ้าป่าหนังสือ ฯลฯ ล้วนถูกกลอกเดียนแบบทั้งต้น (ประดิษฐ์ กะลาสี ๒๕๔๖)
- จำกัดผู้ที่บรรพชา คนมากย่อมเคลื่อนย้ายลำบาก ปัญหาหลาย ๆ อย่างตามมา เช่น อาหาร เงิน วิทยากร พี่เลี้ยง สถานที่ ควบคุมดูแล
- ระยะเวลา หน่วยอบรมที่ไม่พร้อมแต่เมื่อความจำเป็นต้องบวชพระเป็นงานประจำ บรรพชาแล้วใช้เวลาในการอบรมไม่ถึง ๑๐ วัน เด็กได้รับประโยชน์น้อย
- ผู้บรรพชาไม่ค่อยอดทน ไม่เรียบร้อย มีฝาฝืนและหัดย่างสกอนยากจำนวนมาก

ความคาดหวังที่เป็นไปได้ ควรที่จะมีวิทยากรส่วนกลาง ถึงเวลาเทศกาลก็มีภาระจะจ่ายขอไปในพื้นที่ ประยุกต์ตามสภาพแวดล้อม ตามความเหมาะสมเป็นรูปแบบที่แน่นอน

ปัจจัยที่ทำให้การบรรพชายังยึดติดกับสิ่งปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้ที่เข้ามาบวชส่วนหนึ่งเป็นเด็ก ย่างกัน เด็กกำพร้า เมื่อมาบวชแล้วเปรียบเหมือนมีพ่อแม่ คือเจ้าอาวาส พี่เลี้ยง เด็กบางส่วนเป็นเด็กที่พ่อแม่มีอันจะกิน เนื่องจากการเรียนทางด้านพระปริยัติธรรมแล้วเท่ากับส่งลูกเข้ามาสู่วัฒนธรรมอันดีงาม รับการอบรมกล่อม เกลาจิตใจ และถือเป็นการประหรัด เพราะการบวชทุกครั้งต้องใช้ชั่วโมง

วิธีการรับสมัครผู้ที่เข้ามาบวช บางพื้นที่จะต้องให้เด็กที่สมัครเข้ามาบวชนั้นต้องหอบรรพชาให้ได้เสียก่อน ถึงจะได้บวชเพื่อเป็นการฝึกความอดทน ฝึกความเพียร และเพราะว่าหนทางแห่งการบรรพชาไม่ได้ไปด้วยกลีบกุหลาบ แต่บางพื้นที่ไม่ได้คิดส่วนนี้ถือว่าเด็กผู้ที่จะมาบวชบ้างครั้งก็ต้องร้าเรียนมาก ควรที่จะผ่อนปรน และเลือกผู้ที่จะบวชว่ามีความสำน้ำรรถหรือกำหนดอายุ ถ้าว่ามีปัญหาจะเป็นภาระหนักให้แก่หน่วยอบรม หรือบางกรณีอ่านหนังสือไม่ออก หรือพิการ หรือบวชจบโครงการแล้วก็ให้ลึกทันที

การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคม

ชีวิการจัดบรรพชาของจังหวัดน่าน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บวช บิดา แมรดา ผู้ปักครอง ญาติมิตรและสังคม คือ

๑. สภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน มีสิ่งที่จะชี้ให้เห็น ชีวิจงเด็กและเยาวชนไม่สุภาพเสื่อมเสียและเดียหายมากเกินคาดคิด บิดามารดาและผู้ปักครองก็ไม่ควรจะมีเวลาไก่ชิดอบรมสั่งสอนบุตรหลานด้วยตนเอง

๑. การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่ควรทำได้มากกว่าการให้การที่เยาที่ เมื่อนั้น เพราะต้องใช้การสั่งสอนและฝึกหัดสิ่งที่ดีงามให้ พร้อมกับการชัดเจนถึงไม่สมควรให้หมดไป ทั้งทางภาษา ภาษาให้มีจริยธรรมดี ต้องอบรมจิตใจให้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน การแสดงออกที่ดีด้วย ผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้านตลอดเวลาด้วย การบรรพชาเป็นสามเณร นาอยู่วัดซึ่งมีสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนชัดเจน ตลอดเวลา ๓๐ วัน จะเป็นการปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนที่ได้ผลแน่นอนกว่าธิคื่น

๒. ให้เด็กและเยาวชนบุตรหลานของชาวพุทธได้มีโอกาสได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักเบื้องถูกต้องแห่งพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทำให้ได้ทราบว่า พุทธศาสนาิกชนจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อมีความเข้าใจและปฏิบัติได้แล้วก็จะได้ช่วยเผยแพร่หลักธรรมที่ถูกต้องนี้出去ด้วยการศึกษาเจ้าเรียนสูงขึ้น มากขึ้น จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในโอกาสต่อไปเป็นการช่วยดีบอยพะพุทธศาสนาให้วัฒนาสุดท้ายยิ่งขึ้น

๑. การบัวชเรียน เป็นประเพณีอันดีงามของไทยมาแต่โบราณกาล ชาวไทยพุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นบุตรชาย ก็นิยมให้บัวชเป็นสามเณรก่อน ซึ่งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงของไทย ถือว่าประเพณีนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถึงกับเรียกคนที่ไม่ได้บัวชว่าบังดินอยู่ ไม่มีใครเข้าตัวจาก แม้แต่จะไปขอแหน่งงานก็ถูกปฏิเสธ ว่าให้เขาก็รังเกียจไม่ยอมยกให้ง่าย ๆ บิดามารดาฝ่ายหญิงหันมุ่งต้องถามก่อนว่า เดียนบัวชเรียนแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ได้บัวชก็เป็นอันว่าไม่มีหวัง การบัวชเรียนเป็นประเพณีอันดีงามของไทย ที่สมควรรักษาและเชิดชูไว้ การบัวชพุทธศาสนาและภาคฤดูร้อนจึงเป็นการรักษาประเพณีอันดีงามของไทยในเรื่องนี้ได้ประการหนึ่ง

๒. ความหวังของสังคมและประเทศชาติ ที่ต้องการให้เยาวชนเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของชาติ ต่อไปในอนาคตนั้น ในสังคมนี้มีปัญหามาก เยาวชนปัจจุบันมักประพฤติปฏิบัติตนเกินขอบเขตของครัวเรือนเป็นเด็ก โดยชอบกระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำและไม่เหมาะสมกับภาวะความเป็นเด็ก จนเป็นเหตุให้เกิดการเสียหาย น่าความเดือดร้อนและความยุ่งยากนานัปการมาสู่บิดามารดา ผู้ปกครองและสังคมอยู่เสมอ ทั้งนี้มิใช่การสืบสานต้นต้นเรื่อง กรรมพันธุ์ที่ไม่ดีมาต่อ กัน แต่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมหลายอย่างรวมกัน ตลอดจนการขาดการเข้าใจใส่หรือการดูแลไม่ดี ฉะนั้นการอบรมตามแบบกรรมวิธีทางพระพุทธศาสนาด้วยการบูรพาจามเนรภากุศลรุ่นที่เป็นกรรมวิธีอบรมเด็กและเยาวชนอย่างเป็นเจ้าของ จึงเป็นการแก้ปัญหาเยาวชนของชาติได้มาก

กลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคสามเณรภาคฤดูร้อนของจังหวัดน่าน

กลุ่มเป้าหมายของผู้บรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน จังหวัดน่านซึ่งมองโดยภาพรวมแล้วร้อยละ ๖๐ % เป็นนักเรียนเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อต้องการเรียนต่ออย่างโรงเรียนพระปริยาราม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเชื่อต่อการเรียน ซึ่งจำนวนโรงเรียนพระปริยารามมีจำนวน ๙ โรงในจังหวัดน่านที่ทำการจัดการศึกษาแผนกสามัญศึกษา จะเป็นการเชื่ออثرในค่าใช้จ่ายในการเรียนต่อครอบครัวของผู้บ่าวเป็นอย่างมาก

กลุ่มเป้าหมายของผู้บวช อยู่ที่หน่วยอุบรมบางหน่วยเป็นตัวนเด็กที่ต้องการเมื่อบูชาแล้วที่ยังพูดเปรียติธรรม ม.๑, ม.๔ เท่านั้น แต่มีบางหน่วยเปิดโอกาสให้ผู้ที่จะบวชเข้าครัว หรือเด็กที่ไม่โอกาสปิดภาคเรียนเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัย น่าจะเป็นการเปิดโอกาส ไม่ควรปิดกัน เพราะฉะนั้นจะเป็นการเปิดโอกาสเฉพาะเด็กยากจนเท่านั้น และจะเป็นการปิดกันเด็กที่มีฐานะ หรือบวชเข้าครัว ถือเป็นเด็กด้อยโอกาส ควรให้หน่วยอุบรมแต่ละพื้นที่เปิดรับการสมัครการบวช เมื่อบวชแล้วก็แยกแยก เด็กที่ผ่านการอบรมภาคฤดูร้อนแล้วก็จะไม่ลงทะเบียนต่อไปในวันข้างหน้าเข้าจะไม่เคอะเขิน ในการเข้ามาทำบุญเด็กหนุ่มที่มาทำบุญที่วัดส่วนมากจะเป็นเด็กผู้มาอบรมภาคฤดูร้อน เพราะเคยสัมผัสกับการบวชแล้วเวลาเข้าหาพระสงฆ์จะรู้กึ่งระเบียบดี ดังนั้นควรที่จะมีการเปิดโอกาสให้กว้างไม่ควรปิดกัน

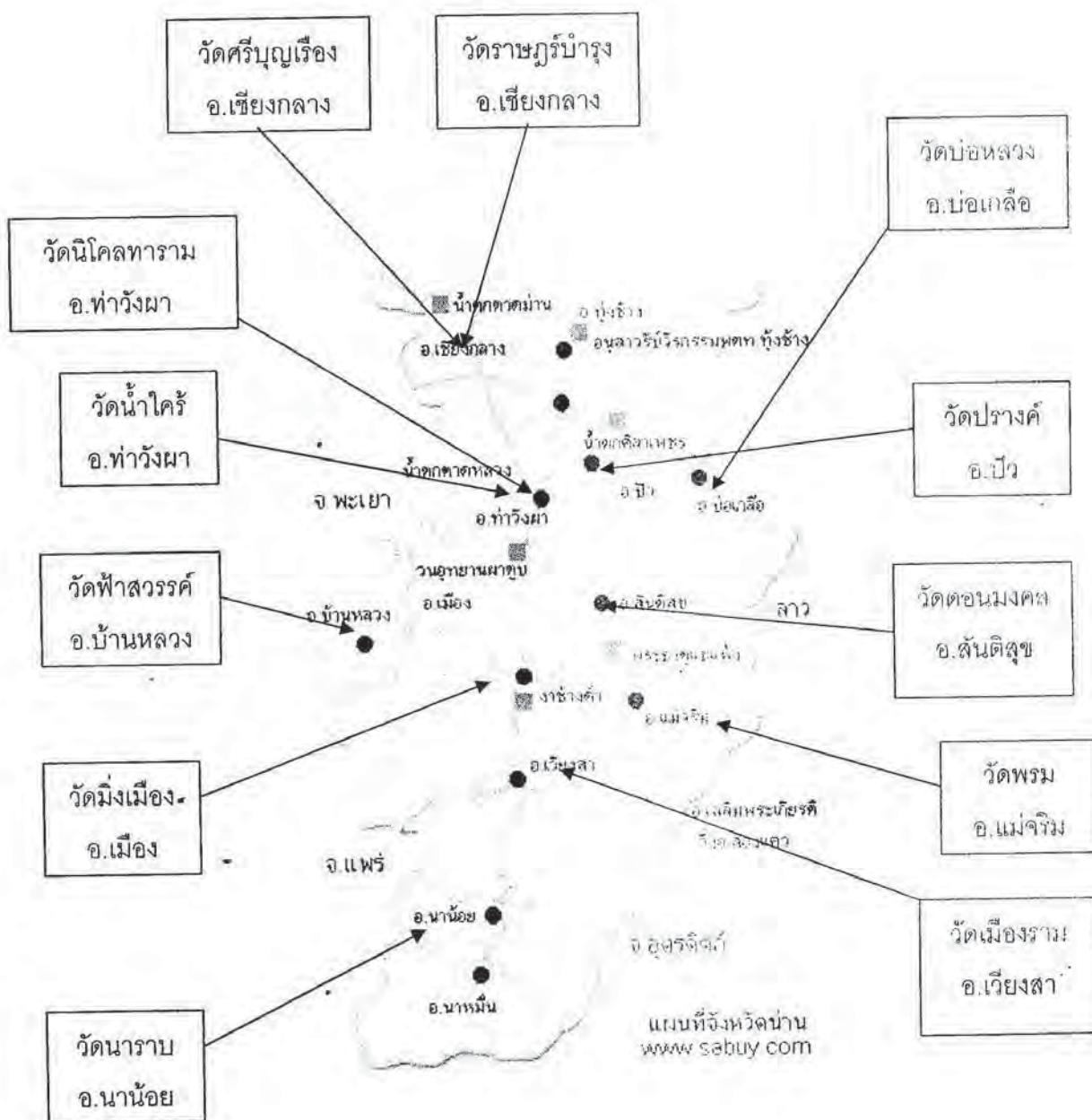
ปัจจัยที่สามารถที่จะแยกลักษณะของผู้บรรพชาในจังหวัดมาเน้นทั้ง ๑๒ ข่ายเป็นลักษณะที่ให้การอบรมชาติสามเณรภาคฤดูร้อนที่ยังคงสืบทอดกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ๑๒ เป็นภูมิจักรธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งจะไม่ถูกต้อง เป็นกระบวนการที่ขับขันจากด้วยเยาวชน ครอบครัว ชุมชน ศาสนา สถาบันการศึกษา สังคม และผู้อุปถัมภ์ ที่เข้ามาสู่ตัวของผู้ผ่านการอบรม ครอบครัว และชุมชนเกิดทัศนคติต่อตัวบุคคลผู้บวช หรือ องค์กรของตนที่ คณะสังฆ อำเภอจังหวัด และหน่วยอุบรม เด็กหรือเยาวชน ส่วนใหญ่แล้วจะมีความหลักหลาຍมาก ตั้งแต่อายุ ๑๐ - ๒๐ ปี ซึ่งเป็นการบวชเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่โครงศึกษาพระธรรมในช่วงปิดภาคเรียนนั้น เมื่อ โครงการเสร็จสิ้นก็สิกขาน้ำ อยู่จนกระทั่งโรงเรียนที่เรียนอยู่เปิดเรียน และบวชแล้วเรียนต่อตัวพระบูรพาราม น้อยมีศึกษา ๑ และน้อยมีศึกษา ๒ การอบรมจะหลักหลาย ใช้เทคนิคมากเพราะช่วงอายุ และความสนใจจะมีความแตกต่างกัน

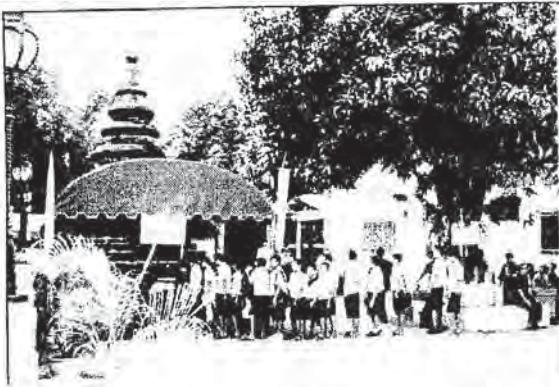
โรงเรียนพระบูรพาราม กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่บวชแล้วต้องเรียนในโรงเรียนในพระบูรพาราม น้อยมีศึกษา ๑ ดังนั้นทางผู้บริหารจึงจำเป็นต้องหาเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาของโรงเรียนนั้น ๆ จึงเกิดปัญหาดือ ไม่ค่อยที่จะมีเด็กในเมืองหรือในห้องกันนั้น ๆ เข้ามาเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชาวเชื้อต้ามาราม บวชเรียนได้

โรงเรียนสามัญ กลุ่มโรงเรียนสามัญผู้ที่เข้ามาเรียนจะเป็นเด็กนักเรียนของโรงเรียนนั้น ๆ มีน้อยต้นและน้อยป่ายปีละประมาณ ๗๐ - ๘๐ รูป เช่น โรงเรียนป้า อำเภอปัก การบรรพชาจะจัดปีเว้นปี เพราะว่าผู้ที่ต้องนั่น โครงการนี้คืออาชาร์คุณธรรมศึกษาในพุทธศาสนามาช้านาน ด้วยใจรักและศรัทธา อย่างตอบแทนบุญคุณ พระพุทธศาสนาที่ทำให้ชีวิตมาถึงขั้นนี้ได จึงจำเป็นที่จะต้องมีเวลาให้ครอบครัวบ้าง โรงเรียนอื่น ๆ ก็อย่างทำ แต่ไม่มีผู้ที่เริ่มเพรำนีปัญหามาก เช่น ปัจจัย(เงิน) เทคนิค(รูปแบบ) ความร่วมมือกับคณะสังฆ(ภาตี) จดยื่น(ที่)ให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก ชุมชน ฯ ไม่ทำเหมือนไฟในมีฟาง

ภาคผนวก

พื้นที่กิจกรรมการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน จังหวัดน่าน^๔ แผนที่จังหวัดน่านที่มีการจัดการบรรยายสามเณรภาคฤดูร้อน

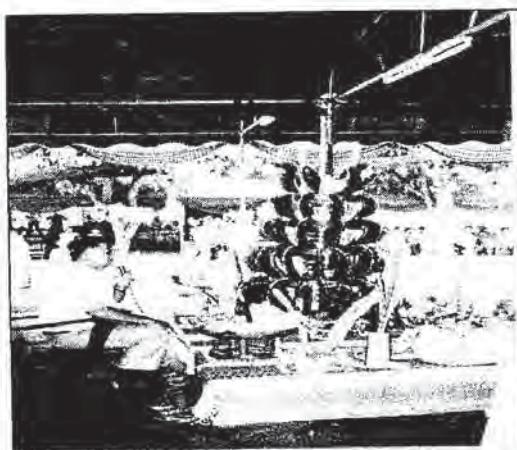

ก่อนเริ่มการบรรยาย ก็มีการรายงานตัว ทุกคน
ตัวในหมู่แล้วจะเป็นนักเรียนประถมปลาย
เพื่อที่จะได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมต้น ในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม

...การอบรมของน่าสนใจกระบวนการใน
การร่วมระหว่างภาคี ภาครัฐ และวิทยากรท้องถิ่น
ในเรื่อง ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ขณะที่
ยังนุ่งขาวห่มขาว ผู้ที่ฟังร่วมแสดงความคิดเห็น

การเดินทางริบกีฬาตามหมู่บ้านเป้าหมาย แล้วเป็นการอบรมที่ให้วิทยากรท้องถิ่นได้บรรยายถูกความรู้
แก่คนในหมู่บ้าน เนื่องจากดูร้อน ถึงประเทศนี้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิมจากหมู่บ้านหนึ่ง
สู่บ้านหนึ่ง การศึกษาสภาพแวดล้อมชนบทที่แตกจากชุมชนเมืองความเชื่อทางศาสนาและกัน

พิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดน่าน ที่ได้ประยุกต์ภาษาคำพูดให้แฟงไปด้วยข้อคิดให้แก่ผู้ที่บรรพชาได้รับรู้ และพิธีกรรมภาษาขอนมาบี๊ชา ภาษาผู้ปักครอง ถือเป็นการให้อโนสิกรรมการผู้ที่ต้องการศรัทธา แทนบุญคุณแก่บิณฑารดา และผู้ที่มีพระคุณ ๆ และน้าเอ่า การร้องเพลงแบบล้านนา ที่มีเครื่องดนตรีที่เรียกว่า พิน (ซึง) ตะล้อ รวมเรียกว่า ซอบวชนาค เนื้อหาของคำขอนเป็นภาษาบุยที่มีจังหวะของภาษาบราซุก คุณค่าของภาษาบราซุก และถือว่าเป็นภาษาลingo เสิร์วัฒนธรรมประเพณี

การบรรพชา
ปัจจุบันเน้นให้ผู้ที่
บรรพชาได้
ทดสอบ
ปฏิบัติด้วยตนเอง
โดยจะมีวิทยากร
เป็นผู้แนะนำทุก
ครั้ง และเป็นที่
ปรึกษา.....

เอกสารอ้างอิง

กรรมการค่าสอน คู่มือหลักสูตรพระบวชใหม่ ๑๕ วัน. กรรมการค่าสอน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๘
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวคุสี รวมบทความวิชาการพัฒนาตั้งคุม: แนวความคิดและปฏิบัติ. เมษายน

๒๕๓๙

พระธรรมวโรค ระบุเป็นปฏิบัติของชาวพุทธ ส่วนสังเคริมเผยแพร่คดีนธรรมด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
กรรมการค่าสอนกระทรวงวัฒนธรรม. ๒๕๔๖

นายแพทย์ ชาตรี เจริญศิริ รายงานการวิจัยประมาณการจัดการความรู้ของกระบวนการประชาคมนาน มิถุนายน

๒๕๔๖

พระธรรมปีก (ป.อ.ปยุตโต) พุทธวิธีแก้ปัญหา เพื่อศตวรรษที่ ๒๑ บริษัทพิมพ์สหาย จำกัด. ๒๕๔๔
กรรมการค่าสอน หลักสูตรและคู่มือการเรียนการสอนศาสตร์ศึกษา. โครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกขุ
ตามแนวทางคุณธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๙

ข้าเด่อง วุฒิจันทร์ และคณะ คู่มือการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๒๕

เดช ทศดิษฐ์ การบรรพชาอุปสมบท. ๒๕๓๘

พระครูพิทักษ์นันทคุณ สมภาษณ์. โดย พระปลัดสมคิด อิสสุธรรมโน วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ บทบาทของ
พระสงฆ์กับการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

รองศาสตราจารย์ กมล ชาญวัฒน์ พระสงฆ์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๖
สมศักดิ์ บุญปี เอกสารประกอบการสอนพระสงฆ์กับการศึกษาไทย ๒๕๔๖